

BISKUPSTWO
WARMIŃSKIE,

JEGO ZAŁOŻENIE I ROZWÓJ NA ZIEMI PRUSKIÉJ

Z UWZGLĘDNIENIEM

DZIEJÓW, LUDNOŚCI I STÓSKÓW GEOGRAFICZNYCH

ZIEM DAWNIÉJ KRZYŻACKICH

NAPISAŁ

DR. ŚIENIAWSKI.

„Si eum diabolus in partiunculas
minutissimas secaret... Polonorum san-
guis ab eo velli non posset,“ (Str. 11).

Praca konkursowa, uwieńczona pierwszą nagrodą przez akademią
umiejętności w Krakowie roku 1876.

TOM II.

POZNAŃ.

NAKLADEM KSIĘGARNI JANA KONSTANTEGO ŻUPAŃSKIEGO,
1878.

BISKUPSTWO

WARMIŃSKIE

IEGO SAFOZBNIE I ROWNIA SZKIM I SZKIM

1946nc II

NTEM DAWNIEJ KRZYŹAKOICH

WYDAWA

DR. STENIAWSKI

W tym tomie są następujące
rozdziały: I. O wojnie polsko-
litewskiej w latach 1514-1520.

W tym tomie są następujące
rozdziały: I. O wojnie polsko-
litewskiej w latach 1514-1520.

TOM II

POZNAŃ

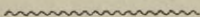
Drukiem J. I. Kraszewskiego (Dr. W. Łebski) w Poznaniu.

PRZYWILEJE UDZIELANE KRAJOWCOM

lub w ogóle

OSADNIKOM POCHODZENIA NIE-NIEMIECKIEGO,

tworzą samo przez się niejako historią krajowców. Ponieważ ważne te dokumenta, ogłoszone w Monum. Hist. Warmiensis, służyły nam za główną podstawę niektórych rozdziałów pracy naszej, podajemy je zebrane według porządku chronologicznego w jedną całość, lecz — dla oszczędzenia miejsca, w streszczeniu, z opuszczeniem takich, w którychby co do narodowości obdarzonego, wątpliwość zająć mogła. Załączamy natomiast wyciągi z dokumentów innych, które dla swjej treści na to zasługują.

MONUMENTA HISTORIAE WARMIENSIS.

Tom pierwszy.

Nr. 42.

Litera antiqua super Waytenyn (Wagten dziś).

Elbląg, 20 Maja 1261 r.

Prutheni subnotati: *Szinntenen*, pisz pogononie et Azowirth dostają przywiléj na 40 włók (mansi) in Pogzania, od kanonika Herwicusz-Braunsberku, za wstawieniem się Harmüda, mistrza Prus (ad instantiam fr. Hartmodi magistri pruscie) nad obu brzegami rzeki Drwęcy, gdzie wpada do Passarii (Seria). Warunki: Mają pro decima płacić zboże (mensuras) i pieniądze (denarios) i wosk, jako uznanie rządu tak samo, jak się płaci w ziemi chełmińskiej od plugów (aratrum) i radeł, (uncus); po drugie idą na wyprawę wojskową kiedy tego potrzeba wymaga, razem z mieszkańcami tych samych stron, jak dotychczas zwykli byli. Sądownictwo w sprawach mniejszych w tych dobrach bez uszczerbku do nich ma należeć, w większych sprawach zaś z wszelkimi dochodami do biskupa. Z nadaniem tem porównaj przyw. No. 103, według którego roku 1297 otrzymał Gerko „za swoje włoki in Watenin“ pola gechriten (Jägritten) $\frac{1}{3}$ prati Poziegen i XI. wł. in campo Curwe et clopetiten (Curauer Mühle) razem 40 włók. Jego synowie scilicet Ropoto, Tilomanus, Petrus, Kristanus et Gerco oddają 22 m. pewnemu Fridericus na założenie wsi Curow; pieczętują swą pieczętką r. 1328.

Cf. T. II. No. 398. W roku 1366 dostaje Johannes de Heide miles przywilėj na 50 włók do założenia wsi gburkiej. W roku 1354 daje biskup Jan „Nicolao et Santirmen de Wickero row frat. 60 włók pod Jezioranami (Zeburkiem za pretensye, które sobie rościli do 30 włók in campo Waytimis na mocy przywileju Henryka I, chociaż te włóki się znajdują w posiadaniu kościoła. Zdaje się według tego, iż uprzywilejowani w roku 1261 pruteni nie długo tam siedzieli. Roku 1312 (No. 164) dostaje Johannes Matruto, filius *Assorvirt* camerarii quondam in Pogezania, razem z swym stryjem Byot nowy przywilėj na dzisiejszą wieś Comainen pod Ornetą, ponieważ przez napad Litwinów przywileju swego był pozbawiony.

Nr. 59.

Przywilej na wieś dzisiejszą Perwilten, parafia Layss.

Braunsberg, 8 Kwietnia 1282 r.

Umieszczamy przywilėj ten w całości dla tego, iż swą dokładnością służy za wzór późniejszych. Nos gotfridus plebanus de Elbingo et Johannes in Brunsberg (scultetus vices gerentes domini nostri Henrici Episcopi warmiensis in terra ecclesie warmiensis constare presentibus volumus universis. Quod proborum virorum freti consilio et auctoritate de locatione terre nobis data per eundem dominum nostrum *Wargino et Naper-ganno* fratribus pruthenis in campo qui marim dicitur vulgariter de agris quondam cultis et de terra ubi adhuc in posterum fieri agri potuerunt, terram pro duobus aratris sufficientem jure culmensi in feodum duximus conferendum. Sic et ita ut de eisdem agris predicti fratres cum armato et equite uno, clipeum et toracem habente qui alio nomine *brunnia* nuncupatur teneantur domino nostro Episcopo et Warmiensi ecclesie quandocunque opportunum fuerit, deservire et de unco solvere mensuram tritici, de aratro vero mensuram tritici et mensuram siliginis, et denarium coloniensem secundum, quod alibi solvi in terra prusie nomine decime est consuetum. Ac etiam libram cere. Testes hujus sunt: Wernico de Russin hartmanus venator Sander de syryene Sustide de Bardin pundiico (pundoco) de Melzak et dargelo camerario. Ad majorem igitur... Prata eciam ipsis competencia permittimus assignare.

W tłumaczeniu polskiem:

My gotfryd pleban z Elbląga i Jan (wójt) w Brunsberku: zastępcy Pana naszego Henryka biskupa warmińskiego w ziemi kościoła warmińskiego chcemy wszystkim dać wiadomość, iż ufając zacnych mężów radzie i powadze co do powierzonego nam przez tego biskupa osadzenia ziemi, postanowiliśmy Wariginowi i Napergannowi braciom prusakom w lenność oddać w polu, które pospolicie Marim jest nazwane, z ról kiedyś uprawianych i z ziemi gdzie stać się na przyszłość role będą mogły, ziemią wystarczającą pod dwa pługi według prawa chełmińskiego. I to tak iż wspomnieni bracia są zobowiązani służyć z jednym zbrojnym jeźdzcem, mającym tarcz i zbroję, która inaczej brunnia się nazywa, panu biskupowi i kościołowi warmińskiemu kiedykolwiekbądź będzie na czasie i płacić od radła korzec pszenicy, od pługa zaś korzec pszenicy i korzec owsa i fennig (pieniądz) koloński odnośnie do tego, co gdzie indziej w ziemi pruskiej pod nazwą dziesięcin zwykle się płaci i prócz tego funt wosku. Świadcami są:

Ląki im także należne pozwolimy wskazać.

Nr. 60.

Przywilej dotyczący wsi dzisiejszej Peythunen,
parafia Layss.

Braunsberg, 2 Lipca 1282 r.

Poytun i jego brat Sassin i Stygots syn Poytuna otrzymują „połowę pola Marim i pewne małe pole Speriti.“ Prawo chełmińskie; do wypraw wojennych są zobowiązani z dwoma zbrojnymi i tyłuż końmi. Podatki od pługa i radła zwyczajne, wosk — fennig koloński.

Co się tyczy sądownictwa nie ma wzmianki, również jak w Nr. 59.

Nr. 62.

Litera eorum de Tüngen.

Braunsberg, 27 Lipca 1282 r.

„Inspectis obsequiis, quae nobis et Ecclesie nostrae Warmiensi exhibere poteerunt,“ udziela biskup Henryk Prusakom (pruthenis) Curthi Tarpi et Symon, 50 włók (mansi) w polach

Bogateńskich (in campis Bogathenis) i Kerkus. Z tych bierze C. z bratem swym S. 30 i Tarpe 20, położone między Drwęcą i Passarią z wszelkim użytkiem, sądownictwem i prawem, w lenno. Złoczyńca uciekający do tych dóbr ma być sądzony przed sądem biskupim, jeżeli po za obrębem tych dóbr co złego uczynił. Nad swymi ludźmi i tymi co w granicach tych dóbr źle robią, mają właściciele sądownictwo, jeżeli winowajców schwyca. Kruszcze i sól należą do biskupa. Służba wojskowa składa się: z trzech zbrojnych ludzi zwyczajem krajowym; wszyscy zaś ich ludzie, zamieszkujący w tych dobrach tak jeźdźcy (equites) jak piesi (pedites) mają być gotowi do obrony ziemi pruskiej, tak samo mają oni dopomagać przy zakładaniu warowni, które po za ich posiadłością ku stronie nieprzyjaciół mają być budowane. C. T. S. placą zwyczajne podatki od pluga i radła (unco qui hoke dicitur) również wszyscy ich ludzie (homines eorum universi). Do tego wosk i pieniądze. Prawo polowania na każdego zwierza, lecz tylko z psami (i na bobry) quamlibet venandi feram sc. damus facultatem.) Rybołówstwo w Drwęcy, o ile ona przechodzi przez dobra. Obowiązek co do pomagania przy zakładaniu warowni oznacza się ściślej, tak, że od Brunsberku do zatoki nie są zobowiązani dopomagać, tylko na przeciwniej stronie od Brunsberku.

Przytaczamy tu zaraz drugi przywilej następujący:

Nr. 77.

Braunsberg, 14 Sierpnia 1287 r.

Kurthye, chociaż z urodzenia Prusakiem, mimo to zawsze razem z chrześcianami walczył przeciw nieprzyjaciółom krzyża z wielkiem narażeniem się swoich i krwi własnej. Udzielono mu więc pola Kerkus i Lagamast vulgariter dictaa z wszystkimi przyległościami dawnymi. Prócz tego połowę pól Bogatheus i Spraude (Sprawde) którą Tarpe jego krwiny z nim na pół ma się podzielić. Granice: (Granie) Seria, prope forum pogusanie, Drywantze, gdzie był most Nasgitrin. Sam biskup Henryk był przy wymierzeniu granic i kazał je znakami (signis) oznaczyć, które się nazywają „granie“ (grań). Otrzymał tę posiadłość Kurthye z wyliczeniem wszelkich praw i sposobów użytkowania (eciam cum dictorum camporum pertinentiis, in silvis Rubetis Pratis pascuis aquis agris cultis et incultis, cum omni utilitate in piscationibus venacionibus aucupationibus et quolibet usufructu, cum iudiciis majoribus et minoribus, additis omnibus conditionibus utilibus et honestis, quas fratribus nos-

tris et aliis theutonicis feudalibus contulimus, cum ipsum non nisi pro fideli christiano habeamus. Jure culmensi perpetuo contulimus possidendos. Służba wojskowa w dwa konie z ludźmi według zwyczaju krajowego; zwykle podatki. Ułatwień co do pomagania przy budowli o tyle, że już nie od samego Brunsberku, lecz od wsi Salmia (Schalmey) versus hostes jest obowiązany.

Oba te nadania są wzorem dla przywilejów znaczniejszych lenników, krajowców. Żeby obdarzeni mieli być z rodu Boga-
teńskich, na których ojcowiznie się osiedli nie jest prawdopodobnym. Obowiązek co do budowania warowni, daje nam zarazem wskazówkę jak się panowanie chrześcijańskie z północy powoli co raz dalej posuwa; idzie to bardzo wolnym krokiem, jeżeli się tylko przestrzeń od Salmii do zatoki uważa za bezpieczną!

Cf. I. Nr. 166; 1312 r. otrzymuje Tunge, filius Kurtye nowy przywilej z objaśnieniem pierwszego i ścięśnieniem granic dóbr. O ojcu się jego powiada, iż był una cum suis amicis a primevo tempore wierny, Christum non deserens. Ród Tungego (de Tüngen) kwitnie odtąd w Warmii do połowy XV. wieku, lecz wcześniej zniemczał.

Nr. 64.

Przywilej na wsie dziedziczne: Kierschienen i Palten, parafia Peterswalde pod Mehlzakiem.

4 Czerwca 1284 r.

Dano (quibusdam pruthenis) *doyme*, *Smyge*, *Sange* et Conrado dictis *Kirsini* siola (campos) possede et Suriti w całości z prawem chełmińskim, jak to Jan Fleming, brat biskupa i Brulandus swoje dobra posiadają. W opisanu granic zachodzi miejsce (locus): Carwomcholmike vulgariter nominatum i kamień Taminis (Tanussis?), posiadłość Prusaka „pede“ rzeczulka Mandangni, pole (campus) graude. Wszelkie prawa i użytki służą obdarzonym, prócz polowania na bobry, kruszczu i soli. Służba wojskowa w dwa konie z dwoma zbrojnymi. Zwyczajne podatki od pługa i radła, wosk, denar koloński.

Świadkowie: Johannes Flemingus, Rulandus (pewnie ów Brulandus) Sampalte i filius suus, Hartmanus venator, Henningus de posirie etc.

Nr. 65.

Przywilej Darathen cum Loheide necnon Schroyte; dawniej Darethen, wieś szlachecka, dziś należy do Schoendamerau; Loheide jeszcze dziś bór nad brzegiem Passarii; w pobliżu jest posiadłość „Schreit.“

21 Czerwca 1284 r.

(Pruthenus) Schroyte (Schroyte) otrzymuje dwa pola: Coyk i Scrope (Koyc et schrope) nad Pasarią na prawo chełmińskie tak, jak brat biskupa i Bruland swoje dobra posiadają. W granicach zachodzi vadum Algetos (algetus) „granica“ Raisytopelk (Raystoppelk, Raystoppelk) „granica“ Sardangodi (Sardangadi) granica Aucti, fluvius Waiscoy (Wascoy, waschoi) dzisiejsza Waszkonika, wpadająca pod Borchertsdorf do Passarii. Wszelki sposób użytkowania, prócz polowania na bobry, kruszcu i soli. Służba z jednym koniem i zbrojnym według prawa i zwyczaju krajowego. Zwyczajne podatki od pluga, radła, 1 pieniądz koloński i 1. funt wosku. Tak samo ma sądy większe i mniejsze „Judicia quoque majora et minora in suis campis habebit, quemadmodum habere dinoscuntur alii nostri feudales, quibus jura Culmensia duximus conferenda. Świadek: Sampalto et filio suo (sc. testibus). (Schroyte figuruje bardzo często jako świadek).

Nr. 66.

Przywilej o dzisiejszej wsi Tromp.

1 Lipca 1284 r.

Prusak Trumpe (nominatus) i Nassencepis jego siostrzeniec otrzymują połowę siola (pola) Baldingis i połowę łąki (prati) plissinges (nuncupati) per vulgares (lud rólniczy) na prawo chełmińskie. Służba z jednego konia z jednym zbrojnym. Zwyczajne podatki.

Między świadkami: Kristanus de Kalkstein; on otrzymuje z swym bratem Janem dopiero 20 Kwietnia 1285 r. swój przywilej na posiadłość in campo Kalkstein, nazwisko to nie jest więc niemieckie.

Nr. 67.

Przywilej „Glandim et fratrum suorum in campo Cabekayme;“ dziś wieś Kapkeim pod Dobremmiastem.

13 Sierpnia 1284 r.

Biskup Henryk udziela: (Prutheno) *Gaudiñis* i braciom jego *Poburs, Cantune, Cawald, Argaldinus* i stryjowi tychże (patruo) *Scanthito* (nominato) jedną część (unam partem vel sortem Campi, que vulgariter *Spal* nuncupatur), która dawniej była własnością *Stimis*, ojca *Gaudinis* i braci jego w polu (siole) *Cabikaym*. Służba wojskowa — zwyczajne podatki — jure hereditario perpetuo possidendam. Niewybitne to wyrażenie! zobaczymy, że wkrótce jus hereditarium perpetuum przechodzi na jus pruthenicum. Świadkowie: *Johannes* interpres, *Sanderus* camerarius noster, *Nicolaus* camerarius etc.

Nr. 70.

20 Kwietnia 1285 r.

Kirstan i *Johannes* (bez tytułu de K, jak go mają już w Nr. 66) otrzymują 60 mansi in campo *Kalkstein* jure culmensi. Zwyczajne warunki, jak na większego lennika. W granicach zachodzi mons *Wittergarbe*.

Nr. 76.

Grundin alias *Cleusiten* dziś *Klausiten*, parafia *Peterswalde* pod *Mehlzakiem*.

9 Sierpnia 1287 r.

Kapituła, (pierwszy przywilej), zapisuje: *Świnconi*¹⁾ prutheno i jego synom: *Nawekis, Naconlis, Caynne Samides* pole vulgariter grunde zwane „cum suis pertinentiis prout jam Campus est et in campum redigi potest eo jure, quo *Cirsini* et eorum consanguinei campos suos possident. Zwyczajne warunki: Świadkowie: *Robe, sangro, Cumdris, ardauge* prutheni dicti *Kirsini* (patrz Nr. 64; imiona się nie zgadzają: *Robe-Doybe, Cumdris-Conrad, Sangro-Smyge*. Świadkowie: *Nicolaus camerarius Petrus tunc temporis* etc.

¹⁾ Może zdrobniale od „*Suen*.“

Dopiero 1288 r. nastąpiły działy między biskupem a kapitułą. Podajemy tu zaraz: z Mon. W. II.

Nr. 543.

Przywilej wsi szlacheckiej Rossen pod Braunsbergiem.

Elbing, 10 Sierpnia 1288 r.

Szczególniejszy przywilej, co do praw i wolności posiada ród pruski, biorąc swój początek od Junctera. W roku 1288 stawil się do Wielkiego Mistrza Maynharda „de Queruarth“, syn Junktera (filius Juncteri nobis dilecti prutheni de Russen) i uzyskał odnowienia przywileju ojcu wystawionego, który był zgubil. Według tego uzyskał następujące warunki i prawa, które w Warmii są niezwykle:

- 1) Prawo odziedziczenia dóbr Russen i wszystkich przyległości.
- 2) Wolność od podatków, sam zaś pobiera od swych poddanych dziesięciny (decimaciones et fructus decimarum), poddani mają mu służyć w robotach wiejskich (ad rusticalia servitia) jak to wymaga zwyczaj krajowy.
- 3) Sądownictwo większe i mniejsze należy się jemu razem z ztąd płynącemi dochodami.
- 4) Kruszcze i sól w tych dobrach Zakon sobie rezerwuje.
- 5) Do obrony krajowej z zwykłą bronią powinien się stawić, tak samo dopomagać w założeniu nowych i reperacyi starych warowni i zamków.
- 6) Na uznanie zwierzchnictwa płaci jedną grzywnę wosku (1 Markphund) i jeden fenyg koloński lub 6 elbląskich.

Z tego rodu pochodzi szereg ludzi zajmujących często pierwsze dostojenstwa (urzędy) w biskupstwie. Piszą się de Russen (Ruthenus) (Rossen, Reussen). Zniemczeli szybko.

Nr. 84. (tom I.)

Przywilej o wsi dzisiejszej Stigehnen (Stigein) parafia Langwalde, gdzie Walsza wpada do Passarii.

25 Stycznia 1290 r.

Biskup Henryk udziela: cuidam prutheno predrus i braciom jego posiadłość między Walszą (inter aquas Walsscha gamur,

gaumir) Passarią (Seriam) i rowem (lub granicą) (fossatum) pelite z wszelkim użytkiem prócz polowania na bobra. — 4 lata wolności od podatkovania; potem mają służyć w lekkiej zbroi. Po wolnych latach płacą też zwykle podatki. Dobra zaś wszystkie mają posiadać według tego samego prawa co tesim et Sampoltot, tustyn et Kurtyn. (Przywilejów tychże niema.)

Nr. 86a.

Przywilej wsi Nalaben

23 Czerwca 1290 r.

Kapituła nadaje pro bono et utilitate ecclesie nostre „Cabilo“ suisque veris heredibus posiadłość w polach (in campis) aroboten (Areboten) et Keysonis cum omni jure Culmensi — Zwykle podatki. — Sądownictwo ma w rzeczach większych i mniejszych, lecz w obecności adwokata kapitularnego. Świadkowie: hermanus Scriptor advocatus tunc Capituli, Nycolaus Wyldenberg, bűch interpres, Sange et filius suus Ardange dubius dicti Kirsini (patrz Nr. 76) medis Świnke et alii. Chociaż tu nie masz przydomku „pruthenus“ to Cabilo nim jest, jak to już świadkowie Prusacy dowodzą.

Nr. 88.

Litera illorum de Rogiten (dziś wieś szlachecka i gburska) Regitten pod Brunsberkiem.

4 Września 1291 r.

Ottó de Russen kupuje campum Rogiten od Wernherus de Russen (vitricus suus). Zwyczajne warunki jak na większego lennika; między świadkami: Dominus Johannes Lemkynus, Gerko de Brezg, Johannes de Cowal, Gerko et Kristanus frater suus.

Nr. 89.

Przywilej na pole Troben (po obu stronach Łyny); wieś ta od Knaypana, syna Kurnotego-Knopen później zwana. (p. Nr. 100.)

16 Lutego 1292 r.

Biskup Henryk udziela: Curnotori et fratri suo Santhaps (Santops) część pewną pola „Troben“ — rzeka Quele w po-

pobliżu — z wszystkimi przyległościami, z prawem polowania, z miodem i z spadkiem po swoich poddanych, którzy umrą, i z sądownictwem większym i mniejszym — Prawo chełmińskie. Warunki zwykłe. Świadkowie (między innymi) Henricus Lutmodus interpres noster.

Nr. 90.

Litera super bonis Lymiten parafia Kalkstein.

25 Maja 1292 r.

Biskup Henryk „pro bono pacis“ zamianę czyniąc, (cambium faciens) daje Prusakowi Tulne (pole) Lymite, którego „metae“, pospolicie *granice* nazwane, sam nazaczył. W zamian odstępuje Tulne 30 mansi (włók), które ojciec jego Alsutte oraz i stryjowie jego Dirsune et Surynis, posiadali w ziemi Wewe, w polach Burwite et Bundotaneys, któremi to włókami biskup z kapitułą się dzielili. Dano Tulnemu prawo chełmińskie; od pola, Lymite płaci podatek jak zwyczajnie. Świadkami: Curthi, Tarpi i. t. d. (Pierwsze to wywłaszczenie w przywilejach.)

Nr. 91.

Meynerus de Querrevorde udziela: „fidei nostro et dilecto Study angulum (kąt), qui dicitur Plausdo (4—6 mansi w posiadłości biskupa de Ermeland, wolne od dziesięcin z zupełnem sądownictwem, wolne od wszystkiego (servitio) robotu.

Nr. 100.

„Privilegium illorum de Knopin.“

Braunsberg, 1 Maja 1297 r.

Biskup Henryk zapisuje: Honestis viris (tytuł ten napotykamy pierwszy raz) Curnoron (prutheno) i synom jego: Knaypan, Spayrote część roli w polu Troben, którą posiadali przez długie czasy i jeszcze przez siebie (per se) posiadają, osobno od posiadłości Nasantipis brata wspomnianego Curnoron (Nr. 89, ten brat się nazywa Santhaps). Najzupełniejsze użytkowanie dozwolone. — Sądownictwo większe i mniejsze — prawo chełmińskie. Podatki od pługa i radła zwykłe, tak samo służba.

Nr. 105.

Bylow et Parengel privilegium primum.

17 Kwietnia 1298 r.

Biskup Henryk daje braciom rodzonym Jordano et Nycolao 20 włók między Narusą i Baudą sitos, a granicą Petri de Cracovia, i 6 włók in campo Wosien, jure culmensi. (Item contulimus Jordano et Nycolao sex mansos in Wosgien, in quibus residet pruthenus nomine Sadeluke. Qui videlicet pruthenus aut sui heredes vel successores sepedictis Jordano et Nicolao et eorum veris heredibus et successoribus servire tenebuntur eodem servicio totaliter, quo nobis servire consuevit.) Jordanus et Nicolaus zdają się być Polakami również jak Petrus de Cracovia.

Nr. 110.

29 Października 1300 r.

Kapituła zapisuje „Schardimen“ suisque veris heredibus et legitimis Campum, qui Stabuniten vulgariter nuncupatur (Staboniten dziś Stabunken parafia Frauendorf) cum uno prato, quod fratres sub se habent (scilicet prutheni?) in feudum perpetuo possidendum sub hac forma, ut idem S. et s. h. l. nobis cum uno spadone et armis secundum terre hujus consuetudinem debeant deservire. Zwykle podatki (od pługa i radła) in recognitionem. Wątpliwe tu prawo spadkowe; niezawodnie przywiléj ten na prawo „pruskie“ jest wystawiony, choć jeszcze się tego nie wyraża.

Nr. 125.

Przywiléj wsi dzisiejszój Rawusen parafia Plastwich.

Pierwszy przykład założenia wsi chłopskiéj, powierzonego krajowcom.

Frauenberg, 11 Kwietnia 1304 r.

Kapituła warmińska, starając się, jak powiada, jak najgorliwiéj o dobro kościoła i myśląc bardziéj o przyszłości jak terażniejszości, postanowiła obsadzić rólnikami bory i miejsca

opuszczone (loca deserta) z kąd obecnie żadnych nie ma dochodów. Dla tego oddaje w celu obsadzenia 20 mansi w polu Raus nad rzeką Ywanthi viris discretis: Tholaymes, Stephano Michaeli i stenem, Prusakom „ob illibatam constanciam, qua semper religioni katholice pre ceteris neophitis firmiter adheserunt a to wszystkim jako we spółkę (in solidum) jure Theutunicali ac hereditario. Z tych mają dwie włóki wolne od ciężarów. Od pozostałych 18 włók płacą po 13 latach wolności $\frac{1}{2}$ grzywny czynszu (nomine census). Oddano im sądownictwo mniejsze i $\frac{1}{8}$ dochodów z sądownictwa większego według prawa chełmińskiego (Judicium quoque jure Culmensi videlibet donarium juramenti etc). Również pozwolono wspomnianym Prusakom mieć młyn i karczmę i zabezpieczono im razem „cum heredibus suis rusticis“ wszelki użytek co do pszczół i użytków na zawsze w równy sposób, jak to zabezpieczono soltysom i chłopom (rusticis) po wsiach sąsiednich niemieckich. Testes quoque hujus nostre donacionis ac locationis amphitiotice są.

Nr. 127.

1035 r.

Honestus vir martinus dictus de marchia ma w Laysen pod Melzakiem, założyć wieś niemiecką „dla rozszerzenia wiary katolickiej — ut fides catholica in locis gentilibus augeatur et in neophitis circumpositis ex vicinitate fidelium recipiat incrementum.“ Kościół się funduje — Granice: Ponticulum in fine campi bugen, villa wilkini skulteti, campus machicuc (Malchibuc, Malchikul) camp. brun, campus prutenorum Peytune et Nunke (Runke). Między świadkami: Johannes de dobrin, qui bona eadem mensuravit.

Nr 131.

29 Czerwca 1305 r.

Biskup Eberhard udziela: „Astioten et luten pole Gredowy na prawo chełmińskie. Warunki zwykłe — w granicach zachodzi: Cimiterium (cmentarz) pruthenicale, nomine Solyo, rzeczka Spongi, błoto (palus) Rennotwarten, jezioro (lacus) Kokowge góra „altus mons“ bór (silva) Gapowido, piscinia pepecten, pratum Thosithiej. Przyznano im wyraźnie, choć to już prawo chełmińskie wymaga, 30 grzywień zagłównego. Gdyby zaś,

który z ich chałupników lub poddanych (subditis) umarł, wtedy mają oni, gdyby nie było spadkobiercy, pełne prawo rządzenia pozostałością. Osady téj szukać należy pod Jezioranami (Seburkiem) ponieważ przywilój jest umieszczony między przywilejami komory Jezioranieńskiej. Świadkiem jest interpres Buch, Buk, byk venter. O ważności pola „Gredowy“ w dalszym przeciągu.

Nr. 135.

Przywilój dzisiejszój wsi szlacheckiej Antiken parafia Schalmei.

Frauenburg, 5 Października 1305 r.

Anthik (Amphic) pruthenus „de Zampia“ una cum filiis okazał się w czasie odpadnięcia od wiary nadzwyczaj wiernym i przywiązany. Dla tego udziela mu się 13 włók w polu wiseeyche, gdzie już mieszka, podług prawa chełmińskiego. Granica idzie w bliskości zamku (castrum) Grunenberg do wsi Scholithe ku Bybyrnick, potem przez dąbrowę (per quercetum seu dameroam;) wszelki użytek in silvis, quercetis seu dambrovis. Sądownictwo ma większe i mniejsze. Zwykle warunki. Między świadkami: Petrus de Cracovia.

Nr. 137.

4 Lipca 1306 r.

Biskup Eberhard zapisuje „Nicolaus Polonus“ 8 włók in campo, qui Rudicus in pruthenica ligwa vocatur Heilsbergensi districtu, titulo locationis sub pensione annua na prawo chełmińskie; 8 lat bezpłatnie, potem płaci pół-grzywny od włóki. Zwykle sądownictwo. Rybolóstwo w Łynie. Świadcowie: Otto de Russen, tunc advocatus ecclesie nostre, Winco, scultetus de Baysen, Tünge filius Curthi prutheni et alii.

Nr. 139.

Privilegium Pruthenorum Clenose et Rixto fratrum.

30 Czerwca 1307 r.

Litwini Cleoyse i brat jego Rexto na nowo nawróceni, otrzymają ziemię pod trzy radla; (ad III. uncus juxta consue etam

mensuram terre) w polu, które Quoyge po prusku się nazywa. Służba wojskowa konna nieograniczona, kiedy potrzeba. Podatki, od każdego pluga i od każdego radła (unco) są zwykle. „In signum vero dominii nostri ac libertatis ipsorum unum Talentum cere, quod vulgariter markpfund vocatur et unum denarium Coloniensem vel sex Culmenses usuales — solvendo assignant. Położono jednak warunek, że z roli swój muszą wyjść, za wynagrodzeniem gdzie indziej, gdyby tam się widziało wsie niemieckie założyć. Podług którego prawa nie powiada się wyraźnie (in feudum possidendos). Tak samo omija się bliższe oznaczenie sądownictwa. Jest to wybitne prawo pruskie. Położenie téj posiadłości, szukać należy w komorze jezioranińskiej. Świadcami są: Nicolaus, Sagittarius de Grudenz (pewnie ów polonus) Minchil et Scurde litwini, wtedy na nowo do wiary nawróceni etc. Datum per manum Winarj tunc Notarii nostri.

Nr. 140.

4 Czerwca 1307 r.

Biskup Eberhard zapisuje Nicolao de Graudenz 26 włók in campo qui Rudicus in pruthenico vocatur, na prawo chełmińskie. Dziesięć lat bezpłatnie, potem płaci od włóki pół grzywny od 20 włók, 6 ma wolnych na służbę: „De reliquis vero sex liberis cum una Balista tantum, in Castro Heilsberg quandocunque necesse fuerit et requisitus existit, in signum libertatis sue nobis et Ecclesie nostre ipse et sui heredes sive succesores tenentur deservire.“ Rybołówstwo w Łynie; sądownictwo mniejsze i $\frac{1}{3}$ większego. Widocznie to szlachcic polski, a może nawet ten sam Nicolaus de Graudenz, którego przywołano do obrad nad przywilejami rycerzy polskich 1278 r.

Nr. 141.

Przywilej wsi Gedauten parafia Langwalde.

Frauenburg, 14 Maja 1308 r.

Kapituła udziela w uznaniu zasług kochanego Prusaka Gedaute (dilecti nobis Gedaute prutheni) jemu i synom: Culowe i begayne (dictis) 10 włók na prawo chełmińskie. Granice: aqua gammere, walscha, Sanderi prutheni metae, do białego kamienia (ad lapidum album) do granic Kirpein. Podatki

i służba zwykle. Gdyby kapituła miała młyn założyć musi odpowiadać za szkody ztąd powstałe. Świadek Alexander de Bludo.

Nr. 146.

Johann Below dostaje do 50 włók in campo Schardaniten jeszcze 25 prope granicas Ywan et Godiconis. Lacus Birdaw et Pissa.

Nr. 148.

Komora (Zeburska Jezioranieńska.)

Braunsberg, 28 Grudnia 1308 r.

Tichant (prusak) otrzymuje 2 uncos (radła) in terra Pruscie ab omni servitio rusticali libere possidendos. Służba wojskowa nieograniczona w jednego konia i lekką zbroję. Od każdego radła płaci 1 korzec pszenicy — воск — pieniądz koloński. Uncus (radło) — tu jako miara.

Nr. 156.

Litera Conradi et Johannis de Mynyen (wieś Mige ghen pod Ornetą.)

Zamek Braunsberg, 9. Grudnia 1310 r.

„Licet bona, que quondam Johannes interpres habuerat, propter multas servicii sui ac heredum suorum negligencias pleno jure nostre Warmiensi ecclesie redierint et fuerint restituta,“ biskup Eberhard jednak z względu na usługi, które okazał tenże Jan kościołowi w pierwszym czasie i z względu na ubóstwo synów Conrada i Jana daje ostatnim 4 mansos „a censu liberos in Mynyen, ubi sculteto convenire videbitur,“ lecz tak, iż Conrad i Jan zupełnie są na równi z mieszkańcami tej wsi prócz tego, że są wolni od czynszu.

Testes: Michaele polono (avunculo praedictorum). Joh. interpres zachodzi jako świadek w Nr. 67.

Przywilej ville Mynyen Nr. 158 I, jure culmensi, pół grzywny czynszu od włóki.

Nr. 154.

Herman de Bludow dostaje pole Kłopotyten i $\frac{1}{3}$ prati Puringe (60 włók) za pola zygeniten et swarboniten, sitis in Pogesania. Ma wszelkie przywileje lennika. Zdaje się, że był Prusak; campus i rzeka Bludow zachodzą.

Nr. 161.

Przywilej dzisiejszej wsi Sadluken parafia Wielkie Ruciany. (Gr. Rautenberg).

Sadluco Prusak dostał 8 włók w polu Patauris, zwykle warunki i podatki od pluga i radła etc. Niejasnem jest w tym przywileju, że Sadluco stracił roli i dobytku z pracy niesłusznie poniósł. Jako wynagrodzenie za to otrzymuje:

- 1) prawo dziedziczenia dla obojga płci.
- 2) prawo sprzedania, przemienienia, darowania i przejścia na inne osoby.
- 3) Gdyby przyszło do przysięgi to takową wykona za pomocą 6 najwięcej osób (metseptimus ad maximum), a to z szczególnej łaski. Jako powód podaje się: quia contingit multociens, quod per invidiam, que est mater discordiarum simplicitas impeditur simplicitati sue.
- 4) Mniejsze sądownictwo nad Prusakami gdyby takowych jako chłopów na roli osadzał; większe zaś należy do adwokata, lecz połowę dochodów Sadluco z tego bierze.

Świadkowie: Nicolaus Trumpe, Schroyte pruthenus Henrykus dictus Tulne et alii. Zawsze to jedyny w swym rodzaju przywilej, lecz pytamy się, czemu nie udzielono mu poprostu prawa chełmińskiego.

Nr. 162.

Heilsberg (Liebark), 8 Lipca 1311 r.

Rustici de Pilnik dostają dla obrony zamku liebarskiego (Heilsberg), pewne pole koło zamku z przyległą łąką biskupią, pod warunkiem, iż w czasie niebezpieczeństwa z bronią popospieszą do zamku. Od dziecięcin są na zawsze wolni, od płacenia stróżnego (de denariis servicialibus) na sześć lat, tak, ażeby prócz innych usług koło zamku tém punktualniej płacili stróżne (szło na utrzymanie czatów nad granicami kraju (dando Custodiales essent promptiores). Ponieważ zawsze byli wierni, nikt ich

z wspomnianego siola nie ma prawa wypędzić, chyba za ich własną wolą! Ponieważ mają obowiązek bronienia zamku, nie są obowiązani do innej służby wojskowej. Za zabicie jednego z nich zbójca płaci 12 grzywien kary (zagłówszczyzny.) Byli to ludzie zapewne służebnego stanu. (*Preterea cum ipsi Ecclesie nostre et fidei christiane fideles semper exstiterunt, cum dignus est fidelis operarius mercede condigna, ipsos speciali gracia respicimus et munimus, ut eos de Campo supradicto, quem ipsis assignavimus et dedimus repellere debeant et remove, nisi de eorum hoc fiat bona et libera voluntate!*)

Nr. 164.

Przywilej o wsi dzisiejszej Comainen pod Melzakiem

Wormditt (Orneta), 11 Lutego 1312 r.

Johannes Matruto syn Assovirta, (prutheni quondam camerarii) i Byot, stryj M. zgubili swój przywilj przy napadzie Litwinów co im Eberchard ponownie udziela. Warunki zwyczajne, dostaje mniejsze sądownictwo — jus perpetum hereditarium, więc pruskie. — W opisie granic zachodzi Wisde fluvius, Krixtien fluvius, clausura, que osseke in pruthenico dicitur, aqua smorde, pratum Laswagie vulgariter nuncupatum. Zobacz Nr. I. 42 uwaga.

Nr. 165.

1312 r.

Conrad de Grodkaw dostaje przywilj na młyn i karczmę w Waltersmühl, parafia Heiligenthal in campis Sworbonityen et Sandolis, in aqua ibidem decurrente, qui Jagoris nominatur.

Nr. 167.

Johannes dictus doberin (vir descretus) założyciel wsi Glottau (in territorio et districtu Glottawie) „ubi propter sui distanciam nullus adhuc locator se recepit theutonicus. Kościół fundowany. Zachodzi ciekawe miejsce następujące: Preterea pro cummuni utilitate tam theutonicorum, quam pruthenorum (o ostatnich nie ma bliższych wzmianek) duos mansos liberos adjicimus, ut si, quod absit, aliquis insultus littwinorum emergeret, in quibus tam theutonici, quam Pruteni pecora sua pascantur,

ne aliquis alteri cum pecoribus suis damnum inferat in segetibus vel in satis. (?) Zresztą uzyskała wieś ta targ wolny etc. jakby każde miasto. Zachodzą błota: (Stagnum) Kaymino, Queze.

Nr. 168.

Przywilej nad wsią Albrechttsdorf pod Ornetą,

26 Marca 1313 r.

Discretus vir Otto de Russen advocat, zalecony przez zakon krzyżacki, otrzymał 44 włók; druga żona jego Geruscha; Granice: Wurmedyten, prutheni Thulgede — seria in graniciis Kalcstayn et prutheni Passurgo et Milade — prawo chelmińskie — większe i mniejsze sądownictwo — Podatki zwykłe, prawo postawienia młyna. — Świadkowie: Lvbico, Jordan, Tunge Tulgede pruteni etc.

Nr. 169.

13 Lipca 1313 r.

Biskup Eberhard zapisuje słudze swemu Prusakowi Staynam i spadkobiercom jego obojga płci 6 mansi in campo Wozo (pod Dobremmiastem):

- 1) Płaci: unum fertonem denariorum usualis monete pro censu et nomine census.
- 2) Gdyby miał przysięgać potrzebuje najwięcej 6 osób, a on jako 7my składa przysięgę.
- 3) Gdyby osadził Prusaków ma większe i mniejsze sądownictwo nad nimi. Świadkowie: Boryn, Tulegerde.

Nr. 174.

Przywilej na wieś dzisiejszą Klotainen.

Heilsberg, 24 Czerwca 1315 r.

„Pro bono et commodo ac utilitate Ecclesie nostre warmiensis adhuc heu nimium desolate“ udziela Eberhard, biskup „discretis et honestis viris Pruthenis Queyrams et fratri suo Cometris (qui se ad partes Ecclesie nostre propter suos affines

et consanguineos transtulerunt) 10 mansi in campo Cluteyne versus villam Nasteriten. Lacus Ausclote i Synserne — na prawo dziedziczne, więc pruskie — Warunki zwykłe. — „Pre-terea cum adhuc multa loca deserta nostra habeat Ecclesia warmiensis et nos oporteat de aliis partibus homines aliquibus donis specialibus invitare — udziela tym się:

- 1) prawo dziedziczne dla obojga plci; bliżej objaśnione.
- 2) Ich ludzi, (rustici, quos sub se locaverint) jeżeli występki jakie popełnią i uciekwszy do domu wrócą — adwokat ma sądzić; nad dziedzicami sąd zatrzymuje biskup sobie i kościołowi.
- 3) Kiedy rusticus umrze bez spadkobiercy mają Cometris i Queyrams $\frac{1}{8}$ spuścizny, biskup zaś dwie trzecie (Wyraz polayde — (spuścizna) zachodzi tu pierwszy raz, a tak samo rząd zabezpiecza sobie udział po raz pierwszy).
- 4) Pszczoły, które znajdują się w ich granicach należą do nich.
- 5) Rybołówstwo w jeziorach Ausclote i Synserne z małemi sieciami na stół dla dziedziców i ludzi ich dozwolone.

Testibus Jo. Padeluche, Jo. Belyn. Tulegede. Sawarycke et Sylige pruthenis.

Ten sam przywilój potwierdził biskup Henryk swemu wier-nemu Mycol, camerario de Tłokow, jako dan swym rodzicom (progenitoribus) w roku 1330.

Nr. 179.

Przywilój kapituły daje „annuente episcopo jure culmens discreto Hermanno Malachin dicto in campo Glebiske (Klee-feld pod Melzakiem) 40 włók na założenie wsi. — Taberna; (karczma) piwo tylko w Melzaku kupować wolno; samemu karczmarzowi nie wolno warzyć piwa. Jezioro: Thaut, campus woyniten.

Nr. 180.

1317 r.

Honestus vir Gerhardus dictus de marwitz kupił „Scultetie et locationis officia quondam ville Kirsueld“, które bracia (viri providi) Walterus et Jakobus nabyli, od tychże pro certa summa pecuniae.

Nr. 181.

Honestus vir Henrykus de Machwitz otrzymuje, zalecony przez komendatora chełmińskiego H. de Gera, 14 włók od kapituły in campo Glebiske (więc sąsiad Malachina); oddał te 14 włók za 16 włók in campo Tristin — Granice; villa Ber-tingen i Wosn (Wusen).

Nr. 183.

Heilsberg, 22 Listopada 1317 r.

Biskup Eberhard udziela Prusakowi „Praybutz“ 2 unci (radła) na polu Laukins

- 1) za to ma nieograniczoną służbę wojskową in brunea et ceteris armis;
- 2) płaci po korcu pszenicy i stróżne (custodiales) od radła;
- 3) wosk i fenyg koloński „de servitiis equi supradicti.

Przywilej ten jest dany jure hereditario t. j. po prostu pruskiem prawem, nawet nie dla obojga plci. Między świadkami: (dbus) taysoth et possianchone camerarii Joh. Padluchone, Sibochone, Wilhelmo Sperlingone, alberto Rutheno. W roku 1328 potwierdzono ten przywilej dla Schroite (y) (homo noster) i nepotes jego: Gedethe, Anneyde, Ganse, Tolloclaus i ich spadkobierców — jure hereditatis tylko.

Nr. 184.

W komorze (Jezioranienskiej) Zeburg (Theystimen).

15 Czerwca 1318 r.

Eberhard zapisuje Prusakom:

Theistici, nostri tunc tempore camerario	} fratribus suis
Neimoconi	
Surtewé	
Cotulne	
Kenerwe et nasing	

2 uncus pruthenicales in campo laukoslauk — liberos ab omni servitio rusticali — jak Nr. 183. Świadcowie: . . ac multis aliis viris pruthenis et theutonicis fide dignis.

Nr. 186.

Biskup Eberhard, chcąc ziemię obsadzić, nec videntes nec habentes modum alium, nisi quod homines ad solitudines et ad loca deserta libertatibus ac donis graciaram specialibus invitemus, daje Ludechoni quondam sculteto in lenize 67 włók na założenie wsi (Lokau) in districtu Tlokowe vulgariter dicto, prope indagine (osieki). Prusaków ma adwokat sądzić „cum ipse Ludeko pruthenos iudicare nesciat. Ludecho ma prawo założenia karczmy“ cum ipse primus fuerit, qui se ad partes traxerit tam remotas.

Testibus: Sybotone foybotone . . . civibus Heilsberg.

Nr. 187.

6 Sierpnia 1318 r.

Tünge (filius Kurtige) feodalis ecclesie Warmiensis oddaje 35 włók in campo „Kerkus“ honesto viro Eberhardo na założenie wsi iure culmensi. Pieczętuje swą pieczętką.

Nr. 192.

Komora Gutstadt.

Eberhard daje pruthenis: nameirs (Nameris) et fratribus suis Koytits Tultungis Milagids in campo Sandals vulgariter dicto (szukać należy pod Gutstadtem) 2 liberos uncos iure pruthenico (pierwszy raz używany wyraz!) Zwykle warunki, rok wolności od służby konnej, ponieważ „cum ipsi incultos agros receperint). Świadkowie: lodwico interprete nostro Malditen nostro camerario, Gedaute de Rogetlin, Meruno pruthenis.

(Regesta tom I.)

1319 r.

Johannes Matruto i stryj jego Byot odstępują do wsi Heinrichow (Heinrikau w pow. Brunsb.) kawał gruntu, za co im kapituła inny kawał zapisuje w wynagrodzeniu. Strumyk: Smorde; wsie: Mynien, Heinrichow, Cumain.

Nr. 193.

1319 r.

Tymon de Bebernik „vir providus et honestus“ otrzymał 26 włók in campo Tewit (dziś wieś Bevernig pod Licbarkiem (Heilsbergiem) versus villam Kipin. Prawo chełmińskie — mniejsze sądownictwo i $\frac{1}{3}$ większego; 2 włóki wolne, racione locationis; 4 włóki wolne za ustępstwo, które Bebernik zrobił, ustępując biskupowi w Braunsberku posiadłość swą. Te 6 włók są wolne „a censu et servicio.“ Tymon i jego ludzie są obowiązani do budowy warowni pomagać (sicut alii nostri tenentur homines.) Plebanowi w Licbarku (Heilsbergu) płaciżboże od pługą (de quolibet aratro, quod in his inventum fuerit.) W przeciągu 8 lat powiększa się (po 3 wolnych latach) czynsz powoli, aż do pół grzywny od włóki. Rybołówstwo w jeziorze Redos dozwolone.

Nr. 194.

1319 r.

Gerko de Kiwitten filius Gerhardi de Molendino ibidem, założyciel wsi in Campis Schumpiten et Kibiten (Kiwitten pod Licbarkiem Heilsbergiem), prawo chełmińskie; sądownictwo zwykłe. — Prawo budowania sobie warowni, gdzie chce, przeciw Litwinom, 3 włóki wolne „ex speciali gracia, cum ipse primus sit, qui se in loca tam remota et deserta recepit.

Nr. 196.

1320 r.

Johan Padeluche otrzymał 41 włók in campo Medinen dziś Medien, parafia Licbark (Heilsberg) ex utraque parte fluvii Synserne — jako locator. 4 Włóki wolne i 2 włóki „cum ipse primus theutonicus fuerit, qui locationem ex ista parte alne (Łyny) receperit. Prawo obwarowania góry „Geckensteyn.“

Nr. 197.

1320 r.

Biskup Eberhard daje „honestis viris laudabilibus et discretis“ Wilbrando et filio suo Johanni et Ludwico patruelibus ac nepotibus suis 30 włók in campo divite pruthenice vulgariter

nominato (dziś Langwiese parafia Heilsberg (Licbark) (jure culmensi, 3 włóki wolne „ex gracia speciali, cum ipsi primi fuerint, qui se ad loca desolata receperint.“ Graniczą z Thymonem de Bewernik; są zobowiązani ad munitiones etc. przyjąć sicut alii nostri Theutonici facere consueverunt — custodiales dabunt.

Nr. 202.

1320 r.

Albertus fidelis Capituli, filius Trankotim zapisuje viris discretis Jacobo et Symoni fratribus de Richenow 30 włók in galn, dziś wieś Gayl parafia Tolk-dorf.

Reg. I.

1319 r.

Kapituła daje braciom Prusakom: Tulabite et Naglindes (każdemu po połowie) posiadłość jure culmensi. Zobowiązani dwóch jeźdźców stawić i zwykle podatki płacić. Granica: campus ville pruthenicalis Drewancz versus Staboniten (dziś wieś Drewenz w powiecie Brunsberk.

Nr. 203.

Dano 6 włók Mychaeli civi Braunsberg. in campo, ubi Swirgaude pruthenus residet et moratur (dziś wieś Schwillgarben.)

Nr. 208.

Braunsberg, 24 Kwietnia 1321 r.

Pole Schardenitten in districtu Tlokow. Eberhardus potwierdza Litwinowi Manste, który, dla wiary opuścił krewnych i ojczyznę udając się do braci Zakonu — kupno włók 25 in campo Schardeniten in districtu Tlokow jacentes, pod Jezioranami (Seeburgiem) Udziela mu dalej jus culmense z wszelkiem użytkowaniem i z większem i mniejszem sądownictwem „excepto eo quod prefatus Manste homines sub eo manentes iudicio pruthenico iudicabit, ipse vero et heredes sui, si forefecerint, hoc super eos noster Advocatus etiam iudicio pruthenico iudicabit. Zwykle warunki. Custodiales suo tempore Manste et homines in predictis bonis secum manentes dadzą, tak samo pomoc przy

budowaniu warowni. Prawo rybołówstwa ma w poblizkich jeziorach i rzece Laukappe na swoją potrzebę, tak samo jego ludzi. Dla siebie i potomków ma prawo polowania na swym gruncie i w puszczy „Reliquias que palayde pruthenice dicuntur“ może całkowicie brać na swą własność „a suis hominibus et subditis, qui sine herede vel heredibus moriuntur a to „ex speciali gracia“, ponieważ ab errore gentilitatis ad fidem catholicam est conversus. Przy świadkach jest kilku starszych Krzyżaków „qui omnes nobis pro ipso literas petitorias miserunt, dalej teste: Mathia de Portigal, Straude et Nakoyke, filii Andree, Sigilcone Helmico et Jo. Below. Cf. Dusberg III. c. 304: Mansto, szlachcic żmudzki wybawił 1311 r. komtura brandenburgskiego (miejsce położ. w Natangii) i jego wojsko może mimowoli; Krzyżacy bowiem w małej liczbie napadli ziemię Pograude; gdy Żmudzini na nich uderzyć mieli, odradzał im Mansto i inni, twierdząc lub przypuszczając, że Krzyżacy gdzieś w ukryciu zasadzkę rozłożyli.

Nr. 213.

Przywilej wsi Agstein parafia Mehlzak.

20 Kwietnia 1323 r.

Kapituła daje Prusakom Mnyus et Aycze za posiadłość ojcowską w zamianie 6 włók obok rzeczulki Rubirge — Warunki zwykłe. Granice: wieś Bertingen i Buringen.

Nr. 222.

1325 r.

Przywilej na karczmę pod Brunsberkiem, nad samą zatoką fryjską; zachodzi to miejsce: Contulimus Eckhardo domum thabernam et ortum quem tenuit quondam Crisanus polonus.

Nr. 224.

Świadkowie: Albertus pruthenus, plebanus de Warmedith Tidko Brosky Conradus de Welin; Hildebrand dictus Knoky kupił posiadłość od żony Sigilkonis pod Licbarkiem.

Nr. 248.

8 Kwietnia 1330 r.

Henryk II. biskup (quod nobis et mense nostre Episcopali de campo Grunenberg, sito prope Civitatem nostram Braunsberg per inhabitationem pruthenorum inibi modica et nulla reputatione digna utilitas perveniret.): Chcąc polepszyć dochód, oddał pole Gr. na obsadzenie Niemcowi Tidemann prangen jure culmensi. O prawach lub wynagrodzeniu, w ogóle o losie Prusaków tychże nie ma wzmianki.

Nr. 254.

Przywilej o polu Gunelauken (Jeziorany)

Kapituła potwierdza przywilj dany Prusakowi Naglande na 4 uncos, jure hereditario t. j. pruskim; wolny od robocizny. Podatki zwykłe z obowiązkiem pomagania przy budowaniu warowni, placenie strażnego. W tym przywileju jest wzmianka, że nieboszczyk biskup Jordan, jako zastępcza Eberharda i adwokat Fridericus de Libencelle „plures homines Pruthenos et alios venientes ad se et attentius suplicantes — recepissent et locassent in campis Gunelauken pruthenice nominatis, infructuosis et desolatis tunc penitus et incultis, — jure hereditario. Warunki zwykłe — służba konna — budowanie warowni. „Insuper pecunias custodiales, prout moris est in terra tempore suo dabunt — zboże od pług i radła, wosk, pieniądz koloński. Lacus: Vroch.

Nr. 259.

Heinco (?) otrzymał potwierdzenie przywileju wsi Wolfsdorf, której soltystwo był kupił.

Nr. 262.

1333 r.

Camerarius Bukso (pruthenus) ma 7 włók w Opyń pod Ornetą.

Nr. 264.

1334 r.

Albertus Ruthenus (Russen) daje 25 włók w okolicy Kaw-nitten (Konitten) pod Kiwitten Nicolao Distelaw na osadzenie. Pieczętuje swą pieczętką.

Nr. 267.

Clingenberga alias Wunnenberga parafia Langwalde.

17 Października 1334 r.

- a) Kapituła udziela „Honesto viro Nermok prutheno za część pola Loysis (dziś królewska wieś Klingenberg parafia Langenwalde), którą on i rodzice jego już od dawnych lat według przywileju kapituły posiadali, 1^{1/2} włóki we wsi Klingenberg, przyległe jego posiadłości. W znak prawdziwej miłości (dilectionis) „quia de nostris antiquis progenitus est hominibus“ udziela mu się prawo przelewania spadkiem wszystkich swych posiadłości na córki, jak na synów „sicut theutunici faciunt.“ Od tych 1^{1/2} włóki płaci 1/2 grzywny i 1 fertonem; w razie sprzedaży zaś ma się od nich płacić według zwyczajnej stopy oczynszowania. Gdyby Nermok i jego spadkobiercy w czem przewinąć mieli, wtedy stawić mają przed soltysem jak inni mieszkańcy, gbury (incolae) téj saméj wsi!
- b) Drugi podobny przywiléj o 4 włókach w téj saméj wsi dla braci Prusaków: Myne, Tuleswayde i Moldyte. Tutaj w sądownictwie poznać już postępy zniemczenia.

Nr. 268.

Przywilej kapituły o dzisiejszój wsi Komainen parafia Heinrichau.

1334 r.

„Honesto viro Susangen prutheno“ udziela się na obsadzenie 22 włóki w polu (in campo) Cumain jure hereditario et successione legitima in filios et filias; 1 włóka tylko zupełnie wolna, 2 włóki wolne od dania kuraków i od roboty. Od pozostałych płaci po ośmiu latach po „3 fertones denariorum usualis monete“ i 4 pullos nomine censu. Prócz tego jest

obowiązany (*servicia facere*) do robocizny przez 4 dni w roku. Sądownictwo większe i mniejsze będzie sędził wedle prawa pruskiego adwokat kapituły. Sąsiedzi są Prusacy. Johannes makrut, Kabe Namir. Poznać tu mieszanie prawa pruskiego z niemieckiem. Robocizny żądają dla tego, że służby wojskowej nie ma.

Nr. 270.

Przywilej kilkunastu posiadłości we wsi Bertąg pod Olsztynem.

Wormditt, 27 Marca 1335 r.

Biskup Herman udziela „*honesto viro Medeken*“ 4 włóki „*jure hereditario* t. j. dziedzicznym prawem pruskim (*quod nemo eum depellere debet*) — 8 lat wolności. Zwykle podatki i służba wojskowa nieograniczona. Do budowania warowni nie jest obowiązany. Podpada uwadze, że ma płacić *de aratro sive de unco unum modicum tritici et unum modium silginis in gutenstadt*. Rybołówstwo *in lacu praves* i polowanie „*more pruthenico*“ pozwolone.

Wieś: Pruski Bertąg była przez samych Prusaków założona „*jure hereditario pruthenico*. Nie istnieje więc żaden przywilej ogólny tej wsi, lecz każdy właściciel Prusak posiadał z osobna swój przywilej. Bertąg składa się z 16 majątków, po 4 włóki. Właściciele pierwsi są następującymi: ¹⁾

- 2) Posiadłość w pruskim Bertągu Nr. 3 zapisana w roku 1335 na Prusaka Sautungen,
- 3) posiadłość Nr. 11 właściciel Coyten 1335,
- 4) „ Nr. 13 „ Joniken 1335,
- 5) „ Nr. 2 „ Pammerten 1337.
- 6—7) „ pod Nr. 4 i Nr. 15 właściciele bracia Nagripten i Sautungen; Prusak Tolniko 1341,
- 8) posiadłość Nr. 6 właściciel Macruten 1341,
- 9) posiadłość Nr. 8 właściciele bracia Sauden i Snaydapen,
- 10) posiadłość Nr. 14 właściciele bracia Possiauten i Neernitz. Powyższe nadania wyszły ze strony biskupa, kapituła zaś uprzywilejowała: (1348). (Patrz Nr. 109 II.)
- 11) posiadłość Nr. 1 właściciel Permauden, Perbanden,
- 12) „ Nr. 5 „ Neauken,
- 13) „ Nr. 9 „ Claus,
- 14) „ Nr. 10 „ Nawalden,
- 15) „ Nr. 16 właściciele Trenen i Aspan.

¹⁾ Zestawienie to zawdzięcza się wydawcom Mon. Warm.]

Obok Pruskiego Bartągu założono wieś niemiecką, dzisiejszą Gr. Bertungen (Duży Bartąg) lub Bertungshusen. Zob. II. Nr. 6, Nr. 69 i 70 II. potwierdzenie.

Takich wsi przez krajowców wyłącznie zamieszkałych było mnóstwo w Warmii; ostały się do dziś dnia:

1) Cabikayme, Kapkeim (Zob. Nr. 311) założona r. 1361—1364	} pod Dobrem-miastem.
2) Swoben założona 1363 r.	
3) Theystyme założona r. 1357	} pod Jezioranami.
4) Lokoslauken „ r. 1382	
5) Hirschberg (Jedzbark) założona r. 1364	} p. Wartemburkiem.
6) Kuntzkeim „ r. 1359	
7) Leynau założona r. 1348	} pod Olsztynem.
8) Darethen „ r. 1349—50	
9) Gudicus „ r. 1346—55	
10) Granithen „ r. 1353	
11) Crumensee „ r. 1348—50	
12) Caunyn „ r. 1354	

Widać ztąd że ludność krajowa gromadnie się przerzuca z północnej Warmii na drugi brzeg Łyny, do Warmii polskiej. Te wsie są dzisiaj przeważnie polskie. Cf. II. Nr. 311.

Nr. 272.

Przywilej wsi mającej się nazywać Heiligenkreuz, dzisiejsza wieś Schulen parafia Kiwitten.

20 Listopada 1335 r.

Honestis viris Scholin i Machis oddano 60 włók na założenie wsi Heiligenkreuz — jure culmensi; 2 włóki bezpłatnie wydzielono na kaplicę, w której pleban z Kiwitten miał nabożeństwo odprawiać. Założyciele mają dziesiątą włókę bezpłatnie i prawo postawienia karczmy — 14 lat wolności, potem się płaci od włóki $\frac{1}{2}$ grzywny. Soltysom powierzono prawo sądownictwa mniejszego i jedną trzecią większego. Mają prawo pobudować młyn, który przez 4 lata jest wolny od opłaty, po upływie tychże płacą 2 grzywny. Obowiązani są do dopomagania przy budowaniu warowni. Wszyscy mieszkańcy mają 1 włókę wspólnie mieć wolną. Potem się ustanawia, że obaj soltysi (Sch. i M.) mają dwie trzecie dochodów z karczmy i połowę z młyňa Johanni Peutunen odstąpić, „aby

z nimi wspólnie te włóki mieszkańcami obsadził.“ (ut cum iis dicta bona collocaret.)

Unika się tutaj wyrazu Prusacy; że nimi byli nie podlega żadnej wątpliwości. Patrz II. Nr. 242, już nazwa Scholen (od Scholina) w używaniu zamiast H.; wieś ta ucierpiała w wojnie: „per paganos nuper omnino destructa et devastata; mieszkańcy (incolae) otrzymali zupełną wolność od podatkovania na 10 lat, nawet plebanowi nic nie dają — 10 włók boru darowano im nadto.

Nr. 277.

Przywilej dzisiejszej wsi Clawsdorf, parafia Roessel.

Roessel, 21 Września 1336 r.

60 włók oddano in campo (Lauchogede pruthenice, Esseweilt theutunice nuncupato) circa castrum Resil, na lokacyą „cum officio Sculteciae“ „discretis et honestis viris Clausio et Susit; zwyczajne sądownictwo. W przeciągu pół roku mają być te pola obsadzone, bo inaczej przywilój traci walor. Że to nie byli Niemcy o tém świadczy: „Dedimus etiam ipsos et inquilinis dicte ville, quia primi ibidem in solitudine fuerint in bonis domini Episcopi et Capituli, jus Culmense.“ Polowanie jest na wszystkie zwierzęta dozwolone; rybolóstwo małemi sieciami — dziesięta włóka wolna od podatków, jako ziemia sołecka. Po dziesięciu latach wolności od manso $\frac{1}{2}$ grzywny, 2 modicos avenae et 4 pullos (to wiele!) nomine census. Testis: Iwan filius Below.

R. pag. 164.

Reszel, 1336 r.

H. v. Luter adwokat i Joh. proboszcz przy tumie oświadczają, iż nieboszczyk biskup Henryk Wagenap założył wieś Plesno dziś Ploessen pod Reszlem z 43 włók. Założycieli: Zoken i Auseten — jure culmensi — zwykłe warunki — dziesięta włóka wolna i 3 włóki na służbę konną przeznaczone, r. 1340 przez biskupa potwierdzone.

R. pag. 165.

2 Lutego 1336 r.

Campus prutheni Nalaben — pruthenorum Prestitunini nominati

campi Wylkeniten
ac Runckinien
et quondam prewylten.

Wunnental dziś Rosenwalde parafia Peterswalde pod Mehlzakiem.

Nr. 283.

Przywilej dzisiejszej wsi Santoppen.

Adwokat Henryk de Luther udziela „discreto viro Santop 60 włók (in quibus nullum fructum vel utilitatem habuit prius ecclesia) in terra Bardie — ad locationem faciendam jure culmensi — 9 lat zupełnej wolności od podatkovania — Potém ma Santop tylko 6 włók wolnych; od reszty płaci po 3 fertones — 4 włóki wolne na kościół — karczma na lat 4 wolna, potém $\frac{1}{2}$ grzywny czynszu — zwyczajne sądownictwo.

Nr. 287.

Pod komorą Reszelską.

14 Grudnia 1337 r.

Adwokat Henryk de Luter zaświadcza, iż odebrał „honestis viris Tungen et Maches filio suo, agros eorum cultos, ubi prius residebant, non propter aliquam nequiciam, sed propter utilitatem Ecclesie! „quia forte ibidem villa Theutunicalis construitur in futuro“ i że im się za to 4 uncus in campo Sandilo na prawo dziedziczne udziela, tak aby ich nikt ztąd nie mógł wypędzić. — Służba cum duobus spadonibus nieograniczona. Od każdego „unco“ mają płacić korzec pszenicy i owsa (więc tyle co od pluga „et de unoquoque unco unum talentum cere, quod dicitur markfund domino Episcopo et sex denarios culmenses in signum dominii et libertatis (omni occasione postergata) — 30 grzywien pogłównego. Charakterystyczne jest: Postremo petimus propter deum, quod dominus Episcopus, qui tunc pro tempore imposterum fuerit, predictos viros Tungen

et Maches vel eorum heredes de antedicto campo Sandilo non depellat, nisi satis ipsis faciat cum aliis bonis in quibus sufficere possint. Świadkowie: Willun camerarius.

Nr. 288.

Przywilej o dzisiejszej wsi Napratten parafia Roggenhausen (Rogoźno).

Licbark, 1337 r.

Honestis viris Napratien, Glande cum fratribus suis et Mokil fratribus et filiis suis udziela się 50 włók in campo Waldio (także i Waldow), jure hereditario; 5 włók wolnych należą do soltystwa, w których założyciele jure hereditario partycypują — Taberna. — Czynsz zwyczajny t. j. $\frac{1}{2}$ grzywny tak samo sądownictwo mniejsze i $\frac{1}{3}$ większego — Zboże zwykle od włóki odstawi się do plebana w Roghusen (Rogoźnie), gdzie do kościoła należeć mają. „Ex gracia speciali“ mają Soltysowie 16 grzywien pogłównego; Si (quis) vero predictorum virorum, tam scultetorum, quam rusticorum, furtum vel homicidium, sive in alio excesserit vel committit potest redimere collum, prout est in gratia Advocati, — 12 lat wolności od podatków. Testes: Pomyre camerarius noster.

Nr. 290.

Przywilej wsi dzisiejszej Commienen parafia Reszelska (Camyn).

2 Lutego 1338 r.

Kapituła i adwokat Luter zapisują „discreto viro Camynis jure culmensi 50 włók i 5 wolnych włók jure locacionis; 3 na służbę cum uno spadone et viro armato, 10 lat wolnych od podatków. Potem zwyczajne podatki, воск, pieniądze i zboże od tych 8 włók; od drugich zaś płaci się zwykły czynsz t. j. $\frac{1}{2}$ grzywny i 1 korzec pszenicy i 1 owsa i 2 kuraki od włóki „nomine census“ — mniejsze sądownictwo i $\frac{1}{3}$ większego. Świadkowie: Prexbute Sangele et Santop. Wyrażne to złączenie prawa pruskiego z prawem chełmińskim.

Nr. 292.

Litera ville Tolniken (pod Reszlem nad jeziorem Zain.)

19 Czerwca 1338 r.

Discreto viro Tulnig oddaje biskup Herman jure culmensi 40 włók, położonych między lacum Sayn et bona civitatis Resil, lusygeynen, silvam Crakotin et bona Soken — 4 włóki wolne racione scultecie; 3 na służbę wojskową; 3 ma brat założyciela Kirstanus, na służbę konną, zresztą mają wszystko płacić „*quae alii liberi solvent.*“ Od pozostaych włók płaci się po $\frac{1}{2}$ grzywny, 2 korce pszenicy i 2 korce owsa od włóki nomine census (Wiele!) — 14 lat wolności. Z osobliwej łaski ma Tolnig i synowie jego prawo rybolóstwa w jeziorze Sayn na swoją potrzebę, „*quia ipse plures ad terram nostram Barthen duxit homines.* Cf. II. Nr. 119. Potwierdzenie biskupa Henryka r. 1348.

Nr. 297.

Litera ville Ryn alias Schelden dziś Schellen parafia Glockstein.

15 Czerwca 1339 r.

Kapituła powierza „*honesto viro Schelden prutheno*“ 62 włók ad locationem ville (circa rivum Renus) quae Ryn debet nuncupari jure hereditario (lecz także na córki). On ma 10 włók — 1 włókę wolną, jako soltys, 2 włóki na służbę konną i zwykłe warunki — 12 lat wolności; potem płacą incolae od włóki $\frac{1}{2}$ grzywny i 2 korce pszenicy i 2 kurczęta. Schelden ma $\frac{1}{3}$ część dochodów z wszystkich spraw sądowych, a jak złapi zloczyńcę ma także $\frac{1}{3}$. Prawo rybolóstwa tak w rzece Ryn (Reno) jak „*in solitudine*“ mają wszyscy mieszkańcy „*more pruthenorum*“ (cum parvis instrumentis). — Po działach między biskupem a kapitułą dostała się ta wieś (in terra Barthen) do posiadłości biskupa; Jan II. potwierdza ówczesnemu soltysowi Nicolaus Smith ten przywilój r. 1361, Cf. II. Nr. 313. Wieś ta była przedtém wspólną posiadłością biskupa i kapituły — 1359 i 1380 r. przywilój na karczmę. Że to nie — niemiecka jest widocznem. Osadnicy nie należą tak samo do drobnej szlachty krajowej; jest to wieś gburska, zamieszkiwana ludnością służebną, krajową, dziś, a może i wtedy już polską.

Nr. 298.

Udziela się „Nicolao de Wartislavia nostro fideli servitori“ 6 mansi jure culmensi „qui Cossow debent nuncupari,“ dziś „der Stäss“ pod Medien pod, Licbarkiem; sześć lat wolne, potem płaci i ferton od włóki, et plebano anonam missalem, videlicet 1 modicum tritici et 1 siliginis; posiadłość ta jest wolną od wszelkiego robotu: wolny wręb drzewa w przyległej dąbrowie, quantum volunt — mają Nicolaus i ci co tam mieszkają — bydło mogą paść na puszczy pro pascuis; rybołówstwo in lacu Synserno. Świadkowie: Joh. lübow, Joh. Schriber civis in Heilsberg, ywanus below, Micol camerarius Peytune Interpres etc. r. 1340 potwierdzenie.

Nr. 299.

Litera filiorum de Molditten pod Reszlem.

Reszel, 3 Czerwca 1339 r.

„Honestis viris Pansdropoten et Molditen fratribus“ udziela się „jure hereditario“ na linią męzką i żeńską 17^{1/2} włók in terra Barten na założenie wsi, mającej się nazywać „Leymberg“ (co się nie stało) 4 włóki na służbę konną, sicut alii liberi — Pansdropoten ma 1, Molditen pół włóki wolnej ex re założenia — jedenaście lat wolnych od podatków. Potem od pozostałych włók dwunastu ma się płacić sicut „Sowist“ od swoich płaci. Sądownictwo jak zwykle. Testes: Ywan Below. Sowist, może to Prusak „Sowiden założyciel wsi Soweiden.“

1339 r.

Johannes proboszcz tumski i H. v. Luter dają Blyot, Sangloben i ich spadkobiercom 30 włók na założenie wsi Cleberg — dziś Tornienen, parafia Santoppen i 8 włók na 4 służby konne, jure hereditario; polowania more pruthenorum.

1339 r.

Widerich otrzymał 15 włók położonych obok wsi Reddus na założenie wsi Schoenborn, dziś Widdrichs nazwanej, jure culmensi pół grzywny i dwa kurczęta od włóki 11 resp. 12 lat wolnych od podatków, 2 włóki wolne — zwykle sądownictwo.

1339 r.

Ludeco dostaje 10 włók na założenie wsi Rosenberg, dziś Colm parafia Reichenberg jure culmensi, 3 włóki wolne, 15 lat wolności dla pozostałych 7 włók. Polowanie z psami dozwolone.

1340 r.

Prusak Waicsil dostaje in campo Loukauslauken 2 radła (może Thegsten) wolne od robocizny na służbę konną, 30 grzywien pogłównego. Świadkowie: Micol camerarius Joh. Below et Joh. Borow.

Nr. 302.

Litera ville Blankenberg parafia Schoelitt nad Passarią.

6 Stycznia 1340 r.

Henryk de Luter advocatus Pogsanie zapisał Claus prutheno 40 włók in silva Cogeno „ad villam Blankenberg collocandam“; 5 wolnych włók, od reszty 13 lat wolności. Potem placą mieszkańcy pół grzywny i dwa kurczęta od włóki. Obowiązek pomagania przy budowaniu warowni — sądownictwo jak zwykle — połowa z karczmy dla założyciela.

1350 r.

10 Stycznia otrzymuje wieś wspomniana nowy przywilej na dodane jej 20 włók, pod temi samemi warunkami.

Cf. II, Nr. 153. Często mają Prusacy „utilitatem iudicii“, zdaje się więc, iż nawet mniejsze sądownictwo w takich włościach adwokat dzierzył.

Nr. 304.

Litera Johannis Wysensee super VIII mansis in Lysieyn; Weissensee folwark wsi szlacheckiej Molditten.

27 Marca 1340 r.

Henryk de Lutir udziela „Johanni Wysensee“ za „fidele obsequium — saepius praestitum“ 4 uncas jure culmensi cum omni utilitate usu et fructu preter vias et stratas publicas, quas advocatus domini episcopi et canonicorum iudicabit; 6 lat wolności, potem służba konna, wosk, fenyg koloński i korzec pszenicy i 1 korzec owsa; rybołówstwo in lacu

Spargint — lacus Sagyn. Dokupił 4 włóki censuales, które też otrzyma na tę jedną służbę, konną, lecz płaci od nich dziesięciny.

Nr. 305.

1340 r.

Henricus de Luter: „intendentes terre Barthen necessitatem, in qua adhuc inhabitant prochdolor homines multum pauci propter paganos et dei inimicos, qui ibidem valde sunt timendi. Quare necesse est et utile, quod hominibus in jamdicta terra habitare volentibus de libertate magis conferatur quam hominibus habitantibus in terris non tam remotis — wystawia przywilój dla Borcharda. Campus Denow — jus culmense Borchardowi. Lacus Denow et Wirbell strumyk denow, dziś Dein, w pobliżu Reszla. — Ten sam Borchardus nazywa się II, Nr. 32 Borchardus Kelsow.

W podobny sposób de terra Barthen: intendentes meliorationi terre nostre in extremis finibus christianitatis et in faucibus hostium Crucis christi constitute. . . . (Burkard znów dostaje 28 włók in Denow).

Nr. 310.

Przywilój Ramoten circa Swanenwald pod Liebarkiem.

22 Sierpnia 1340 r.

Biskup Eberhart dał swego czasu „Coglinden quondam prutheno,“ camerario suo pewne dobra circa Cropayn obok dóbr „Paythun interpretis nostri.“ Ponieważ zaś Willun camerarius nunc noster in Glotovia ac Windil, filii predicti Coglinden przywilój zgubili, udziela im biskup Herman nowy z polepszeniem na prawo chelmińskie „propter eorum benemeritorum.“

Nr. 312.

Biskup Hermanus udziela „pruthenis Sadluken“ 2 $\frac{1}{2}$ włók „nadmiaru“ Jure culmensi; 4 lat wolności, potem płacą 15 scotos pecunie usualis et duos pullos de quolibet manso. Gdyby u siebie „aliquos pruthenos locaverint“ — mają mieć mniejsze sądownictwo i pół z większego, które adwokat dzierzy.

Litera ville Isenwerk.

1340 r.

Henryk de Luter „advocatus pogzanie“ zapisuje Johanni de Hirsberg, dicto Hamirsmid in campo padrawayten 49 włók na założenie wsi i huty żelaznej (opus ferri). Zwykle warunki, jak na Niemca korzystne. — Od huty płaci, od czasu, że pracuje, tygodniowo „ferreamenta ad duos aratros ad adarandum preparandos.“ — Sługę zbiegłego od pracy, wolno mu, „gdy go w biskupstwie odszuka, przymusem przyprowadzić do roboty.“ Tak samo mu wolno wszędzie w terytorium biskupa kruszec zbierać (colligere). Wolno mu w poblizkiej dąbrowie i w borach nie rozdanych dotąd drzewo na węgle palić. Przytaczamy tu ten przywilój głównie na dowód, że w Prusiech żelazo się znajdowało; o czém Dr. Pierson wątpiąc, przeciw profesorowi Marońskiemu tak ostro wystąpił.

MONUMENTA HISTORIAE WARMIENSIS.

Tom drugi.

Nr. 2.

Przywilej o wsi Kekitten parafia Lautern.

Jeziorany (Zeburk), 18 Marca 1341 r.

Henryk de Luter zapisuje: Milassie(n) et ejus filiis Merunen et fratri suo, item Globunen et Wopinen pruthenis 24 mansi in silva, quae Kikiten dicitur jure pruthenicali. Prawo dziedziczenia na potomków obojga płci. 4 mansi jako ziemia sołecka wolne, 18 lat wolności od reszty. Potem placą incolae (mieszkańcy) od włóki pół grzywny. Co do sądownictwa zwykle warunki. Rybołówstwo w jeziorach Pissen i Theystymen na własny użytek. Nie ma obowiązku dawania pomocy przy budowaniu warowni. Połowę tych dóbr ma należeć do Milassie i jego synów, druga do Merune et fratres ejus globune et Wopine. Świadkowie: Micole Camerarius Peytune interpres.

Nr. 3.

Privilegium ville Schöneborn parafia Freudenberg
Cf. Nr. II. 37 (Potwierdzenie.)

Jeziorany, 18 Marca 1341 r.

Henricus de Luter udziela „discretis viris“ Mildawtz, Malniken Aywux fratribus (przydomku prut. niema) 40 włók do

założenia wsi, jure culmensi, 16 lat wolności. Potém mają z soltystwa tylko 4 włóki z karczmą wolne; od pozostałych włók płacą po pół grzywny czynszu. Wolni od budowania warowni. Sądownictwo zwykle t. j. mniejsze i jedną trzecią większego. Świadkowie: Ywan Below, Pöutune interpres.

Nr. 4.

„Illorum de Sparwirde“ dziś Sperwatten parafia
Reimerswalde.

Licbark, 30 Marca 1341 r.

Henricus de Luter udziela „honestis viris Nippergawen et Tungen, Arwide et Daroten fratribus“ i spadkobiercom ich obojga płci 16 włók in campo Sparwirde. Z tych mają sześciu według zwykłych warunków: (2 służby wojskowe i pieniądz koloński, po korcu pszenicy, owsa i wosk.) Z pozostałych włók Napirgawe sam ma jedną włókę z zwykłym sądownictwem, wolną, od pozostałych 9 płaci pół grzywny czynszu po 15 latach wolnych. Obowiązek pomagania przy budowlu warowni. — In cuius rei testimonium presens scriptum Pogosanie dedimus sub Sigillo, Datum in Castro Heilsberg. Świadkowie: honesti viri: Micole. Hannico posiaute Willune Camerarii peytune interpres.

Nr. 21. (II. 1343). Potwierdzenie; i tu pisze się: honestis viris: napirgawen et ejus fratri Tungote, Arwiden et daroten.

Nr. 5.

Litera ville Worelauke; Warlak w powiecie Licbark.

Licbark, 1 Kwietnia 1341 r.

H. de Luter zapisuje honestis viris: Gedauten, Milen et Coytiten pruthenis 35 włók libere perpetuo possidendos. Z tych mają 8 włók za 4 służby, na obronę kraju — warunki zwykle zob. Nr. 4. Pozostałe włóki mają 8 lat wolnych; potém z nich tylko 4 włóki wolne i połowę dochodów z karczmy mają racione loccationis, od reszty płaci się po pół grzywny i dwa kurczęta, nomine census. Sądownictwo zwykle. Uwolnienie od budowania warowni. Świadkowie: Pewtune, Hanco possiaute. In cuius rei robur perpetuum presens scriptum

advocacie Pogsanie dedimus sub sigillo. Datum in castro Heilsberg. — H. Luter pisze się regularnie Advocatus Pogozanie (pogsan, pogus. etc.)

Nr. 7.

Wurkayn vel rauenswald : Workaim w powiecie Liebark, parafia Reimerswalde.

14 Lipca 1341 r.

H. de Luter udziela 50 włók honestis viris Arwiditen Sygen nuglanden w boru „Sparwirden“ do założenia wsi Rabenswalde jure culmensi; 5 włók racione locationis i jedną z łaski osobliwej wolnych Dla reszty 16 lat wolności, potem pół grzywny czynszu od włóki. Zwykle sądownictwo i pół karczmy. Obowiązek do budowania warowni. Świadkowie Poytune interpres. Patrz Potwierdzenie Nr. 20 II. Arwiditen.

Nr 8.

1341 r.

Kapituła zapisuje Nicolao, fidei famulo prepositi in campo Warpelauke (dziś Worplak pod Reszlem). Bona quedam circum equitata (15 włók estimatione.) Prawo chelmińskie, większe i mniejsze sądownictwo, 12 lat wolnych, potem służba konna i t. d. jak zwykle. Rybołówstwo w jeziorze Sayn ma na dożywocie; w jeziorze Denow i jego spadkobiercy, mają narzędziami na własną potrzebę.

25 Marca 1342 r.

Zapisuje się Prusakowi Jomen 40 włók w ziemi Berting na założenie wsi „Wolfshayn“ lub Jomendorf (przywilój zginął).

Nr. 13.

Przywilój super curia Swanseld, którą potem obywatelom w Liebarku oddano.

Orneta, 2 Sierpnia 1342 r.

H. v. Luter zapisuje „Johanni Peytune interpreti“ 8 włók in campo Suanenveld za odstąpienie dóbr swych dziedzicznych „Brandotinveld“ zwanych — jure culmensi, wolne od robocizny,

z większem i mniejszem sądownictwem cum omni usufructu. Po 4 latach płaci się „medium lapidem cere“ od tych włók — Granice, gades — Rybolóstwo in lacu „zinsern.“ In cujus rei testimonium et evidenciam pleniorem presentes literas Advocacie Pogożanie dedimus sub Sigillo. Datum in castro Wormditt. Świadek: Petrus de Bohemia dictus Ponswangen, (metis graniciis et gadibus.)

Nr. 14.

Orneta, 25 Kwietnia 1342 r.

Biskup Hermanus udziela „discreto viro“ Scloeden prutheno 8 włók in campo Wurlauks, qui contingunt granicas camporum Borin et Wurlaukin, w zamian za 8 włók, które Prusak Buks (Cf. I, Nr. 262. — Buxo camerario, bez przydomku Prusak — tak wielu innych) nomine dicti Scloeden in villa Opin posiadał — prawo chelmińskie z zwykłemi warunkami.

Nr. 19.

17 Lipca 1342 r.

Kapituła postanawia (jak Nr. 18) locacionem ville theutunice in silva circa villam voppen quam Hermansdorf nominari volumus (50 mansi). Cujus ville locationem et officium scultetiae etc. „Discreto viro Cleusiten prutheno suisque veris heredibus etc. jure culmensi perpetue contulimus possidenda. Warunki znane. Dziś ta wieś jednak się Clausiten nazywa, nie Hermansdorf, parafia Peterswalde pod Mehlzakiem. Tu wyraźnie się powiada, że Prusak jest założycielem wsi niemieckiej, lecz to się zapewne odnosi bardziej do prawa i organizacyi osady, aniżeli do narodowości. (Zobacz Nr. 76 I. dodatek 29 pag. 516).

Nr. 22.

Stenekayn, dziś Stenkienen, parafia Alte Schoenberg, powiat Olsztyński.

19 Marca 1343 r.

Biskup Herman oddaje: Santop prutheno 30 mansi in campo Sculpayn, qui contigit granicias et gades campi Nosterpelk na założenie wsi. Z tych dostanie: (3 laneos) ratione

locationis, jure culmensi liberos. Reszta ma 16 lat wolności od podatków, potem się płaci $\frac{1}{2}$ grzywny i dwa kurczęta de quoque laneo, do tego inne obowiązki soltysów. Zwykle sądownictwo.

Nr. 23.

Privilegium ville Rosenow alias Begonitten dziś
Begnitten, parafia Prositten.

22 Marca 1343 r.

Henryk de Luther udziela „Noudruwen“ 13 mansi ad locandam villam Rosenow jure culmensi. Warunki są: 3 włóki wolne ratione locationis na służbę wojskową, do której natychmiast jest zobowiązany. Co do pozostałych włók, ma 13 lat wolnych, potem płaci po $\frac{1}{2}$ grzywny czynszu. Wtedy też da wosk i pieniądz koloński i zboże od swych 3 wolnych włók. Sądownictwo zwykle. Obowiązek pomocy przy warowniach. Świadkowie: (T.) Ywano et Hertwico dictis Below — Micolen camerarius.

Nr. 35.

1384 kupił Johannes Crossen — wieś Bludin, która
odtąd Crossen się nazywa (pod Ornetą).

11 Lipca 1344 r.

Biskup Herman daje „Prutheno dicto Madelitz“ in magna mericia versus campum ville Bludin 2 mansos jure pruthenicali. Ita tamen quod nullus in posterum dictum Madelitz vel suos legitimos successores ab eadem possessione depellere poterit. On ma za to obowiązek pilnowania dąbrowy, ne aliquis ligna secet absque nostra — licentia. Ile razy kogo złapi, ma dostać od niego 1 scotum. Gdyby Madelitz był opieszalym, wtedy „in aliquibus condempnari debeat et puniri.“

Nr. 36.

Dargels, parafia Mighennen.

11 Czerwca 1344 r.

Biskup Herman zapisuje „Prutheno dicto Dargil“ 10 jugera et 7 mansos titulo locationis jure culmensi sub pensione

annua. 10 jugera są wolne; a od 7 m. płaci się po $\frac{1}{2}$ grzywny, 2 kurczęta. Sądownictwo zwyczajne. Z tych 7 mansi posiada Prusaczka (pruthena) Patulne relicta quondam Prutheni dicti Candil, 2 $\frac{1}{2}$ włók, które i nadal jak każdy inny incola posiadać ma pod powyższą placą.

Nr. 40.

1344 r.

Służba wojskowa za 6 włók in damerovia juxta Schiligeyen (Schillgehnen) zamienia się na czynsz (który w tym czasie w ogóle przeważa w przywilejach); „supplicarunt ut dictum servitium in annualem censum eis permutare dignaremur cum census dictorum mansorum (4) majorem inferret utilitatem nobis et nostrae ecclesie quam servitium in hac parte.“

Nr. 44.

Kuntiten; (przyłączono później do wsi Teisten.)

Licbark, 1 Marca 1345 r.

Adwokat fr. Bruno de Luter udziela dla wierniej służby tak podczas pokoju jak wojny — Aulepsen i jego patrolibus Nadrawen, Astionen, Nakaippen 4 włóki in campo Kuntiten „jure pruthenico — quod nemo predictos homines depellere debeat de predicto campo.“ Wszystkie zwyczajne warunki. Służba, obowiązek przy budowlu warowni, pieniądz koloński, zboże zwykle, 30 grzywien zagłównego z łaski osobliwej. Świadkowie: ywanus Below, Johannes Petuno interpres Meruno, Cunco Sudow (Cf. III, Nr. 25 R.) famuli nostri dilecti.

Nr. 45.

Altkirch.

4 Kwietnia 1345 r.

Biskup Hermanus zapisuje (inspectis multis obsequiis per Tolledraus pruthenum nostre Ecclesie exhibitis) 4 uncus temu Tolledraus in campo Sangawiten pod Altkirch — „quos multis temporibus possedit cum omni Jure et utilitate ac usufructu, quemadmodum jamdictus Tolledraus hactenus tenuit dictos uncus. Ita tamen quod nullus Episcoporum imposterum

eundem Tolledraum vel suos legitimos heredes a predicta possessione depellere debeat, nisi nostre Ecclesie Warmiensi de dictis uncis minor utilitas posset infuturum provenire; extum enim volumus, quod si aliquis Episcoporum aut advocatorum predictum Tolledraum vel suos heredes a possessione dictorum uncorum amovere voluerit, Predicto Tolledrauo aut suis heredibus alii 4 unci tam boni aut meliores erogentur. Zwykle warunki jak Nr. 44. Przywilój ten rzuca szczególniejsze światło na położenie krajowców, w obec prawa posiadania swój własności ziemskiej, pochodzącej może z czasów przedchrześcijańskich.

Nr. 46.

Litera ville Cunikendorf alias Kalis (Kunkendorf).

Licbark, 13 Kwietnia 1345 r.

Bruno de Luter dał „honesto viro Cunico“ Sudowen 33 włók ad locationem ville, que Calis nuncupari debet na prawo chełmińskie. Z tych włók 6 ma „ad servitium sicut alii liberi habere consueverunt“, od tegoż ma 16 lat wolności. Pomaganie przy budowlu warowni. „Et dabunt singulis annis de premissis servitio 1 modicum tritici, 1 talent. cere, 6 denarios culmenses in signum recognitionis domini aut libertatis.“ Rybołówstwo w jeziorze Kocen (Kok, Kokow) et Spongio, 3 man. ratione locationis wolne, z zwykłym sądownictwem. Pozostałe włoki mają 25 lat wolnych. Potóm pół grzywny. — Znalazło się tymczasem 14 tylko włók, ponieważ wsie pograniczne musiały być uzupełnione. Więc dostaje 6 włók ad servitium et 1 m. ratione locationis. Zresztą powyższe warunki.

Nr. 47.

29 Kwietnia 1345 r.

Bruno de lutern, Pogożanie advocatus udziela Heinzconi przywilój na młyn w wsi lauterhagen pow. licb. Świadcami są: Peytune interpres, Meruno, alii.

Nr. 50.

Warikallen, teraz Warkallen parafia Alt-Schoeneberg pod Olsztynem.

Orneta, 4 Września 1345 r.

Biskup Herman udziela „prutheno Succule“ 30 m. de bonis communibus, jacentes „circa lacum Rauxcove“ do zało-

żenia wsi Grūnewald (dziś Wark.) jure culmensi; 10tą włókę ma jako soltys wolną, od reszty 14 lat wolności, potem płaci po pół grzywny. Sądownictwo zwykle. 1380 potwierdzenie przywileju. (III. Nr. 103).

Nr. 53.

Orneta, 12 Listopada 1345 r.

Biskup Herman potwierdza założenie wsi Hogenbuche (dziś Jonkendorf, powiat olsztyński) „discreto viro Jonikony de Bartholomei villa“ a to na 60 mansi in terra Gudikus, pro villa ibidem exponenda que debet vocari Hogenbuche. Pallus Mosebruch — granica Gritegrucz, jus culmense. — Sądownictwo zwykle. Joniko ma 12 mansi liberos, a to 6 jako założyciel i soltys, a 6 za służbę konną, — warunki zresztą co do wolnych i oczynszowanych włók zwykle, 5 włók wolnych, prócz tego, idą na kościół, mający tambyć fundowany — 13 lat wolności. Aby Joniko więcej ludzi do siebie zciągnąć mógł — pozwolono mu karcznię założyć — wolną od czynszu. Rybołówstwo w jeziorze Rautschoys. Świadkowie: Hermanno trumpe, Sandero de Baysen familiaribus, Wenczeslao cive Warmdythen.

Nr. 54.

1345 r.

Dzieci Henryka Bauari dicti, nostri concivis de Heilsberg płacą rocznie: „unum capete pullorum juvenum.“ — Capete=sexagena-kopa.

Nr. 58.

Knypstein, parafia Licbark.

20 Marca 1346 r.

Advokatus Bruno de Luter zapisuje „inspicientes fidele obsequium honesti viri licocen (lycocen) Ecclesie predicte pluries prestitum tam temporibus necessitatis, quam etiam tranquillitatis“ temuż 6 mansi in campo Gnypsteyn jure culmensi; spadek na linią męzką i żeńską. Warunki zwykle jak w Nr. 44. Rybołówstwo w pobliskich jeziorach, zagłowne czyli kara zabicia jego wynosi 60 grzywien. Sądownictwo do adwokata należy. Świadkami: Johannes petuno interpres Meruno famuli nostri (Patrz III. 204).

Nr. 61.

Campus Druthelauken ubi nunc est villa Cabyn (Kabinen, parafia Wielkie Kolny, powiat Reszelski.)

Reszel, 2 Maja 1346 r.

Bruno de Luter zapisuje „pro bono et utilitate ecclesie honesto viro Tungen ac suis veris heredibus aut successoribus legitimis utriusque sexus tam filiis quam filiabus“ 5 mansos in Drutlauken, (później villa Cabyn, dziś Cabilen) propter nimiam solitudinem et densitatem ibidem jure hereditario libere possidendos quod non debet depelli absque libera voluntate — 5 lat wolnych. Dalej jak zwykle (Nr. 44.) Rybolóstwo w jeziorach Atirs et Banse — 30 grzywien kary zabicia. Świadkowie: Hertwicus Below, Petuno Interpres Meruno familiaris noster. Cf. Nr. II, 121 potwierdzenie biskupa.

Nr. 64.

(Gudekus) Gotken, parafia Alt-Schoeneberg.

Orneta, 14 Lipca 1346 r.

Biskup Herman i kapituła potwierdzają przywilój prusaka Glande na 5 włók w polu Gudekus pod zwykłemi warunkami. Glande uzyskał przytém prawo „wolnej sprzedaży.“ „Insuper damus, quod si quis sepetactum pruthenum vel suorum successorum legitimorum aliquem occiderit ille idem occisor pena 32 marcarum denariorum usualium sit mulctandus.

Równe przywileje w tym samym roku uzyskali:

- 1) Prusak Wisseke na 5 mans. Posiadłość Gudekus Nr. 2;
- 2) bracia Prusacy Steuenis, Pateus, Hannus na 5 włók. Posiadłość Gudicus Nr. 5;
- 3) Prusak Sangław i jego stryj Bandeko na 5 włók. Posiadłość Gudicus Nr. 5. (Patrz Nr. 226).

Nazwisko może zachowuje się we wsi Gotken parafia Alt-Schoeneberg powiat Allenstein. Świadkowie: Ywanus, Hertwicus, fratres dicti Below, Johannes Petune interpres Merune Camerarius.

Nr. 65.

Licbark, 4 Września 1346 r.

B. de Luter i Custos Johannes Striprock zapisują: honestis viris Glandim et Linken 6 man. circa lacum Dadey (pod Bis-

kupcem) quod non depelli debent jure pruthenico — 6 lat wolnych. Warunki jak zwykle. (Patrz Nr. 44). Rybołówstwo w jeziorze Dadey i rzece Dewune. 30 grzywien kary za ich zabicie. Świadkowie: Ywanus Hertwicus fratres dicti Below, Johannes Petune Interpres Merune camerarius noster. 26 Września tegoż roku nastąpiło potwierdzenie biskupa.

Nr. 67.

Orneta, 14 Października 1346 r.

Prutheni: Mathias et fratres sui de Sadluken kupują jedną włókę nadmiaru do swych dóbr za 10 grzywien (pod Benern) Cf. I. 169.

Nr. 68.

Orneta, 31 Października 1346 r.

Biskup Herman i kapituła oddają: Wyndekoni et Preywlcz fratribus pruthenis 30 włók in terra Gudicus do założenia wsi jure culmensi, która się ma nazywać „Luterwald“, (dziś „Windtken“ parafia Alt-Schoeneberg) 13 lat wolnych, rybołówstwo w jeziorze Gilbes — zresztą warunki zwykle.

Nr. 69.

Potwierdzenie: Cf. I, Nr. 270. Nr. 70 potwierdzenie: Conf. I, 270. Nr. 72, scultetus debet fertones recolligere a rusticis et nobis representare integraliter.

Nr. 79.

Licbark, 12 Grudnia 1346 r.

Bruno de Luter Pogzanie advocatus zapisuje: Honesto viro Madliten 2 uncus de communitate in villa poteriten pod warunkami zwykłymi Nr. 44 cf. Świadkowie: Johannes de Lubow (lubowia, Joh. de Loubou) Joh. Petuno interpres et Merune famuli nostri). (Potriten, (Potrity) pod Jezioranami).

Nr. 82.

Privilegium Johannis super Suryten dziś Soritten
(parafia Stolzenhagen).

31 Grudnia 1346 r.

Biskup Herman i kapituła dają fidei nostro Johani dicto Pewtune za 15 włók położonych w polu wsi Trutenow w wspólnych posiadłościach (Trautenau parafia Wuslak) na zamianę 20 włók in campo Suriten — lecz nieuprawionych (incultos tamen) jure culmensi, z większem i mniejszem sądownictwem i wszelkiem użytkowaniem. Granice: Lacus Ausclode, campus ville Gaylite (Galitten) campus ville Kirsey. — Za swoje zasługi (servicia grata) dostaje rybolóstwo w jeziorze Ausclode i w posiadanie jezioro Mutilus dictum, gdzie nie masz ryb — paszę dla bydła w dąbrowie (in merica); 11 lat wolnych. Zresztą warunki zwykłe.

Nr. 84.

Cf. Nr. 58 (likoken) licoken — Potwierdzenie.

Nr. 85.

Frauenburg, 15 Lutego 1347 r.

Kapituła nadaje w celu założenia wsi Schönefeld w parafii Schoenbrück „discretis viris Jannestinten et Sangeden pruthenis suisque veris utriusque sexus heredibus tam masculis quam feminis ac legitimis succesoribus“ 52 włók jure culmensi — 6 włók ratione locationis et 1 wł. ex speciali gratia liberos z zwykłym sądownictwem. Jedną włókę wspólnie wolną dodaje się, bo ziemia po części leży w dąbrowie — 12 lat wolnych. Potém pół grzywny i dwa kurczęta od włóki. Ponieważ przy mierzeniu brakło 4 włóki bez 7 jugera, dodaje kapituła 8 włók w dąbrowie (in merica); od tych płaci się po 1 fertu i 1 kurczęciu. Nie wolno drzewa rąbać bez pozwolenia, z karczmy gdyby miała być budowana, mają Jannestinten et Sangeden połowę dochodów. Rybolóstwo w jeziorze Gilmen parvis instrumentis na potrzebę swoją. W końcu: „Et ad vitandum errorem, qui in posterum posset evenire, expresse

concedimus omnia, que pruthenis predictis concessimus eorum utriusque sexus heredibus et succesoribus legitimis non solum masculis sed etiam filiabus (Dodatek ten na początku i na końcu, daje nam do myślenia, co do położenia krajowców w obec praw!)

Nr. 89.¹⁾

Magnum Staboniten.

Frauenburg, 18 Marca 1347 r.

Kapituła oddaje na założenie wsi Staboniten (in campo tegoż nazwiska) (dziś Stabunken parafia Frauendorf) Discreto viro Guncti prutheno VII. mansos jure culmensi (dla sołtysa i man. liber.)

Nr. 90.

Frauenburg, 18 Marca 1347 r.

In nomine domini Amen. Nos Hartmandus prepositus Totumque capitulum ecclesie warmiensis omnibus tam viventibus quam victuris volumus esse notum, quod alwarmus filius quondam Sassin prutheni, jure si quod sibi competeat vel competere videbatur ex paterna successione in campis Marym et spiritcze dictis renunciavit liberaliter et voluntarie coram nobis, Quapropter in recompensam ipsum et suos heredes a rusticali servitute liberos dimittentes paterne restituimus libertati, concedentes nihilominus eidem Alwarnus suisque heredibus in campo dicto Staboniten tres mansos jure pruthenicali libere possidendos. Ita tamen quod cum uno spadone et armis consuetis contra quoslibet servire tenetur, quandocunque requisitus fuerit, ac alia ministeria, que prutheni liberi faciunt aut facere teneantur. In cujus rei testes. . . . Przywilój nadany 1282 prutheno Sassin (zob. I. Nr. 60) zabezpieczył mu jus culmense. Przykre położenie alwarnusa nie jest więc zrozumiałe.

¹⁾ Było kilka małych posiadłości pruskich na polu Staboniten. Tak przypadła jedna z 3 włók obszaru rządowi przez śmierć Oswalda Kleefeld; na prośbę wdowy udziela ją kapituła w roku 1622, 3 Listopada Urbanowi Gerik za służbę konną, na prawo *pruskie ze spadkiem po mieczu*. To więc -- co do prawa.

Nr. 91. (a-b)

Pod tą samą datą co Nr. 90 uwalnia kapituła także „discretos viros Weitsutz, istiwn hannus a pruthenicali famulatu i osadza ich na VI. mans. w polu Staboniten pod warunkami takimi, jak Awarnusa. Również pod tą datą daje kapituła (Nr. 92) Gunthe nec non fratri suo ac eorum veris heredibus „za 2 uncós w polu Staboniten w zamian 3 mansi (włóki) in villa Staboniten.“ Warunki jak u Alwarnusa. Podobny przywilej, jak weitsutz etc. o 3 włókach we wsi Woppen otrzymali Prusacy: Wosil, Menaute i Prewilte.

Nr. 95. (a-c).

8 Maja 1347 r.

Kapituła udziela wsiom Paulen (Powels) i Woppen (Wuppe) przywileja jure culmensi. Założycielem ich jest hojnie wyposażony Prusak Nycolaus (propter plurima probitatis sue servitia nobis exhibita et in antea exhibenda). Sądownictwo mniejsze, a w wolnych swych włókach i większe należy do niego. Rybołówstwo — karczmę założyć wolno. — Zresztą warunki jak na mającego prawo chełmińskie Niemca. — Placi de aratro et unco. — Pluten, palus.

Nr. 96.

19 Czerwca 1347 r.

Biskup Herman udziela „discreto viro Menuten“ prutheno 7 włók sitos prope granicas villarum Runow i Lunen — jure culmensi — 9 lat wolnych, zwykle sądownictwo, pół grzywny i 2 kurczęta od włóki. — Bona debent vocari Regutlauken. Włość ta znikła, nazywała się „Sebenhufen.“

Nr. 97.

4 Lipca 1347 r.

Biskup Herman powiększa wieś Pomerendorf (dziś Pomerhrehn) z 25 włók na 40 włók. Założycielami jure culmensi są bracia Stenanten et Wopen fratres prutheni. Warunki zwykle; $4\frac{1}{2}$ włóki wolnych; 2 lata wolności, pół grzywny

czynszu i 2 kurczęta od włóki. Sądownictwo zwykłe — połowę dochodów z karczmy — Nr. 206, II. Mechildis relicta quondam Botonis ma tu karczmę (r. 1354) jure culmensi.

Nr. 99.

Garsen majus vel Heiligenfeld (dziś Alt-Garschen parafia Heiligenthal).

Orneta, 22 Listopada 1347 r.

Biskup Herman dodaje Nadrons (Nadrans) et Satynk fratribus pruthenis do ich 20 włók jure culmensi jeszcze 20 w. pod wsią Heiligenthal, aby tam założyli jure culmensi wieś mającą się nazywać, „Czum heylgenffelde“; 4 włóki wolne racione scultecie; pierwsze 20 włók mają jeszcze 2 lata wolności; drugie 20 włók 13 lat wolnych, potem pół grzywny i 2 kurczęta od włóki. Sądownictwo zwykłe. Rybołówstwo in lacu Sawange et in Seria.

Nr. 101.

Orneta, 14 Lutego 1348 r.

Biskup Herman daje Prusakowi Wagant 23 włóki na obsadzenie wsi „Zcum ysenwerk“ — jure culmensi, 3 wolne włóki soltyskie — 6 lat wolnych — pół grzywny i 2 kurczęta, zwykłe sądownictwo. Rybołówstwo pod warunkami. (Cf. I, Nr. 313.) Huta żelaza nie musiała dopisać.

Nr. 103.

Przywilej wsi Scolitten dziś Schlitt, Schölitt.

16 Marca 1348 r.

Biskup Herman oddaje „fidei nostro Welun camerario de Gutenstadt“ 70 mansos na założenie wsi, która się Scolitten ma nazywać — 7 włók wolnych, 2 lata wolne, pół grzywny i 2 kurczęta, zwykłe sądownictwo, $\frac{1}{3}$ karczmy. Rybołówstwo w jeziorze Ager.

Nr. 106.

Przywilej wsi Wernegiten alias Schoenenfeld (dziś Wernegiten pod Licbarkiem).

Orneta, 1 Kwietnia 1348 r.

Biskup Herman oddaje „fidei nostro Peytune interpret nostro 77 mansos prope Heilsberg jacentes“ na założenie wsi mającej się nazywać Schönfeld. Peytune dostaje: 2 włóki graniczące ze swą posiadłością, zupełnie wolne (ex speciali gracia) a 8 racione locationis liberos i pół, karczmy — dwa lata wolności. — Rybołóstwo in lacu Zinser; 4 włóki wolne na kościół przeznaczone — zresztą zwykłe warunki i sądownictwo.

Nr. 107.

Litera M. C. S. N. et A. in Wilkekaym dziś Walkaim pod Jezioranami.

Orneta, 19 Kwietnia 1348 r.

Hermanus daje discretis viris: Monteko, Cantele fratribus $2\frac{1}{2}$ mansum circa Seeburg in Campo Wilkekaym (Walkaim dziś) pro uno servitio et Sintese et Neodrowe et Arnolde filiis także $2\frac{1}{2}$ m. ibidem na jedną służbę jure pruthenico w zamian za dobra, które oni i ich rodzice wprzód posiadali kolo Bebernik (c) „prout nostre mense — congruum et utile videbatur.“ Ztąd nie mają być wypędzeni. Zwyczajne warunki bez ułatwień, jak na dobra tego rodzaju — rybołóstwo in lacu Sponge (płaca de aratro sive de unco.) Concedimus insuper supradictis, quod si aliquis maligne, quod absit, tamen instigante spiritu aliquem predictorum occiserit, quod idem poenam sanguinis si aliud evaserit, solvat 30 marcas. (Patrz p. 115, II.) Uwaga wydawców: Zachodzą jako właściciele w téj saméj wsi następujący: (1355) pani Buyte, (1376) Clauco i jego pasierbi, 4 braci „de Mycolen“ — 1393 Wylke Ponynte — 1427 Caspar Pelwyn i Nicolaus Wagnyke — Nicolaus de Walkaim.

Nr. 108.

Hermsdorf parafia Dietrichswalde (Gietrzwałd) pow. Olsztyński.

1348 r.

Fidelis noster Hermanus bierze 40 włók jure culmensi. Służba konna. — Placi ab aratro et in recogn. Świadkowie: Nycolao interprete. Sanglande camerario.

Nr. 110.

Lynaw primum et secundum (Leynau p. Olsztynem).

Bertąg, 23 Maja 1348 r.

Kapituła zapisuje: fidelibus nostris Teodorico Dangil, Willun panstlen Joniken 8 włók circa lacum Lynaw (dziś jeszcze Alle-Lyna) jure pruthenico hereditario. — Warunki zwyczajne. Rybolóstwo na swoją potrzeb in lacubus nostris in exteriori solitudine — polowanie in extrema nostra solitudine more aliorum pruthenorum, 30 grzywien kary za zabicie (zaglównego) 5 lat wolności. (Patrz Nr. 270 I.)

Pod tą samą datą otrzymali w Lynaw jeszcze następujący Prusacy zapisy:

- 1) Bundiken et Theodoricus fratres Hanneken et guntherus cognati; posiadłość Nr. 3. Włók 4.
- 2) Heinrich — 4 włóki, posiadłość Nr. 4.
- 3) Tungebuth 4 włóki, posiadłość Nr. 6.
- 4) Nemok i Panstilen 4 włóki, posiadłość Nr. 5; odnowienie przywileju d. 26 Stycznia 1374 r. Świadkowie: Nycolao interprete Sanglanden camerario.

Nr. 111.

1348 r.

Przywilej udzielony de Crummensee: Fidelibus nostris Theodorico wissegauden et Sprude et Montiken Tolnicken et patulnena 10 m. liberos circa lacum Crumensee jure hereditario pruthenicali. — Warunki zwykłe.

Świadkowie: Nicolao interprete, Sanglande cam. 1380 Prusak Medyn uprzywilejowany tutaj na prawo pruskie, jako bartnik.

Nr. 112.

Gandelawken powiat Olsztyński.

23 Maja 1348 r.

Zapisuje się: Glanden, Tulekoyten, Sausangen Macruten et Golti fratribus 10 mansos in nemore grandelawke, liberos jure hereditario pruthenicali. — Warunki zwyczajne. 1538 r. 22 Kwietnia otrzymał Johannes von der Tappelbude, Kyperus noster „juris pruthenici rigore abhorrens“ prawo magdeburskie.

Nr. 113.

Privilegium Montiken (Montken do wsi Deuthen należy).

Bertąg, 23 Maja 1348 r.

Kapituła daje fideli nostro Jomen 6 liberos mansos circa lacum Curtoyn jure pruthenico sic, quod eum nullus depellere debet. Warunki zwykle: Rybołówstwo w jeziorach Aukul i Curtoy, polowanie in extrema solitudine nostra more aliorum pruthenorum. Świadkowie: Nycolaus, Sanglanden.

Nr. 120.

(Leymberg-Molditten.)

Orneta, 25 Października 1348 r.

Drugi przywilej o 17^{1/2} włókach dla Pansdropoten i Molditten fratribus pruthenis — korzystniejsze warunki (bo na prawo chełmińskie, gdyż I, Nr. 299 mają pruskie (lacus Sagin, Zagin).

Nr. 122.

Orneta, 4 Grudnia 1348 r.

Biskup Hermann oświadcza, iż discreti viri Baudo borin ac Willico de Tungen przed landdingem (judicium provinciale) in wurmdit zrobili zamianę dóbr z zezwoleniem *Barislo* żony Williconis una cum eorum liberis seu pueris simul cum consensu discretorum virorum Merun Nicolai et Johannis fratrum prefati williconis — co biskup potwierdza. Należą oni do bogatej szlachty warmińskiej, występują już wszędzie jako Niemcy — Prusacy.

Nr. 123.

Privilegium super Scharfenstein. (Cf. I. Nr. 57).

Frauemburk, 13 Grudnia 1348 r.

Kapituła zapisuje: fideli nostro Johanni Scolari prutheno de Schonwesze inter bona Gedauten et Euerconis de Machwitz in restaurum aliorum bonorum cum omni jure culmensi 8 mansos in campo Schonwese. Warunki według prawa chełmińskiego — 8 lat wolnych.

Nr. 124.

(Daroth quartum.)

Dziś Dorotowo, parafia Bertąg, powiat Olsztyński.

Frauemburk, 29 Grudnia 1348 r.

Kapituła udziela: *fideli nostro Daroth 5 mansos liberos circa lacum Wulping jure hereditario pruthenico.* Warunki zwykle, 8 lat wolności, 30 grzywien zagłównego — rybołówstwo, polowanie.

Wieś pruska Daroth miała 6 wolnych posiadłości po 5 włók, z których 2 zapisane zostały w r. 1349.

Równy brzmiące przywileje mają pod tą samą datą:

- 1) Heinrich i Nicolaus na 5 włók; posiadłość Daroth Nr. 3.
- 2) Cantyen 5 włók, posiadłość Nr. 5, Daroth.
- 3) Johannes 5 włók, posiadłość Nr. 6, Daroth.

Nr. 125.

Przywilej wystawiony: *fideli nostro friderico* na założenie wsi Friedrichsdorf pod Olsztynem.

Nr. 126.

Fideli nostro Nycolao — wieś Blumenberg p. Mehlzakiem.

Nr. 127.

Fideli nostro Natur — *lacus Swyntheynen*; Naturn, dziś Nattern w powiecie olsztyńskim.

Nr. 128.

(Wcielono ten majątek do Peterswalde p. Gutstadtem.)

Orneta, 23 Stycznia 1349 r.

Biskup Herman zapisuje „*discreto viro Lamothem*“ 6 wł. na prawo dziedziczne pruskie obojga płci „*inter Peterswalde et Crumein villarum et Nokeyn Prutheni granicias in quibus ecclesie prius nullam utilitatem habuit, ita, quod depelli non debeant sed quod vendere possint licite perpetuo jure tamen*

pruth. possiden.“ Warunki zwykle. Dano Lamothēn, także lacus Akicz. — Osobliwsze jest następujące: „Preterea eidem concedimus suisque veris succesoribus, quod si vestigia furum usque ad sua bona iuvestigata fuerint, ne ipsum vel ipsos talia vestigia seu fures insequi oporteat cum ei vel eis, a quo solitarii resident, foret munimen onerosum. Item damus eidem quod si ipsum vel aliquos de suis successoribus legitimis nolente domino interfici contigerit, quod talis interfector, dummodo aliud poenam sanguinis evaserit, poena 30 marcarum usualium sit mulctandus.

Nr. 133.

Litera ville Palapin dziś Polpen parafia Kiwitten.

Orneta, 28 Lipca 1349 r.

Biskup Herman nādaje: discretis viris Tustym, Glindio, Merunen, liccoten fratribus et Patulnen (patrz Nr. 111) fratruelo eorum 30 m. in campo Palapin na założenie prawem chełmińskim wsi Schonenburgh (jak zwykle inaczej nazwanój). Z tych 30 m. biorą 3 ratione locationis jure culmensi; 6 na 2 służby biorą jure pruthenico ita tamen quod depelli non debeant et eorum legitimi utriusque sexus successores retinebunt. Pozostałe 21 włók — po 13 latach wolności idą na zwyczajny czynsz pół grzywny, 2 kurczęta. Inne warunki zwyczajne. Jest to wzór kombinacyi praw.

Nr. 138.

Campus Palayzen. Wieś Blumenau parafia Wergennitten powiat Liebarski.

Orneta, 2 Listopada 1349 r.

Założona per discretum virum Gerhard Sperling niezawodnie Niemca. — Na polu P. mieszkało 7 equitum pruthenorum, którzy dostają po 2 mansos w zamian za swoje 2 uncos, sic ut de ipsis serviant ac faciant more Equitum communium pruthenorum. Concedimus tamen ipsis ut de eisdem mansis depelli non debeant et quod vendere valent. In ipsisque heres sexus succedere debeat utriusque. Dostaje na tém polu też Johann Sparrów 4 m. liberos ab omnis censu za 6 nie bardzo urodzajnych, co przedtém miał. Za to służyć ma „pro uno

servicio Balliste“ jak dawniej za te sześć — 7 mansos wziął (wolnych) założyciel G. Sperling. Dla reszty 2 lata wolności, potem placą pół grzywny i 2 kurczęta od włóki. Sperling ma mniejsze i $\frac{1}{3}$ większego sądownictwa. Equites prutheni odpowiadają w większych sprawach przed adwokatem, który ich sądzi podług praw pruskich, lecz mniejsze sądownictwo (4 soldi) ma Sperling tak co do owych equites jak co do swych ludzi. Gdyby zaś włości tych equites miały przejść w inne ręce i stać się czynszownemi, wtedy soltys będzie i tu sądownictwo miał jak we wsi całej. Jeziora: Cloytus i Paypatz.

Nr. 139.

3 Listopada 1349 r.

Niemiecka wieś Clutein (ad locandam villam Goldberg był przywiléj dany; litera ville Clutein. Również jak Nr. 138 — 5 equites prutheni.

Nr. 140.

1349 r.

Kapituła udziela: fideli nostro Henrico sculteto de Stegemansdorf (pow. brunsb.) *et rusticis ibidem commorantibus* przywiléj na 24 włók.

Nr. 141.

Privilegium domini Merunen militis super 50 mansis (wieś szlachecka Maraunen pod Wartemburkiem).

Maringy

9 Listopada 1349 r.

Fidelis (noster) Merun Nakie był otrzymał od Henryka de Luter 20 mansi in terra Gunlawke, „*in campo quem primo poloni possidebant*“ jure culmensi z sądownictwem większem i mniejszem i z prawem wszelkiego użytku. Ten sam był dokupił 20 włók pogranicznych od Henryka Nakie. Pierwsze i drugie biskup Herman potwierdza. Zamiast więcej służb wojskowych M. N. tylko do jednej będzie obowiązany, już to dla swych zasług, już to dla zniszczenia wspomnionéj posiadłości przez Litwinów. — On ma dziesięć lat wolności. Potem zwykle warunki. Wosku za wszystkie włóki razem płaci po skończonej wolności — jeden kamień (lapidem cere) do katedry in signum libertatis. Rybołówstwo na swą potrzeb w jeziorze Wadangen.

Nr. 143.

(Co do Prusaków porównaj Nr. 138.)

Orneta, 18 Listopada 1349 r.

Insuper venerabilis frater noster supradictus cum villam supradictam exposuisset, Cuilibet in campo dicte ville vel circa residenti (tj. pruthenorum equitum) unum mansum loco unius unci et duos loco duorum et sic deinceps dedit in sepedicta villa aut alias in territorio nostre mense.

Nr. 146.

1349 r.

Przywilej wsi Rosental czyli też Kobeln parafia Kiwitten, założyciel Johannes de Rawusen.

Nr. 147.

Litera ville Stralenberg — Kyrwin, dziś Kerwienen
parafia Kiwitten.

Orneta, 9 Grudnia 1349 r.

Biskup Herman daje: discreto viro Wenceslao Stokel nostro consanguineo 42 włóki ad locationem dicte ville Stralenberg jure culmensi; 4 ratione soltystwa a 1 ex gracia specialii są wolne. Od pozostałych płaci się po pół grzywny i 2 kurczęta tj. po dwóch latach. Tymczasem dają od włóki po korcu pszenicy. Exceptis infrascriptis, qui prius in bonis seu campo dicto ville residerunt, videlicet Petrus (2 wł.), Stangaw (2 wł.), Papulyn (1 wł.), Stantico (1 wł.), Herman (1 wł.), actole (2 wł.) quibus eorum servare volumus libertatem, eis a strenuo quondam viro fratre Heinrico quondam advocato nostre Ecclesie concessam, que durabit a festo Beati Martini nunc instanti ad annos quinque. Potem mają i oni po pół grzywny i dwa kurczęta „veluti alii in eadem villa censuales płacić. Na końcu oświadczenie przeciw tym, którzyby później mieli pokazać swe przywileje o jakich radlach w téj wsi lub w poblizu — bo każdy taki odebrał po włóce za radło.

Nr. 148.

Privilegium ville Lunyn (dziś Launau, parafia Reimerswalde pod Jezioranami.

Orneta, 13 Grudnia 1349 r.

Biskup Herman oświadcza iż „strenuus vir dominus (rzadki tytuł) Gedicke de Nosgewicz et ejus patrueli scilicet Gunthe et Namir Warpune et Sander et Tungin fratres, Tarpe et Coitite ibidem fratres quedam bona dicta lunyn possiderunt hactenus in quibus IX. uncos pruthenicales habuerunt, licet quo jure vel titulo nesciebatur, ex quo litera seu privilegio caruerunt, qua ostendere aut probare possent, ipis aliquod jus competere in eisdem bonis“; dla tego sprzedali oni swą posiadłość biskupowi za 100 grzywien pruskich. Dodał biskup do téj włości tyle, aż obejmowała 60 włók, które oddał na założenie wsi Lunyn jure culmensi discreto viro Gunten suprascripto. — 6 włók wolnych, od reszty płaci się z początku połowę czynszu, po dwóch latach cały tj. pół grzywny i 2 kurczęta od włóki. Sądownictwo zwykle, rybołówstwo w jeziorze Baugen — wolno zakładać „halbwer“ (osiekę) w Lynie. Karczma w téj wsi już istnieje, gdyby nowa miała być założona, wtedy bierze Gunthe pół czynszu, gdyby stara sama pozostać miała, ma także w niej mieć udział. „Recepit autem“ venerabilis frater noster suprascriptus (sc. dominus Johannes custos) in manus suas nostri nomine resignationem predictorum bonorum ab omnibus quibus in ipsis bonis aliquod Jus competere videbatur in castro nostro Wormedith coram Judicio provinciali, quod Lantding dicitur, presentibus notario publico scilicet Tilone Wilhelmj Sperling de Heilsberg, prout etiam in instrumento per eum super hoc apparet confecto et ceteris pluribus fidedignis.

Nr. 151.

Frauenburg, 29 Grudnia 1349 r.

Przywilej udzielony „fidei nostro Tustir jure hereditario pruthenico“ na 10 włók circa lacum Ulping. Zresztą równy do Nr. 124. (Daroth quartum Dorothowo).

Nr. 155.

Orneta, 18 Marca 1350 r.

Synom Bartholomei „Mathias, Jonico et Albertus“ potwierdza się przywiléj o 15 włókach in Toppis (Deppen parafia

Heiligenthal pod Jezioranami, w przemian jure culmensi danych za posiadłość ojca w bliskości Ornety. Warunki zwykle — judicium majora et minora im przyznano. Jezioro: ayers. Patrz Nr. 243 Tuppis, gdzie ich dawniejszą posiadłość dostaje oppidauns Cristianus z Ornety (Wormditt) za znaczne zasługi.

Nr. 156.

Przywilej wsi niemieckiej Waltersmühl.

Orneta, 31 Marca 1350 r.

Kupil (pro sua pecunia) soltystwo Matheus od adwokata Thylo lübeken; „et locavi in eadem villa aliquos equites qui ante locationem dicte ville ibidem et circa residerunt et cuilibet dedi, pro uno unco unum Mansum, de quibus servient et faciant, more equitum communium pruthenorum. Concessi tamen ipsis ut de eisdem mansis depelli non debeant et quod vendere valeant ipsos, in ipsisque heres sexus succedere debeat utriusque. Co do sądownictwa tych rycerzy, zupełnie zgodza się z Nr. 138.

Nr. 159.

Pendelythen dziś Penglitten parafia (Gietrzwałd)
Dietrichswalde, powiat Olsztyński.

Brunsbek, 20 Maja 1350 r.

Kapituła zapisuje nenezodis prutheno circa lacum maringe 15 włók jure culmensi do obsadzenia; z tych ma: 2 wolne racione locationis — 4 za jedną służbę et alia que ceteri equites in terra gudicus facere consueverunt. 9 lat wolności, pozostałe włóki są czynszowe; od nich ma płacić unum talentum *piperis* et quindecim pullos rocznie de quolibet manso censuali (to jest unicum!). Zwyczajne sądownictwo — rybołówstwo w jeziorze Wolping. Ważne jest co się na końcu dodaje: „Et quia bona supradicta non sunt multum fertiles ideo nolumus ut scultetus pro se recipiat meliores mansos, sed recipere debeat sicut alii rustici secundum sortem.

Nr. 161.

Litera ville Cracow (Krokau pod Jezioranami).

Orneta, 1 Czerwca 1350 r.

Discretis viris Johanni de Rudow et Marquardo zapisuje się 9 włók jure culmensi w celu powiększenia wsi Crocow. Zachodzi tu to miejsce: „Intuentes dampna Ecclesie nominacte, que incole ville Crocow ex parte locationis per Lycopitin pruthenum quondam ibi scultetum evenisse potuissent et hactenus evenerunt, „więc daje się mieszkańcom wolności lat 14 z przyszyny: „Sed propter dampna que Incole ville predictae sustulerunt ex parte locationis ut prefertur et propter alia impedimenta ipsos tangentia. Rybołówstwo w jeziorze Dadagen.

Nr. 164.

1350 r.

Założenie wsi niemieckiej „Nüendorf nazywać się mającej; ona zwie się dzisiaj Wosseden, bo założona na polu Nawunseden. Założyciel discretus vir Johannes. Następujący warunek: Postremo vero addimus clausulam supradictae litere insertam que est talis: Ne aliqui post transacta tempora literas occultatas super quedam bona producere valeant. Sciendum quod venerabilis frater noster dominus Johannes custos nostre ecclesie cuilibet in campo supradicto vel circa residenti dedit in supradicta villa vel alias in territorio nostre mense pro unco quolibet unum mansum. Privilegium ville Nawunseden, dziś Wosseden pod Licbarkiem. Podobne warunki zobacz Nr. 147, Nr 138.

Nr. 165.

Wemitten, parafia Grieslienen (Gryźliny), powiat Olsztyński.

Frauenburg, 2 Stycznia 1351 r.

Kapituła zapisuje: fidei nostro Tucteyken prutheno i jego spadkobiercom utriusque sexus 20 mans. jure culmensi do obsadzenia wsi mającej się nazywać Wemithen. Dwie włóki wolne, i trzecia w dodatku do tych 20 tak samo; również dodano jedną wolną włókę do tych 20, jako wspólną mieszkańcom. Połowę dochodów z karczmy, 15 lat wolności, potem pół grzywny i 2 kurczęta od włóki. Rybołówstwo w jeziorze Pluczk, zwykle sádownictwo.

Nr. 169.

Heilsberg (Licbark), 23 Czerwca 1351 r.

Biskup Johannes I. potwierdza sprzedaż 4 uncorum, przez Blyoth pruthenum discretis viris Nicolao *Tüngen* i *Stinteln* fratribus, na to samo prawo jakie miał tj. jure hereditario, (quatuor uncos, scilicet duos mansos quos habuit in campo Swentegarben pod Reszlem. Tom I, Reg. 463 i 480 założył B. Tornienen) ita quod ab eis minime depellantur — warunki zwykle.

Nr. 170.

Litera Mathie Grabow et Jone super una taberna etc. circa Castrum Ryn.

Nr. 175.

Discreto viro Johanni de Rogasen in Gertlauken alias Senkitten 10 mans.

Nr. 176.

Privilegium Blioth prutheni trium mansorum ad unum servitium in Ladegarbe campo.

Licbark, 15 Marca 1352 r.

Biskup Johannes potwierdza kupno discreti viri Blyot necnon Jwan fratruelis sui za 22 grz. (kupili od Lippolda adwokata 3 mans. in terra Barthen) ita quod de ipsis depelli non debeant, sed quod vendere valeant seu in alias ejus utilitates commutare. Zwykle warunki cfr. Nr 169.

Nr. 177.

Clawko de Hoenberg otrzymał 40 włók jako wieś rycerską, przywilej nadzwyczaj korzystny, patronat nad kościołem; Hohenbergowie pochodzą z krajowców; fluvius Ayern; lacus et fluvius Cuculnig; patrz poniżej 267.

Nr 182.

11 Lipca 1352 r.

Staboniten parvum; (Schardinen I, Nr 110, pag. 191, prusacy II, 89—92) prusak Nautil kupił 6 włók, połowę ratione locationis otrzymał wolną (vendidimus ad locandum) jure culmensi et hereditario. Zapłacił 30 grzywien za 6 włók w przeciągu 6 lat, 6 lat wolności, lecz tylko od roli nieuprawionój. Potem zwyczajne warunki, sądownictwo w ogóle należy do adwokata, $\frac{1}{3}$ dostanie Nautil.

Nr. 185.

1352 r.

Kapituła daje „fidei nostro Godeken 60 włók circa lacum Aucul“ na założenie wsi jure culmensi nomine Aucul; wieś ta nazywa się od założyciela: Godekendorf, dziś Göttkendorf pod Olsztynem. Godeko brał oprócz tego 8 wł. na służbę konną.

Nr. 186.

1352 r.

Discreto viro Munten 50 włók in territorio Gudicus; lacus Musnik; wieś ma się nazywać Hoefeld, lecz nazywała się Mondtken.

Nr. 187.

1352 r.

Discreto viro Sinsuten, (Sinzute) udziela się 40 włók na założenie wsi, jure culmensi, in territorio Gudicus, parafia Neukokendorf, powiat Olsztyński. Wisacker miała się nazywać, lecz nazwano ją Schaustern, od jeziora Saustern.

Nr. 194.

Granythen, dziś Gronitten pod Olsztynem.

Frauenburg, 18 Marca 1353 r.

Kapituła daje discreto viro Noyden, włość koło jeziora Crummensee et in damerovia, loco bonorum quae habuit circa lacum Curtoy in garranczen jure hered. pruthenicali, 7 lat wolności, tymczasem obowiązek do obrony kraju, budowania

warowni etc., zwykle podatki i warunki, rybołówstwo in lacu Crummensee; polowanie in extrema nostra solitudine more aliorum pruthenorum, 30 grzywien zagłównego. Tak samo udziela się discretis viris Gediken et Coytiken loco bonorum que circa Cortoyen et karuniten habuerunt.

Nr. 196.

Kranz, parafia Schoenbrück, powiat Olsztyński.

1353 r.

Fideli Jonen, suisque her. et successoribus 7 mansos in silva Crancz circa lacum Ulping (Wülpinc) jure culmensi. „Ad custodias vero et defensiones terrarum ipsi nec ipsis nullam penitus concedimus libertatem ymo volumus quatenus servire semper ad hujusmodi teneantur.

Nr. 198.

Wieś dzisiejsza Battatron pod Dobremmiastem.

Heilsberg (Licbark), 25 Maja 1353 r.

Biskup Johannes daje discreto viro Pomenen prutheno 3 uncus tj. 3 mansos za 3 uncus na polu Barthentroben ex speciali gratia, jure pruthenicali ipsis unum mansum pro uno unco quolibet deputantes, ita etiam quod vel ipse Pomene vel heredes etc., nisi ipsos a debita fidelitate sui dominii declinare contingerit a bonis depelli non debeant supradictis. 30 grzywien zagłównego, warunki zwykle. Gdyby tam wieś niemiecka założoną być miała, (a stało się to 1365 r.) wtedy Pomenen etc. „sua mansione subintrent villam hujusmodi“ i zatrzyma swoje 3 mansos na służbę konną i robi to samo co inni, Prutheni equites w wsiach niemieckich mieszkający. „Ipsi quoque ad reformationes septorum et alia que sunt seu erunt pro custodiis segetum in villa hujusmodi, secundum quod ceteri ejus incole teneantur.“

Nr. 200.

Heilsberg (Licbark), 30 Lipca 1353 r.

(Polożenia już nie znano za biskupa de Tüngen) Biskup Johannes potwierdza przywilój na 7 mansos: „*Ponsdonproten* camerario quondam nostro de Barthen et heredibus

utriusque sexus nadany przez Bruno de luter jure pruthenicali perpetuo liberos“ nisi ipsi per prodicionem et infidelitatem sui domini aut terrarum gratiam ipsis factam annullarent.“ 3 lata wolne, warunki zwykłe, rybołóstwo in lacu Sproym na swą potrzebę. Insuper eisdem heredibus concedimus si aliquis ex ipsis quod absit, occisus fuerit, occisus hujusmodi per occisorem, dummodo ipse penam sanguinis evaserit, *duplici judicio* persolvatur.

Nr. 201.

Poleyke, dziś wieś Polleiken, parafia Jonkendorf, pow. Olsztyński.

1353 r.

Kapituła zapisuje dilecto fideli nostro Conrado de Niczkaw sue probitatis exigentibus meritis 10 mansos jure culmensi.

Nr. 203.

11 Stycznia 1354 r.

Fratres Claus et Santyrme de Wickarow zapisują honesto viro Henrico mlyn w wsi Besow na prawo chelmińskie. Pieczętują swą pieczętką. Świadkowie: Merun de Tüngen, Sandow de Tüngen, Gunthe ibidem, Engelbertus preconsul Wurmdith, Mathias Notarius ibidem.

Nr. 204.

Wieś Bössau pod Jezioranami.

Heilsberg (Licbark), 22 Stycznia 1354 r.

Bracia, Nicolaus et Santirmen de Wickerow mają pretensye do 30 włók in campo Weytimis (Wagten) między seriam et drawantam położonych. Na miejsce tych przyjmują 60 mansos ex utraque parte ville Bezow continue mensuratos. Dostają je na prawo chelmińskie, sądownictwo większe i mniejsze, warunki zwykłe, jak dla lenników niemieckich. Dopomagają tylko aż do Heilsberga w budowaniu warówni w kierunku Brunsbergu, służba cum uno spadone et viro armato, 10 lat wolnych, zboże mogą do Heilsberga odstawiać. Rybołóstwo in lacu Czeistem na potrzeb domową. Granice, pratum kusowiroy. (Porównaj Nr. 42, I. w końcu).

Nr. 207.

Heilsberg, 12 Maja 1354 r.

Nodoben otrzymał od biskupa Jana „in villa Prayslite pruthenice (Aldekirche theut.) 4 mansos jure pruth. pro sorte vel parte quadam que Spal dicitur, a która kiedyś rodzicom Nodoben była dana przez biskupa Henryka I; 30 grzywien kary zagłównego, zwykle warunki.

Nr. 206.

Karczma w wsi Pomerendorf (pruska wieś Cf. Nr. 97) należy jure culmensi do Mechchildis, relicta quondam Botonis.

Nr. 208.

Heilsberg, 12 Marca 1354 r.

Prusak Namyr dostał nowy przywilój na 3 mansos in villa Prasliten pruth. (Aldekirche teuth.) gdyż mu stary skradziono, warunki jak Nr. 207.

Nr. 212.

Dziś Kainen, parafia Braunswalde, pow. Olsztyński.

Frauenburg, 1 Sierpnia 1354 r.

Kapitula zapisuje fidei nostro Kynste 4 mansos in campo Kaynyn, jure pruth. ita quod depelli non debeat. Rybołóstwo in lacubus in extrema solitudine sitis, polowanie ibidem more aliorum pruthenorum, 30 grzywien kary zabicia go; pod tą samą datą otrzymali w tej wsi:

- 1) Melunen, Astiothen i Audangen 4 mans posiadłość Nr. 2.
- 2) Kirstanus i Gotko 4 włóki, posiadłość Nr. 3.
- 3) Johannes Wisken i Nicolaus pruth. fratres 4 włóki, posiadłość Nr. 4.
- 4) Tulniken i Tyczen 4 włóki, posiadłość Nr. 5.
- 5) Sambangen 4 włóki, posiadłość Nr. 6.
- 6) Welun 4 włóki, posiadłość Nr. 7.

Nr. 217.

Deuthen pod Olsztynem.

2 Stycznia 1355 r.

Kapituła zapisuje fidei nostro Georgio prutheno 30 włók na założenie wsi mającej się nazywać Deuthen, jure culmensi, 3 włóki założyciela wolne, 14 lat wolności, potem pół grzywny i 2 kurczęta od włóki, zwykle sądownictwo, pół czynszu z karczmy; dodano 1 włókę dąbrowy (mericae) na wspólną własność.

Nr. 218.

1355 r.

Biskup Johannes potwierdza przywilej Prusaka Banduken na 2¹/₂ mansos jure culmensi, gdyby wieś tam założoną być miała, mają wejść w całość téj wsi pod prawem chełmińskim. Zakazano szkodę robić w dąbrowie. Dziś Bendauken wieś do miasta Ornety należąca.

Nr. 219.

Walkeim, Potriten, Wuxteniken (Lichtenhagen) pod Jezioranami (Zeburgiem).

Heilsberg, 14 Maja 1355 r.

Biskup Johannes daje właścicielom Prusakom w zamian za ich własność w polu Troben inne 13 włók a to:

Buyte mulieri 3 mansos in Welkekaym.

Grassute mulieri 3 mansos in Potriten.

Gerconi cum fratre suo Dyngon et Boydune

7 mansos in Wuxteniken. Te włóki mają razem być obowiązane do jednéj służby konnéj. Posiadają je jure culmensi et eo jure, które in Troben posiadali. (Porównaj I, Nr. 89). Do tego rybolóstwo w jeziorze Spangen. Ponieważ później Gerco dyngon, Boydune swoje 7 włók sprzedali, zniżył biskup Johannes 1362 r. służbę wojskową kobietom Buyte i Grassute tak, iż tylko co drugi rok do służby konnéj były obowiązane.

Nr. 220.

Wuslak, Parkiten, powiat Heilsberg (Licbark).

Heilsberg, 14 Marca 1355 r.

Ponieważ „villa nostra Wuselaken“ propter mansos quod Santirme et frater suos Jode ibidem habuerunt proficere ali-

quatenus non valeret, przemienił im biskup Jan ich 4 włóki w Wuselaken na cztery w Parkiten (quos Gerco scultetus prius habuit), na to samo prawo tj. chelmińskie co Gerko miał. Warunki zwykle, 30 grzywien kary zagłównego, rybołówstwo w jeziorze Alowe. Santirme dokupił 1 włókę, na co otrzymał potwierdzenie. Ów Gerco scultetus dostaje 4 włóki in Wuselauken na te same warunki, na które swe 4 włóki miał w Parkiten. „Insuper quia prius juxta sue litere tenorem plebano suo de aratro et non de mansis missalem annonam solvere tenebatur Idipsum sibi suisque veris successoribus quo ad praedictos quatuor mansos tantummodo concedimus et favemus.“ Tak samo za rybołówstwo w jeziorze Alow, rybołówstwo in rivulo qui fuit per villam Wuselauken.

Nr. 221.

Klein-Gemmern, powiat Olsztyński. (Preus. Gimern).

Melzak, 29 Października 1355 r.

Kapituła zapisuje fidelibus nostris Lodwiko et fratri suo Petro et heredibus utriusque sexus 8 mansos liberos jure hereditario et pruthenico, „ita quod nullus eos depellere debet circa lacum Gymmer extendentes se ad metas seu granicies *nodathyn*. Zwykle warunki i rybołówstwo w jeziorze Gymmer, polowanie in extrema solitudine more aliorum pruthenorum. 30 grzywien kary zagłównego, lecz dwie służby konne i pomoc przy budowaniu warowni. 8 lat wolności ab expeditione litwanorum; 1615 r. 18 Sierpnia dano te 8 włók, które miały dotychczas prawo pruskie, braciom Zygmunтови i Henrykowi Wildenaw jako lennictwo na prawo magdeburskie.

Nr. 223.

Privilegium ville Palusen (Plausen pod Bisztyńkiem), wieś ta na prawo chelm założoną została z 80 wł. i jednej wolnej na której wieś stała; 8 włók dla soltysa, 6 do kościoła parafialnego, nec non 6 pro servitio unius equi et 8 infra dicte ville graniciis situati pro servitio duorum equorum libere perpetuo dinoscantur; non tamen pruthenis in 8 mansis manentibus aliquid juris abdicamus vel superaddimus per presentes nisi quod haberent, si in ipsis nulla mentio haberetur, seu quod prius secundum justitiam habuerunt.

Nr. 225.

Gaugien, Gaugein, Gaudyn, Gawgen, Gawyn, Gauden,
parafia Peterswalde pod Melzakiem.

Clauko Hogenberg kupił 22 włóki jure pruthenico locatos
i dostaje jus culmense.

Nr. 226.

Frauenberg, 15 Lipca 1355 r.

Kapituła zapisuje fidelibus nostris Pruthenis Nodops et
Merunen genero suo eorum heredibus utriusque sexus 5 mansos
in campo Gudicus cum licentia vendendi. Zwykle warunki,
30 grzywien kary zagłównego, zobacz Nr. 64.

Nr. 233.

Fideli nostro Lyckusen (Lykusen) założycielowi zapisuje
się 24 włóki pod warunkami zwyczajnemi; nowa osada ma się
nazywać tak jak założyciel.

Nr. 247.

Wieś Stabegotten.

Frauenberg, 1357 r.

Kapituła zapisuje fidelibus nostris Surgedden et Cristiano
pruthenis jure culmensi, 36 mansos ad locationem ville Stabe-
goide nuncupande (Stabegotten, parafia Grieslinen p. Olsztynkiem
czyli Hohenstein) 4 włóki wolne dla soltysa, 1 włóka z łaski
nadto dodana, 15 lat wolności, potem płaci się po pół grzy-
wny i 2 kurczęta; wspólna jeszcze 1 włóka wolna. Rybolóstwo
dla soltysa w jeziorze Pluczik.

Nr. 251.

Gedilgen, parafia Plastwich pod Melsakiem.

Frauenberg, 28 Maja 1357 r.

Przywilej dany fidelibus nostris Buten et Arbuten fratribus
et eorum heredibus et legitimis successoribus utriusque sexus,

na 5 mansos et 8 jugera sitos in bonis Gedilien jure hereditario pruthenicali, sic quod depelli non debeant, zwykle podatki i służba konna, pomoc w budowaniu warowni, 30 grzywien kary zagłównego.

Również ibidem: fidelibus nostris pruthenis Gunthero, Sambe Thome gedilien et Johanni fratribus 5 mansos 8 jugera.

Również: fidelibus nostris pruthenis, Bandunen Clauconi et Laurentio fratribus 5 mansos 8 jugera jak powyżej.

Nr. 254.

Heilsberg, 24 Lipca 1357 r.

Kapituła zapisuje, Glandien et Tulnegetz noseyns fratribus et heredibus utriusque sexus 4 mansos circa lacum Theistym jure pruth. Prawo sprzedaży, i służbę konną, 30 grzywien kary zagłównego i zwykle warunki wraz z rybolóstwem. Również Ramotis Gåndobxo et Milegicz fratribus pod tą samą datą.

Nr. 258.

Heidemühle pod Guttstadtem; Wicelle Milun Husfrow siedzi na 1 włóce.

Nr. 262.

Heilsberg, 11 Listopada 1357 r.

Locator in Knogstin: Thaysot, jure culmensi 60 mansos 10 jugera, 6 wolnych ratione locationis, zwykle sądownictwo, rybolóstwo w jeziorze Sayn i prawo venandi lepores et alias feras minutas in locis prelibatis. Cztery włóki dla kościoła: pozostałe włóki podatkują po pół grzywny duas mensuras avenae et 4 pullos. Jest to potwierdzenie przywileju, przez adwokata Lutera wystawionego.

Nr. 264.

1357 r.

Schönwalde in campo Ermen, parafia Wuslak pod Bisztynkiem (Bischofstein) quam locationem Clauko Tidemann rite et rationabiliter emit a Rapothone.

Nr. 267.

Braunsberg, 31 Maja 1358 r.

Biskup Johannes daje 15 włók pod Licbarkiem (Heilsberg) rycerzowi Nic. v. Hohenberg. „Considerantes et diligenter

attendentes fidelia diuturna et prompta servitia predecessoribus nostris et ecclesie nostre ac personis ipsius exhibita per progenitores N. v. Hoenberg, ponderantes etiam et merito, quod ipsi *ab antiquo apud dictam ecclesiam* decenter strenue fideliter se rlexerunt et honeste, considerantes etiam promptitudinem obsequiorum fidelium et multiplicium per dictum Nicolaum nobis et Ecclesiae nostre et personis pluribus ipsius exhibitorum ac impensorum, volentes dictum Nicolaum bone indolis providum et fidelem exigentibus ejus meritis, intuitu etiam premissorum, dono prosequi benevolentie specialis“ Hohenberg pochodzi z krajowców, którzy rychło zniemczeli. Patrz powyżej Nr. 177 i 225.

Nr. 268.

Braunsberg, 3 Maja 1358 r.

Nicolaus de Hohenberg dostaje 60 włók na wieś rycerską Vriemberg pod Bisztyukiem (Bischofstein), którą od niego Klakendorf przezwano.

Nr. 349.

1363 r.

Nic. de Hohenberg otrzymał 12 włók nad jeziorem Dewythen (dziś Dongen), parafia Diwitten. Nr. 329 tak samo 5 mansos circa swoben.

Nr. 26

Heilsberg, 19 Czerwca 1358 r.

Biskup Johannes zapisuje pruthenis Santirmen Preymok et Sanglande fratribus, Gedriks. Nerwiks et Baydoths fratribus eorum patruelis etutriusque sexus hered. 4 mansos jure pruthenico in villa Lekotyten; warunki zwykłe, 30 grzywien kary zagłównego. Item facimus eis ipsorumque heredibus gratiam quod de bonis predictis repelli seu depelli non debeant eademque vendere possint, jure quo supra, quando eis videbitur expedire. (Lekitten pod Jezioranami.)

Nr. 271.

Dzisiejsza wieś Thegsten, osada wolnych prusaków.

Heilsberg, 13 Lipca 1358 r.

Biskup Johannes udziela: Gedune prutheno in campo lokauslauken 2¹/₂ mansos. Tam również: Sanglanden fratre, (sic)

Claukoni filio dicti Gedunen, Pymsix et Heinkoni ejus filio $2\frac{1}{2}$ mansos jure pruthenicali et utriusque sexus her. Podatki zwykłe, 30 grzywın zagłównego, lecz z słuźby konne; od jedneź sę 4, od drugieź 2 lata wolne. Prawo sprzedaźy z zapewnieniem że nie będą wypędzeni; „ad novas municiones construendas et antiquas reparandas seu eciam dirimendas, indaginez secundas nec non ad universalem ecclesie nostre utilitatem juvare sicut alii nostri homines, quandocunque requisiti fuerint sint astricti 1482 zapisał biskup Nicol. mieszkańcom wsi Thegsten, wieś Lelien na prawo pruskie. 1483 dał im Nicolaus prawo chelm.

Nr. 275.

Heilsberg, 2 Lutego 1359 r.

Biskup Johannes potwierdza i uznaje posiadłość, którą Sanglande Pachirs ac filii et heredes legitimi Nisdraw et Nerwiken quondam fratrum ipsorum de lusien ibidem in campo (lusien dziś Lossainen pod Reszlem) posiadali: 6 uncosz ad duo servitia jure pruthenicali. Dodaje im 2 jugera I. pro graminibus I. pro agricultura; depelli non debent, 30 grzywien kary zagłównego

Nr. 278.

Litera Cunczekaym.

Heilsberg, 2 Maja 1359 r.

Biskup Johannes udziela, Scalgonen et Willam fratribus et eor. heredibus utriusque sexus 5 m. juxta fluvium Wangoien jure pruthenicali. Warunki jak Nr. 275 dziś Cunuzkeim pod Biskupcem.

Nr. 279.

Przywilėj wsi Willms, Willemsdorf (seu Suszekaim vel Sillembergk),

Heilsberg, 3 Maja 1359 r.

Biskup Johannes daje; Susen prutheno 40 mans. racione locationis ville Sillemberg cum officio Scultecie jure hereditario et jure culmensi. Warunki zwyczajne: 4 wł. soltysa wolne, pozostałe sę czynszowe; rybolóstwo w jeziorze Dadey, połowa dochodów z karczmy.

Nr. 280.

Heilsberg, 8 Maja 1359 r.

Ciekawe jest założenie wsi Cabyn (dziś Cabienen parafia Kellen pod Reszlem). Wyzначyl w tym celu biskup Johannes 77 mansos in campis et bonis, które się dawniej nazywały Trutelauken, teraz zaś wieś nazywać się miała Rynow seu Cabyn juxta lacum Ryn. Wieś ta składać się miała z dwóch części; jedną obejmującą 18 włók zamieszkiwali equites prutheni. (Sic tamen quod illi — debent eos (sc. man.) habere sub una mensura cum eadem villa et inter granicias ipsius ville in locis et in partibus, quibus eis sors dederit, sicut rustici et alii incole dicte ville, quando dicti mansi inter eos dividuntur, sub eisdem oneribus et serviciis quemadmodum alii equites nostri.) Hermano et suis fratribus pruthenis primis locatoribus et heredibus etc. udzielił 6 mansos liberos cum officio scultetie, $\frac{1}{2}$ tabernae, jure culmensi, każda inna włoka płaci po 15 latach wolnych, pół grzywny i 2 kurczęta; owe 18 włók pruskich dostali pod powyższemi warunkami:

a) 10 włók

Nedrus, Hannus, Wessemans Merithe et Warguthe fratres prutheni jure pruthenico sic quod ab eis depelli non possint, ymmo quod eos eo jure quo ipsis contulimus vendere valeant, 30 grzywien kary zagłównego, 10 lat wolnych, (1359 8 maja) 2 służby konne

b) 8 włók

Hermanus, Hannussus, Nicolaus, Heinricus et Tidemannus fratres prutheni; tylko 1 służba konna, reszta jak ad a, (1359 13 maja).

Nr. 285.

Heilsberg, 19 Czerwca 1359 r.

Ponieważ wieś „Legienen pod Reszlem“ per litvanos devastata nie może urosć lecz podupada, dla tego kupił biskup Johannes soltysostwo od soltysa Joh. de Wiszense et Heincone et Stapuno ejus genere; do tego pięć włók, które Gaudete et Merike mieli na służbę konną; dodaje 10 włók de merica et Damerow, tak iż ta wieś ma teraz 50 włók. Soltysostwo sprzedaje na nowo Johanni van der Krempe cum jure culmensi. (Zobacz I p. 491): tam ma Wiszense prawo pruskie.

Nr. 290.

Przywilej rodu Karyotow na 130 włók. Trynkos, dziś wieś szlachecka Trinkhaus, parafia Klaukendorf pod Olsztynem.

Frauenberg, 3 Września 1359 r.

Kapituła zapisuje, *viris discretis et honorabilibus domino Nadraw militi, Wopel Schaywoth et Petro fratribus karyothen dictis et heredibus etc.* 120 mansos in silva absmedie dicta, jure culmensi, z sądownictwem mniejszem i większem i z młynem. Ponieważ część tych 120 włók sięga do dąbrowy (*merica*) więc dodaje im się jeszcze 10 włók na to same prawo, z wyjątkiem soli, kruszczu i bobrow, 18 lat wolnych, 4 służby konne, obowiązek pomagania przy budowaniu warowni. Podczas tych lat wolności stawić się mają ad terrarum custodias et clamores hostiles etc. cum hastis et clipeis. Po skończonej wolności dają duos lapides cere et de quolibet aratro zwyczajne podatki. Jeden z tych braci ma zawsze osobiście zamieszkać w wspomnianych dobrach. Rzeka *Köyzykzculik* cum litore zupełnie wyjęta, tak iż żadnego prawa rybolóstwa w tej rzece nie mają. Rybolóstwo z małemi narzędziami mają w jeziorze *Cucubnyk*.

Nr. 299.

Heilsberg, 11 Października 1359 r.

Biskup Johannes udziela: *Bagidoten et heredibus utriusque sexus 6 mansos circa lacum Dadey jure pruthenico*, tak iż nie mają być wypędzeni, owszem z tem samem prawem sprzedać mogą. Rybolóstwo w jeziorze *Daday et rivo Dewynne* na swoją potrzeb 30 grzywien kary zagłównego, zwyczajna służba i podatki.

Również pod tą datą:

Petirs fratri Baydoten 6 mansos.

Wargassen et Nadrawen 6 mansos.

Simile privilegium est super 6 mansos in köytryn prope lacum Dadey.

Nr. 303.

1360 r.

Nicolaus et Hinczko Sprenzen(in) otrzymali jure culmensi 60 włók ad locationem villae *Spigelberg* pod Olsztynem.

Nr. 304.

Privilegium illorum de Swaymen, dziś Schwengen
pod Dobremmiastem.

Heilsberg, 27 Października 1360 r.

Biskup Johannes zapisuje 25 mansos in campo Swaymen. Z tych rezerwuje jedną pro ferrificina nostra ibidem; 24 przeznaczył na 4 servitia pruthenicalia, do tych 20 jugera na pastwisko dodał. 6 z tych włók wyznacza: Sande et gunto fratribus et preymoke, Winico et Tuorine eorum nepotibus et heredibus utriusque sexus jure pruthenico sic quod depelli non possint sed vendere. 30 grzywien zagłównego, zwykle warunki.

Nr. 308.

17 Lutego 1361 r.

Kapituła dała Simoni et Mathie Tustynis 15 m. in campo Cathmedie circa bona laghinen et circa villam vlize liberos jure culmensi cum servitio za ich pretensye super bonis in Sawr.

Po działach między kapitułą i biskupem przypadły te 15 włók na część biskupa, którzy Johanni, Nicolao, Mathie et Alberto synom i spadkobiercom wspomnianych potwierdza przywilój. Nie mają co do rzeki żadnego prawa, młyna postawić im nie wolno, służba konna, pomoc do warowni. Jezioro nazywa się Wilke, w którym rybołówstwo na własną potrzebę dozwolone.

Nr. 311.

Przywilój wsi Kapkeim pod Dobremmiastem.

Licbark, 26 Kwietnia 1361 r.

„Suadente utilitate ecclesie etc.“ udziela biskup Johann: Sanglando, Bartholomeo Sangawisse et Kristano fratribus et hered. utr. sex. jure pruthenicali 4 włoki in campo Cabekaymen (Kapkeim) na zwykle warunki: Służba konna, obowiązek do pomagania w budowlach warownych, jeden korzec pszenicy i jeden korzec owsa, talentum cere, fenyg koloński; prawo sprzedaży, depelli non debent. „Et quod quicumque ex eis aliquem occiderit, occisor ipse 30 marcarum monete currentis multari, dum tamen iudicium evaserit sanguinis, debeat et puniri.

Zupełnie równe przywileja w téj wsi są:

1)	Litera	Clauconis	na 6 mansos	1354 r.
2)	"	Dulnekonis	" 4 "	1361 r.
3)	"	Tusteres	" 4 "	" "
4)	"	Cariothe	" 4 "	" "
5)	"	Trinten	" 4 "	" "
6)	"	Wissewille	" 4 "	" "
7)	"	Owgulinis	" 4 "	" "
8)	"	Owgulinis, Wissalute et Glandojo fra- trum	na 4 "	" "
9)	"	Kaybutte et Claus nepotis	" 4 "	" "
10)	"	Hanconis et 3 filiarum et Nargune patrui sui	" 4 "	" "
11)	"	Prietunx, Gunte Quey- musle et Hanniconis fratrum	" 4 "	" "
12)	"	Johannis et Conradi fratrum	" 4 "	" "
13)	"	Madelitz et Hanconis fratris sui	" 4 "	" "
14)	"	Tulne	" 4 "	" "
15)	"	Gedithe	" 4 "	" "

Porównaj I, Nr. 270.

Nr. 315.

„Illorum de Potarren“ super 6 mansis.

Heilsberg, 18 Września 1361 r.

Biskup Johannes zapisuje jure pruthenicali (jak Nr. 311) Gedike, Genderik, Thideric, Bundiko, Bartholomeo, et Johanni fratribus 6 mansos in campo prope lacum Baugen: zwykłe warunki, 30 grzywien kary zagłównego, rybolóstwo w jeziorze Baugen; 8 lat wolnych.

Nr. 316.

Heilsberg, 3 Września 1361 r.

Biskup Johannes udziela Gesteke prutheno et filiis suis 3 m. in villa Kleyditen jure pruthenicali. Zwykle warunki lecz bez prawa sprzedaży; 30 grzywien zagłównego.

Nr. 318.

Przywilej wsi Aldekirche pod Dobremmiastem.

Heilsberg. 6 Października 1361 r.

Biskup Johannes wyznaczył 70 mansos in campo Praysliten na założenie wsi Aldekirche. W tem polu było 10 equitum pruthenorum z których każdy za uncum dostał mansum a to:

Tuledrange za 4 uncus, 4 mansos,

Cantote „ 4 „ 4 „

Milde „ 4 „ 4 „

Nadobe cum suo patruo Tulegede „pro una donatione que Spal vulgariter appellatur quam habet in suo privilegio, similiter 4 mansos. Pozostali brali za swe 2 uncus po 2 mansos, de quibus servire tenebuntur more equitum communium pruthenorum. Dano im też prawo odziedziczenia dla obydwóch płci i prawo sprzedaży lub przemiany. Od reszty włók placą mieszkańcy czynsz.

Sądownictwo mniejsze i $\frac{1}{3}$ większego należy do założyciela Johanus de Leysen. „Quo ad judicialia Equitum memoratorum Minora scilicet quo ad 4 solidos et infra se extendencia dictos equites veluti alios, coram Johanne vel sibi succedente sculteto volumus juri parere ac eorum servitores; quo ad majora vero ad collum vel manum se extendencia ipsos equites coram Ecclesie judice volumus respondere, qui nomine ecclesie tollat mulctas totaliter eorumdem.“ Gdyby zaś przez zmianę lub inny sposób posiadłości ostatnich stały się czynszownemi, wtedy ma soltys sądownictwo tak jak nad drugimi włókami tejże wsi.

„Ut autem dolo quorundam post lapsam rei gestae memoriam, literas occultatas forsitan producere conantium in lucem obvietur, scire volumus universos omnes et quoslibet in dicto campo vel circa ipsum residentes fore in expositione ipsius ville penitus expeditos, Cnf. Nr. 45, 207, 208, II.

Nr. 319.

Balyngen wieś, dziś Ballingen, parafia Alt-Schöneberg pod Olsztynem.

Frauenburg, 31 Października 1361 r.

Kapituła dała za rolę in campo Garonich, które posiadali Wiskant, Musligente Meluke luban et Santke fratres prutheni ostatnim et heredibus utriusque sexus, suadente utilitate evidenti nostri Capituli, 8 mansos circa lacum Balingen. 6 włók mają być wspólną własnością, 2 włóki jednak samego Wiskanta, za jego zasługi, jure pruthenicali „quo equites in Gudicus suos habent“ possidendos. 30 grzywien kary zagłównego, 9 lat wolnych, rybołówstwo na swą potrzeb w jeziorze Balingen, zresztą znane warunki.

Nr. 320.

Litera ville Saladyn (alias Tolnicken), dziś Tolnick, parafia Siegfriedswalde pod Liebarkiem.

Heilsberg, 17 Grudnia 1361 r.

Biskup Johannes oświadcza iż Henryk de Luter kiedyś wyznaczył 51 włók na założenie wsi Saladyn jure culmensi. Z tych 51 włók pozostawił on 3 Arwideten, który je sobie wykarczował i uprawił. Biskup rozporządza więc, iż Arwideten te 3 włóki i na dal mieć ma, aż wszystkie włóki téj wsi będą pod plugiem (będą czynszowne), wtedy bierze Arwideten lub jego potomkowie za swoje 3 włóki 3 inne, które im dział lub los przeznaczy, kiedy wszystkie włóki będą rozdzielane między mieszkańców téj wsi. Z pozostałych włók 47 oddał Lutr założycielowi Tulniconi 5 włók wolnych z obowiązkiem solty-sostwa, z sądownictwem mniejszem i $\frac{1}{3}$ większego. Od włók pozostałych płaci się pół grzywny. Arwideten i Tulnico zobowiązani są do dopomagania budowli warowni. Wszystko biskup Johannes potwierdza.

Tom II, p. 322.

- 1) Prusak Wyrucke sprzedaje Tidde 2 uncus.
- 2) Biskup Johannes udziela 30 włók „in damerovia circa graniciam villarum Knoxstin et schoneberg na założenie

wsi niemieckiej, (dziś Damerau pod Bisztynkiem), 2 włóki wolne dla sołtysa, 8 idzie na prawo pruskie, pozostałe są czynszowe, warunki zwykłe. Założyciel: prusak Walgioth.

Nr. 326.

Trutenow wieś, parafia Wuslak, założona na prawo chełmińskie, założycielem jest Simon; Świadkowie: Peytune interpres, Clawko de Hoenberg, Sègenandus de Rogiten vasalli Ecclesie nostre.

Nr. 329.

Heilsberg, 24 Lipca 1362 r.

Biskup Johannes zapisuje Berwicke Pasiawten i jego spadkobiercom płci męskiej i żeńskiej 5 włók w polu Swoben między jeziorami lymaio, Stoboix, kamynes et Alnam jure culmensi; warunkami:

- 1) nie wolno założyć młyna,
- 2) nie wolno założyć karczmy,
- 3) nie wolno sądzić wyższych spraw z których ma $\frac{1}{3}$ zysku,
- 4) służba konna, dopomóżka przy budowlach, podatki zwykłe.

Nr. 330.

Heilsberg, 24 Lipca 1362 r.

Biskup Johannes daje jure culmensi Tulne — 8 mansos in campo Reysen juxta granicam et apud unum latus seu parietem agrorum ville Kelkollen adjacentes cum omni utilitate Warunki zwykłe. Dziś Reichsen, parafia Krekollen pod Licbarkiem.

Nr. 333.

1362 r.

Prutheno Nalube vendit 12 mansos Scayboth; rivulus Swyntengen, rivus Koysnikulic, lacus Syrwentin, jez. K raxthoy

Nr. 337.

Litera ville Lindelawke alias Rosengarte, dziś Linglack,
parafia Plausen pod Bisztynkiem.

Heilsberg, 20 Grudnia 1362 r.

Biskup Johannes oddaje: Tulnyc prutheno presentium ostensori, ville Rosengarte locatori 30 mansos et 1 ad locandum dictam villam jure culmensi, 3 ex gracia speciali i jeszcze 1 włókę wolną; co do reszty 12 lat wolności, potem pół grzywny i 2 kurczęta i od każdego pluga jeden korzec pszenicy, jeden korzec owsa; połowę czynszu z karczmy, sądownictwo zwykłe.

Nr. 338.

Przywilej dla Prusaków na polu Swoben, dziś
Schwuben, parafia Glottau.

Heilsberg, 7 Lutego 1363 r.

Biskup Johannes udziela Thoranis et Hankoni filio fratris sui 3 mansos in campo Swoben absque servitio rusticano jure pruthenicali, warunki znane, jedna służba konna, pomoc przy budowlu warowni i zwykle podatki, 30 grzywien kary zagłównego.

Tak samo:

Privil.	Tulnico Milgede et Stannow fratrum	6 mansos,	2 służby,
„	Wissabel, Teutewil Butil Tulnek et filiorum dicti Wissabel ac Kirstani filii Lamothe pruthenorum . . . 3	„	1 służba,
„	Astume prutheni et filiorum suorum 3	„	„
„	Glapiz et Wissabel cognatorum . 3	„	„
„	Aldegut et Burit fratrum ac Schlodit filii fratris eorum 3	„	„

Nr. 347.

Frauenburg, 22 Lipca 1363 r.

Kapituła oświadcza iż w r. 1342, Lutir adwokat powierzył „fidei nostro prutheno Jomèn 40 włók in terra Berting na założenie wsi Wolfhayn alias Jomendorf.“ Jomen miał 6 włók wolnych jako soltys jure culm. On je sprzedał za

gotowe pieniądze Prusakowi Preydowe kerwike, co Kapituła niniejszem potwierdza. Za te 6 włók obowiązek dopomagania przy budowlu warowni, zresztą zwykle warunki.

Pod tą samą datą łączy kapituła wsie Heilgensee (30 wł.) i Thomasdorf (33 wł.) w jedną o 63 włókach. Założycielami byli prutheni Mileschen et Windychen fratres, obsadzenie drugiej Petro et Thome było powierzone. Warunki zwykle: dalej udziela kapituła *fideli nostro* Sormest 23 wł. na założenie wsi Raynkaym *jure theutonicali*; również Nycolao Sprenscho 30 wł. na założenie wsi Hogenwalt, *jure culmensi*.

Nr 348.

Zagroda kabego.

25 Lipca 1363. r.

Kapituła udziela „*fideli nostro prutheno dicto Kabe 14¹/₂ m. ad locandam villam*“ kabe *dictam jure theutonicali*, 2 mansos *ratione locationis wolne*, reszta płaci pół grzywny czynszu, sądownictwo zwykle.

Nr. 351.

„Przywilej dany *nostro fideli Ditleno Robabe*“, wieś Robawen pod Reszlem.

1363 r.

Heinricus Robabe, — *lacus Sparogen* — otrzyma 6 wł., 10 lat wolności „*a reisis versus litwanos*.“ Sądownictwo: *tam ipse quam ejus successores in causis majoribus ad collum et manum se extendentibus coram nostro advocato, in minoribus vero causis coram sculteto dicte ville Juri stabunt.*

Nr. 355.

Heilsberg, 5 Marca 1364 r.

Biskup Johannes potwierdza przywilej adwokata H. de Lutir nadany na 3 włoki *jure pruth. Glandekoni prutheno circa fluvium qui Renus vocatur*. 30 grzywien kary zagłównego, zwykle warunki.

Nr. 357.

1364 r.

Johanni Stebin udziela się 10 mansos 10 jugera apud Castrum Hirschfeld „ut terrae nostre retrojacentes eo citius ad culturam redigantur.“ Bez sądownictwa wyższego jus — culmense, służba konna, obowiązek pomagania przy budowlu warowni, zwykle podatki, 14 lat wolności od służby.

Nr. 358.

Pod zamkiem Jedzbark.

Heilsberg, 12 Marca 1364 r.

Biskup Johannes udziela Toleclaus prutheno et heredibus utriusque sexus 4 mansos in campo prope castrum Hirtzberg, jure pruthenic. Warunki zwykle: 30 grzywien kary zagłównego, 14 lat wolności od wyprawy wojennej; prawo sprzedaży, służba konna z obowiązkiem dopomagania przy budowlu warowni.

Równe przywileja pod tą datą:

Privil. Hermanni filii Rodele prutheni	4	włóki	1	służbę,
„ Diwil	4	„	-	„
„ pruthenorum fratrum Glandim et Ketawe	8	„	2	„
„ Nobande prutheni	4	„	1	„
„ Muselith, Pomere, Kuneconis et Martini fratrum et Scloeden, Astiothe Nickel et Hanken patruorum	8	„	2	„
„ Kotulne camyn prutheni	4	„	1	„
„ Rodele prutheni	4	„	1	„

Nr. 359.

Kaipletyn, Kaplitainen pod Wartemburkiem.

Heilsberg, 18 Marca 1364 r.

Biskup Johannes nadaje „ut terre nostre retrojacentes eo citius ad culturam redigantur“ Gedete et Erwicke fratribus et heredibus utriusque sexus jure pruthenicali 4 mansos circa fluvium Sortex; warunki zwykle: 14 lat wolności tylko od wyprawy; rybolóstwo w jeziorze Wumeling.

Równe przywileje otrzymali:

Quemüsyl pruth. 4 manso circa fluvium Sortex,

Willune et Petrus pruth. 4 mansos. —

1483 r. uzyskali mieszkańcy prawo chełmińskie zamiast pruskiego od biskupa Mikołaja r. 1409 odnowi Henryk IV. prusakowi Mycke Wissike z Kaplytyn przywiléj na 4 wł.

Nr. 361.

Mokainen.

Heilsberg, 25 Maja 1364 r.

Johannes biskup oddaje braciom Sanglobe i Nichte i spadkobiercom 40 włók między jeziorem Wumeling i granicami zamku jedzbarskiego na założenie wsi Grünewald jure culmensi, później nazywała się Mockin, dziś Mockainen pod Wartemburkiem. Do soltysostwa należą 4 włóki wolne; zwykle sądownictwo, 4 włóki otrzymali bracia Koytite et Bute i spadkobiercy w linii męzkiej i żeńskiej na prawo pruskie pod zwykłemi warunkami, rybolóstwo w jeziorze Swintinge, prawo sprzedaży. 30 grzywien kary zagłównego, co do poprawy dróg i mostów ulegają rozkazom soltysa. Pozostałe włóki mają 15 lat wolności, potem placą po pół grzywny i dwa kuraki.

Nr. 366.

Heilsberg, 28 Czerwca 1364 r.

Bracia Gedeke et Hannike dostają 60 włók na założenie wsi Langene dziś Lengainen pod Wartemburkiem, zwykle warunki, 15 lat wolności.

Nr. 369.

Przywiléj wsi Soweiden pod Reszlem.

Heilsberg, 10 Lipca 1364 r.

Biskup Johannes potwierdza nadanie H. de Lutir wedle którego powierzono Sowiden prutheno sculteto założenie wsi in campo Hoenveld na 54 włókach jure culmensi. Sowiden dostał 5 włók wolnych, sądownictwo zwykle, 3 inne włóki są wydane na prawo pruskie pod znanemi warunkami, każda inna włóka płaci pół grzywny, 1 korzec pszenicy i 1 korzec owsa.

Nr. 371.

Dobrin, dziś Dobrąg, parafia Ramsen pod
Wartemburkiem.

Heilsberg, 12 Lipca 1364 r.

Johannes biskup zapisuje: „ut terre nostre retrojacentes eo citius ad culturam redigantur Hanniconi et Mathie fratribus et heredibus utriusque sexus 14 mansos intra fluvios Pissen et Dobrinc et circa granicas ville Dumen ad 3 servitia jure pruthenicali. Zwykle warunki, 30 grzywien kary zagłównego, prawo sprzedania. „Interim quod custodiunt et temptant apium reservacula id est Büten, servire non debeat, quo cessante statim servire sunt astricti.“

Nr. 372.

Litera super 22 mansos ad 4 servitia in campo Kautin alias Kropolin, dziś Kroplainen pod Wartemburkiem.

Heilsberg, 12 Lipca 1364 r.

Biskup Johannes zapisuje: Glansoths et fratri suo Mnyslith, Trene et previgno suo Alberto, Tulgede Cropolin Stenante et Hanconi frat. suis, Paulo filio patru sui Nassute et Anyote fratri suo et Koyte previgno suo et heredibus utriusque sexus in campo Kautyn ad 4 servitia 22 mansos jure pruthenicali. Zwykle warunki, rybołóstwo w jeziorze Kirmys, 30 grzywien kary zagłównego, co do pszczól jak w Nr. 371. 1483 r. prawo pruskie na chełmińskie przemienione.

Nr. 376.

Kerschen, parafia Stolzenhagen.

Heilsberg, 12 Września 1364 r.

Biskup Johannes udziela' Hanconi et heredibus utriusque sexus 6 jugera in campo Kirsne jure pruthen. Warunki znane, 30 grzywien kary zagłównego. Prawo sprzedaży z osobliwej łaski, ponieważ Hannico był „Stabularius noster“ i wiernie służył. „Et quia ibidem H. stabularius noster fuit, et diu nobis servivit propter servitia sua ipsi et suis legitimis successoribus utriusque sexus ex gracia speciali concedimus, quod dictos mansos seu agros jure et modo quibus sibi contulimus licite vendere valeant.“ — 30 grzywien zagłównego.

Nr. 377.

Licbark, 25 Listopada 1364 r.

Biskup Johannes daje Glanden nostro camerario 4 mansos in villa Lusyeyn w przemian za 4 włóki w polu laukeslauken jure pruthenicali. Zwykle warunki. (Lossainen pod Reszlem), 30 grzywien kary zagłównego, prawo sprzedaży.

Nr. 380.

Licbark, 22 Lutego 1365 r.

Johannes II. biskup oświadcza, iż adwokat Henryk de Lutir braciom Glabunen et Tolneko dał 8 włók na polu Wurlauken tj. 5 na czynsz a 3 na służbę konną. W zamian daje on im za to 11 włók apud „Potriten“ na prawo chełmińskie i to: 6 wolnych z rybołóstwem w jeziorze Ausclode, polowaniem na zające, 2 lata wolne, 1 służbę konną i zwykle podatki; nie wolno młyna ani karczmy stawiać. 5 dodaje „ad servitium rusticale, quo ceteros rusticos servire contingit.“ Dopóki biskup żyje a najmniej na 10 lat są wolne. Cnfr. Nr. 5, pag. 5. II.

Nr. 382.

Licbark, 25 Kwietnia 1365 r.

Biskup Jan daje „heredibus Warghusen prutheni 7 mansos in campo Locauslauken vulgariter dicto,“ i 1 mansum de agris excrescentibus in Kywiten za posiadłości które posiadali in campo Worlauke; 2 lata wolne, potem zwyczajne warunki, 30 grzywien kary zagłównego, polowanie na zające; rybołóstwo in piscina molendini in Kywiten tylko na dożywocie.

Nr. 383.

Heilsberg, 13 Czerwca 1365 r.

Założenie wsi Bartentrogen przez Ekarda jure culmensi; siedzą tam 3 equites prutheni. Do nich odnosi się to co w Nr. 198, II. jest przewidzianem względem założenia wsi niemieckiej; sądownictwo mniejsze przed soltysem, większe do adwokata. In judicio minore sicut ceteri incole dicte ville juri stabunt.

Nr. 386.

„Quod utilitati nostrae ecclesiae intendentes et ad loca deserta nostri territorii inhabitatores vocare et locare cupientes“ daje biskup Johannes fideli familiari nostro Tyloni nato Tylonis de Bemen 40 mansos nemoris hactenus non inhabitatos et de quibus mensa nostra nullam utilitatem habuit.“ — Zupełny feodalis. — Kurken, — czu Kunczen — Biesów, dziś wieś szlachecka Rothfiess, parafia Boessau pod Bischofsburgiem (Biskupicami).

Nr. 391.

Fidelis servitor Jerren nec non alii rustici in Pilgramsdorf wolni od robocizny.

Nr. 395.

Heilsberg, 27 Lipca 1366 r.

Johannes biskup daje Daboten et heredibus utriusque sexus 3 mansos in campo Laydegarbe w zamian za 5 które był otrzymał od adwokata Bruno de Lutir „in loco ubi nunc Kolne situatur.“ Zwykle warunki, z osobliwej łaski prawo sprzedaży. Cfr. II. 369 Soweiden.

Nr. 418.

1367 r.

Hanneko Stapon, otrzyma przywilėj na Sapon, dziś Sapuhnen pod Wartenburkiem; graniczy: cum pruthenis dictis Cropolyn. Odstąpił za to 8 wł. pod Wartemburkiem. — lacus Kermesse.

Nr. 419.

Heilsberg, 30 Listopada 1367 r.

Nos Johannes episcopus Warmiensis „ut homines ad solitudines et terras nostras reteriores alliceremus ad culturam ipsas redigentes zapisuje: Maudyn et Wissensageide. Milune ac Plotyme filiis fratris ipsius Maudin et heredibus sexus utriusque 5 mansos circa lacum dumen jure pruth. 30 grzywien kary zagłównego, i służbę konną, rybołówstwo w jeziorze Dumen, prawo sprzedaży.

Nr. 427.

1368 r.

Fidelis noster Heinken de Mynien, locator in Hoenborn
dziś Mönsdorf; dawniej (od założyciela) Mingensdorf.

Nr. 430.

Litera ville Breytenveld alias Tollauken.

Heilsberg, 5 Lutego 1369 r.

Biskup Johannes udziela: Johanni et Müntraw patruis
76 włók ad locandam villam Breitenveld. Do soltysostwa
7 włók wolnych, zwykle sądownictwo, pół karczmy, prawo chel-
mińskie, 5 włók do kościoła. Od włók pozostałych po pół
grzywny i 2 kuraki i od każdego pluga korzec pszenicy i korzec
owsa 12 lat wolności. Dziś wieś Tollack, pow. Olsztyński.

Nr. 431.

Licbark, 10 Lutego 1369 r.

„Nos Johannes:“ ut solitudines retrojacentes ad culturam
eo citius redigantur“ daje jure culm. Clawconi Hermano Hein-
coni et Dyngon fratribus 22 mansos inter Besow Wilmansdorf
et Bürgerdorf. Budowla młyna zakazana, 4 służby; od 2 do
20 lat, od drugich dwóch służb 12 lat wolności, rybołówstwo
w jeziorze Daday, zwykle podatki, obowiązek dopomagania
w budowli warowni, więc prawo pruskie gdyż bliżej nie jest
określone.

Nr. 435.

Privilegium Gedden, dziś Jadden, parafia Altwarten-
burg, powiat Olsztyński.

Heilsberg, 28 Kwietnia 1369 r.

Johannes biskup daje: Gedethen prutheno 44 włóki na
założenie wsi Hoenveltcz, 4 włóki wolne, na prawo chelmińskie,
zwykle sądownictwo, pół czynszu z karczmy, rybołówstwo w jeziorze
Wadangen. Po 14 latach wolnych po pół grzywny i dwa
kuraki od włóki.

Preterea: Bandus patri dicti sculteti ac Dyngon merow et Gregorio pruthenis filiis dicti Bandus udziela 4 mansos ad 1 servitium jure culmensi. Zwykle podatki: „Et coram sculteto dicte ville omnibus de se conqueri volentibus in judicio respondebunt et juri stabunt et facient omnes labores qui dicitur scharwerk cum villanis dicte ville, 14 lat wolnych od wypraw wojennych, rybolóstwo także.

Nr. 464.

Litera ville Pralsdorf, Pralisdorf, dziś Prohlen pod Jezioranami.

1372 r.

Dytrich Czecher daje: dem ehrbaren Manne Hannus Segilkowen 60 huben Wald zum culmischen Recht zu besetzen. Zwyczajne warunki.

Nr. 476.

Litera ville Wypsowen, dziś wieś Wieps pod Wartenburkiem.

1373 r.

Dytrich Czecher daje; Koytiten und seinem Bruder Tolnegen 24 Huben zu besetzen bei dem Wypsowen (jezioro) zwyczajne warunki, pratum Rythabalt. Świadkowie: her Renczke pfarrer czu Seeburg, Tyle von Ulsen, Johannes Schreiber, Hartwig von der Wangste, Hanke Welune und andere vil erwirdiger.

Nr. 487.

Frauenburg, 26 Stycznia 1374 r.

Kapituła daje „Peythunen“ za liczne zasługi 30 mansos juxta rivum Koysnyk versus lacum Syrwyntzen jure culmensi, zwykle warunki, dziś Pathaunen wieś szlachecka, parafia Gross-Purden pod Wartenburkiem.

Również:

Fideli suo Preyture 13 mansos circa lacum Wadangen jure hereditario culmensi ad locandam villam que Stolpe nominari debet, dziesiąta włóka wolna dla soltysa, zwykle sądownictwo.

Po 3 latach wolności płaci się od każdej włóki 8 scot., dziś wieś szlachecka Stolpen, parafia Kiwitten, powiat Olsztyński.

Również:

Fidelibus Nemok et Paustilen pruthenis 4 mansos liberos in villa Lynaw — quod nullus eos vel aliquem heredum suorum depellere valeat, jure hereditario pruthenicali. Zwykle warunki. (Cfr. II, Nr. 110).

Również:

Kapituła „quondam Hannikonem Lyttow nomine propter suos excessus et demerita privavit 6 mansis, quos habuit a capitulo situatos inter limites villarum Saustern et Wyndeken ipsosque vendidit Hankony de Gulben pro certa quantitate pecunie, jure pruthenicali sic quod nullus eum vel aliquem heredum depellere possit. Villa Gulben (cfr. II, Nr. 226 i II, Nr. 64) na polu Gudikus. Nr. 354, II zachodzi Hanniko lytow camerarius jako świadek

Nr. 488.

Samen, dziś Sombien, parafia Wuttrienen.

Frauenburg, 26 Stycznia 1374 r.

Kapituła udziela Claus et Jacobo fratribus dictis Szamen 6 mansos liberos juxta campum Kurkesadil jure pruthenicali sic quod nullus eos depellere debeat. Mają oni pilnować pszczół w dąbrowie na puszczy cum duobus cordis. Za to dostają $\frac{1}{3}$ miodu lub wartość w pieniądzech, kiedy kapituła chce wszystkie miód zatrzymać. Za każdą nową barć co zrobią, dostaną 1 solidum. Podczas téj służby nic nie robią ani płacą. Gdyby pszczoły wyginęły później, mają służyć i płacić jak zwykle, 30 grzywien kary zagłównego, obowiązek do budowania warowni.

Również; 3 mans. juxta: lac. Prawoszen in loco „zcu den Rewszen“ udziela się Georgio Michaeli Nicolao Ludwico et Petro jak poprzednim z małą różnicą. Dziś Ruś, parafia Wielki Bertąg.

Również Andree et Petro 4 mansos liberos in villa Porden tak jak Szamen.

Również:

Cristano 5 mansos liberos in villa Porden tak jak Szamen. Małe Purdy pod Wartenburkiem.

Nr. 511.

Heilsberg, 22 Czerwca 1375 r.

Biskup Henryk udziela Johanni Smyd et heredibus utriusque sexus 4 mansos circa lacum Dumen jure pruth. prawo sprze-
daży, 9 lat wolności, rybołóstwo w Dumen, 30 grzywien kary
zaglównego.

Nr. 512.

Scaybot inferior „Queduitz“ (kl. Scayboth).

Kapituła przemienia jus prutheniale na chełmińskie fideli
nostro Nicolao Kunras de Kyrpeyen, co się tyczy 10 włók na-
bytych przez niego od synów quondam Peterken. Jeziora Sur-
wultinge i Amelung.

Nr. 9.

Privilegium super Perwangste, dziś Porwangen,
parafia Lautern.

Frauenburk, 21 Sierpnia 1341 r.

Kapituła oraz i adwokat biskupski Henryk de Luter
udzielają: fideli nostro Gödekoni de parwangsten ejusque v. her.
ac leg. succ. *postquam a felicitis recordationis domino Ebrhardo
quondam Episc. Warm., collacionis et infeudacionis sue literas
nec a successoribus fuissent assecuti, moti tandem instancijs precum
oportunis* .. bona quedam in Campo Perwangen (25 m, jus
culm.). Służba wojskowa cum uno spadone et armis con-
suetis, obowiązek do pomagania przy założeniu lub odnowieniu
warowni nieograniczony, wosk in recogn. dominii, denar kol..
1 korzec pszen. i 1 korzec owsa od włóki. W opisie granic
zachodzą: jeziora pisse, Birdawe, Karke, campus Kykywynne.
Prawo rybołóstwa zwykłe. — Widać ztąd, że niejedna ro-
dzina krajowców zostawała długi czas wprawdzie w posiadaniu
ojcowizny, lecz bez przywileju, a więc faktycznie na lasce rządu
nowego.

MONUMENTA HISTORIAE WARMIENSIS V.

Codex diplom. Tom III.

Nr. 8.

M a k o h l e n.

6 Lipca 1376 r.

Biskup Heinrich III potwierdza sprzedaż wsi Mikolen (15 włók) przez Hanniko Clauko Thomas et Theodoricus fratres et Nadrow et Petrus fratres et Heinricus et Nicolaus fratres et Kunico et Clauco, jako possidentes et inhabitatores, między Anslode et Zinserne swemu bratu Johannes, jako kupującemu Świadkowie; presentibus strenuis viris: Johanne dicto von der Heyden militi Jordano de Baysen mil. Theodorico de Ostczow, Theodorico Czecher, Casparo de Baysen, Petczonné de Komalwen, Johanne Crossen, Sandero de Rutenberg, Johanne Sittowen et aliis.

Nr. 15.

Litera super Kleyditen pod Licbarkiem (cnfr. II.
Nr. 316 pag. 330).

Heilsberg, Juny 1376.

Biskup Henryk udziela „pro utilitate mense nostre 17 mansos minus 8 jugeribus in Campo Kleyditen, quos hactenus rustici prutheni jure pruthenico tenuerunt“. „Nadrawen et Petro fratribus 5 mansos, Kuniconi 5 m. Heinricho Nicolao fra-

tribus 3 mansos et II jugera et Clauconi 3 mansos et II jugera jure culmensi, (według tego ma mansus pruski 30 jugera).

Placi się od mansus $\frac{1}{2}$ grzywny cur. mon. i zboże od pługa. Wolność od robocizny (rusticalia servitia).

Obowiązek do „indagines et terrae munitiones et defensiones.“ Sądownictwo zwykle (minora et $\frac{1}{3}$ majorum jud.).

„Item quod si aliquis in dictis bonis vel extra occisus fuerit quod non sicut pruthenus sed sicut habens jus culmense judicari et emendari debebit“ (jest to charakterystyczne!)

Pszczoly gdyby się znalazły pro suis usibus reservabunt, rybołówstwo cum parvis instrumentis na stół in lacu Kloytus et in stagno prope villam Kiwitten.

Nr. 18.

Heilsberg, 22 Sierpnia 1376.

Clauko dictus von dem Felde et prevignus suus Tilko filius quondam Poglawn prutheni, kupili za swoje pieniądze z mansos wydane na prawo pruskie in Galyten, które im sprzedający zrzekając się, oddali, co biskup Henryk potwierdza. 30 grzywien kary zagłównego, warunki i obowiązki zwykle.

Nr. 22.

Wieś Niekistern pod Dobrem miastem.

Heilsberg, 23 Października 1376 r.

Dla niepewności granic wynikły długoletnie klótnie codzienne i zabójstwa nawet między stronami t. j. biskupimi adwokatami i obywatelstwem z Dobrego miasta z jednej strony a Prusakami właścicielami dóbr Nakister z drugieją. Henryk III stanowi więc pewne granice na prośby Teducke et Thome fratrum, Grassuthe (patrz 219 II. gdzie kobieta nosi to imię) et Sanyome fratrum, et Wopole et Mathie fratrum nec non Nodawe et Heinrici tenentium et povidentium de presenti eadem bona Nakiester. Granice palus Sowospanien. Posiadłość ta nadana była na prawo chełmińskie. Świadek Rapoto dictus von den hoven, Joh. Crossen, Caspar de Baysen, Nicolaus Grotkaw, prep. Col. in Gutst.

Nr. 24.

Locator: Hermann Foyson in Derz jure culmensi.

Nr. 25.

Wormdit (Orneta), 26 Października 1376 r.

Szlachcic (Ritter) Merune w Maraunen dokupił od biskupa 3 włóki za 100 grzywien.

Nr. 26.

Biskup Henryk zapisuje 3 mans. in campo Maynan jure pruthenicali Tulneco prutheno. 30 grzywien zagłównego, warunki zwykłe.

Nr. 28.

Walkeim pod Zeburgiem (Jezioranami).

Heilsberg, 11 Grudnia 1376.

Subditi nostri; Hanniko Nicolaus Thomas et Theodoricus fratres de Mycolen kupili od Claukone et suis prevignis 8 mans. cum $\frac{1}{2}$ in Walkekaymen (cnfr. II. Nr. 107 pag. 114). To było na prawie chelmińskim, więc biskup Henryk potwierdza tę sprzedaż. Ich poddani gdyby dereliquerint i nie schwytni do dóbr wrócili, ma adwokat sędzić i $\frac{1}{3}$ część im odstąpić, sprawy samych Hanniko Nicolaus Thomas i Theodoricus rezerwuje biskup sobie. $\frac{1}{3}$ mają mieć z „Pollayde“ lecz $\frac{2}{3}$ biskup. Cnf. III 8 gdzie sprzedali swój majątek. Cnf. II. Nr. 107. Pszczoly będą ich własnością, rybolóstwo zwykłe w jeziorze Auschlode i Spongi, zresztą zwyczajne warunki.

Nr. 41.

Przywilej wsi Korbsdorf pod Orneta.

Wormdit (Orneta), 6 Września 1377 r.

Biskup Henryk odnawia i potwierdza przywilej dany przez biskupa Eberharda — Bandonis et Tulegeden filiis quondam Symonis prutheni supra 30 mansos in campo Karixekaymen et 5 mans. in campo Bochagen jure culm. cum judicio majore et minore. Ponieważ przywilej dziurawy już i zniszczony, odnawia go biskup Henryk na prośbę Barthonis (Bartikonis) de Korbisdorf.

Nr. 42.

1377 r.

Collegiaci w Gutstadt (Grottekou, Joh, de Kadenou) oddają Johanni Ploten założenie wsi Nüwensüsental jure culmensi.

Nr. 48.

Landow pod Bisztynką (Bischofstein).

Heilsberg, 1378 r.

Biskup Henryk zapisuje: Sanglobe et Hanke dicti Schroytines fratribus 30 włók między wsiami Prassiten et Gertlauken na założenie wsi pod nazwiskiem Landow z prawem chełmińskim; 3 wolne włoki, zwykle sądownictwo $\frac{1}{2}$ czynszu z karczmy, po 5 latach wolnych $\frac{1}{2}$ grzywny i 2 młode gęsi (auce juvenes) od włoki.

Nr. 55.

Thomas von Glabonyen (dawniej po prostu Glabune!

Nr. 58.

Frauenberg, 1378 r.

Potwierdzenie przywileju wsi Polkaym pod Jezioranami. Byli tam 3 equites prutheni, mieli po 3 włoki z prawem pruskim.

Nr. 60.

In villa Wurlauken są (1378) jeszcze 4 equites mający 8 włók wolnych; oni nie są pod jurisdikcją kolegiatów w Gutstadt, póki te włoki nie będą czyszowemi, tymczasem oni nie placą czynszu, lecz biskup to co na nichby przypadalo, dodaje.

Nr. 63.

Conrad Widow, założyciel wsi Cronow na prawie chełmińskim pod Wartenburgiem. Novella plantacio (r. 1378).

Nr. 64.

Heilsberg, 21 Grudnia 1378 r.

Henryk III. zapisuje braciom Abestike et Tulneke prusakom 3 włoki na polu Maynen jure pruth. War. zwykle. Patrz Nr. 26 III.

Nr. 69.

Heilsberg, 26 Marca 1379 r.

Biskup Henryk ampliat et jure culmensi instaurat villam pruthenicalem Lawden. Soltysostwo oddaje „Hensello in Nuwekirchen.

Nr. 74.

Kleitiz.

26 Aug. 1379 r.

Henryk III. udziela per viam permutationis Nicolao et Hartwico filiis quondam Johannis Peytune 12 mans. in campo Cloytz vulgariter dicto cum iudicio majore et minore et jure culmensi, w zamian za 8 mansos, quos habebant in Campo Swanenfeld. Rybolóstwo w jeziorze Cloytz.

Nr. 77.

Ramsau pow. Olsztyński.

6 Września 1379 r.

Henricus Warmiae Episcopus „existimantes ecclesie et mense nostre nedum utile sed etiam necessarium fore ad solitudines seu loca deserta in extremis territorii ejusdem ecclesie versus infideles sita et hactenus non inhabitata homines ad inhabitandum allicere, modis quibus possumus attrahere et vocare ac pro conservatione et defensione eorundem locorum et aliorum dicte ecclesie probos viros qui in armis deserviant providere,“ zapisuje 70 włók (nemus dictum Rampow) na prawo chelmińskie bratu Joh. Sorbom.

Nr. 78.

1379 r.

Zapisuje się 40 mansos w Koln „Rapoto van den Hoven,“ dziś kl. Kellen. „De quibus ecclesia seu mensa nostra nullam utilitatem hacctenus habuit. — Sitos inter terminos villarum novellarum Kolne, Kabinen, Bansen.

Nr. 79.

10 Września 1379 r.

Biskup Henryk potwierdza przywiléj na 6 mansos inter campum Grunitthen et bona Meden prutheni, prutheno Nicolao Tulyn — jure culmensi. Dziś Kudippen pod Olsztynem.

Nr. 80.

„Bauer“ Gerdis w wsi Deutsch Trumpa zostaje soltysem.

Nr. 86.

Sołtys jest wolny, jako taki od robocizny, do ponoszenia ciężarów gminy zaś obowiązany.

Nr. 102.

Wieś Abstich pod Olsztynem.

29 Sierpnia 1380 r.

Biskup Henryk udziela Abestich prutheno 22 wł. położone między granicami wsi Deuthen Godeckendorf i Warikallen na założenie wsi Abestichen na prawie chełmińskim, 10ta włoka wolna, sądownictwo zwykle, od pozostałych włók płaci się 1 vierdung i 2 kuraki.

Nr. 104.

Frauenburg, 31 Sierpina 1380 r.

Kapituła daje prusakowi Medyn 4 wolne włoki między Deuthen i Garunithen na prawo pruskie z obowiązkiem pilnowania pszczół cum una corda. cnfr. II. Nr. 3; II. Nr. 488.

Nr. 106.

1380 r.

Henryk III. pozwoli Heinco von Gertin budować wiatrak w pobliżu wsi Woselauken, dla wsi Wuslak i Trutenow. Gospodarz, (Bauer) Gerco w Woselauken bierze za 1 morgę na budowlę odstąpioną 1 vierdung rocznego czynszu.

Nr. 111.

Wartenburg, 28 Stycznia 1381 r.

Biskup Henryk „ut terre nostre videlicet retrojacentes eo citius ad culturam redigantur“ zapisuje „Hanconi Progressen jure culm. 7 mansos in campo Kirsyn (Kirsynen później Waidriten dziś Odritten nazwane) w bliskości grodu Hirsberg, które był kupił od braci Hanco i Nergunde, bez sądownictwa (scilicet większego) prawa założenia młynu i karczmy. Rybołówstwo w jeziorze Raxow. Zwykle podatki i warunki Świadkowie: Andreas Stenebute.

Nr. 127.

1381 r.

Kapituła dodaje braciom Nicolao et Johanni de Machwitz 2 wł. 20 mórg brakujących do zapisanych im 30 wł. in Kirpein. (Porównaj I. Nr. 57 i 147).

Nr. 131.

Heilsberg, 23 Lutego 1382 r.

Wymiana na 5 mans. in Reissen za 5 mans. in Bludyn zrobiona z Stefanem i Hankonem „filiis quondam Schudden de Bludyn;“ prawo chełmińskie, polowanie na zające i lisy cnfr. II. Nr. 330.

Nr. 134.

1381 r.

Biskup Henryk daje: strenuo famulo Johanni Crossin familiari nostro 6 włók nad rzeką Schilling w pobliżu wsiów Opyń i Bludyn — na prawo chełm, z sądown. w. i m. — (Polak?). patrz poniżej Nr. 175.

Nr. 139.

Rosenort pod Reszlem.

1383 r.

Albert camerar. de Barthyn et Johannes Hake fratres uterini otrzymali $5\frac{1}{2}$ włók in *Cudinlawke*, prawo chełmińskie, sądownictwo wyższe i mniejsze nad poddanymi i „ortulanis“ tylko, rybolóstwo.

Nr. 140.

Roessel, 25 Czerwca 1382 r.

Biskup Henryk daje Laurentio filio quondam Santirmen in Cudinlawke za $1\frac{1}{2}$ włoki 2 włoki w wsi Ternyn jure hereditario. Warunki zwykłe.

Nr. 142.

Heilsberg, 24 Sierpnia 1384 r.

Biskup Henryk potwierdza zamianę między „Ritter i Vasall Berthold Kirsbowm i prusakami. Według tego dostają:

1) Koytiten i Tolneken prusacy 2 włóki w Lokaslawken za 2 uncus w Potriten na prawo pruskie: nie mają być wypędzeni, mają prawo sprzedaży. 30 grzywien kary zagłównego z łaski osobliwszej, lecz 2 służby konne i zwykle podatki cnf. II. Nr. 380.

2) Jone $2\frac{1}{2}$ wł. w Lokaslawken.

3) Michael 4 włóki w Lokaslawken za 4 wł. w Potriten na prawo chelmińskie i 30 grzywien zagłównego. Warunki zwykle.

Nr. 143.

Heilsberg, 8 Sierpnia 1382 r.

Bracia Santappe i Tungebute otrzymali osobny przywilég na $2\frac{1}{2}$ włóki jure pruth: nie mają być wypędzeni, prawo sprzedaży, i służba konna, 30 grzywien kary zagłównego, zresztą zwyczajne warunki.

Nr. 145.

Roessel, 4 Września 1382 r.

Od biskupa Henryka dostaje „Cristanus interpres et camerarius in Seburg 9 mansos bez roboczny w siole Woxteniken (Lichtenhagen II. S. 217) z jeziorkami Stabynek i Keytyode, na prawo chelmińskie. Zwykle warunki, $\frac{1}{2}$ grzywny czynszu od włóki, rybołówstwo w jeziorze Kokaw, sądownictwo zwykle (nad ortulanami).

Nr. 159.

1383 r.

Peter Steneken kupi za 70 grzywien soltysostwo w wsi Lauden (Lawden) pod Licbarkiem od Kirstanus et Katherina uxore ejus de Mynnemberg i jój siostry Adilheydis, spadkobierców nieboszczyka Johannes Newkirche, bylego soltysa w Lauden, który od włościan (a rusticis et villanis) 62 grzywien czynszu był ściągnął, lecz do kasy biskupiej nie oddał. Spadkobiercy zrzekli się spadku dla wielkich długów spadkodawcy.

Nr. 162.

Heilsberg, 12 Grudnia 1383 r.

Biskup Henryk potwierdza zamianę dokonaną między miles Kirsbom i braćmi Royte i Jone prusakami. Według tego

dostali oni 8 mansos in campo Kirszen za 3 w Potriten. Ponieważ zaś te 8 wł. są nieurodzajne, więc placą „pro omni servitio in recognitionem dominii et signum libertatis tylko 1 kamień wosku i 6 chełmińskich fenygów. Prawo otrzymali chełmińskie.

Nr. 163.

Heilsberg, 13 Stycznia 1384 r.

Bertold Kirsbowm nabył we wsi czy campo Potriten 17 włók, które po części na prawo chełmińskie, po części zaś na prawo pruskie za służbę wydane były. Uzyskał dla wszystkich prawo chełmińskie a tak samo dla tych 3, co od Royte i Jone zamienił, na 1 tylko służbę, ofiarowawszy za to na biskupi stół, 8 włók wydane na prawo chełmińskie, które zakupił od Tollen de Supone i innych koło Wartenburga. Świadek: Joannes Bladia canonicus in Gutstadt.

Nr. 164.

Frauenburg, 21 Stycznia 1384 r.

Kapituła udziela 70 włók boru na założenie wsi „Porden“ Johannes von Razergenaw“ in nostra quasi extrema solitudine inter lacus nostros Porden et Syrwyntnen ac fluvium Cosnykfluss dictum et bona Peuthunen. Założyciel otrzymał 7 włók wolnych, 10 lat wolnych, po tem płaci się $\frac{1}{2}$ grzywny i 2 kuraki od włóki, rybołówstwo w jeziorze Porden, sądownictwo zwykłe, prawo chełmińskie.

Nr. 167.

Pysekaym dziś Piestkeim pow. Oszyński.

Frauenburg, 4 Lutego 1384 r.

Adwokat Henryk de Lutir zapisał był prusakowi Nassuche 14 włók w bliskości jeziora Schutelyng, na założenie wsi jure theutunicali pod warunkiem iż

- 1) Nassuche i jego spadkobiercy mają 2 wł. wolne; za pozostałe 12 włók miał płacić po $\frac{1}{2}$ grzywny od włóki.
- 2) zwykłe sądownictwo t. j. mniejsze i $\frac{1}{3}$ wyższego.

- 3) Nassuche i drudzy mieszkańcy mieli być sądzeni w obrębie tych 14 włók i po drogach ztąd do Gutstadt według prawa niemieckiego; w innych wsiach i dobrach zaś podług prawa pruskiego. To wszystko kapituła potwierdza.

Nr. 171.

1384 r.

Prośba cechu rzeźników elbląskich: Und auch keine schuldren nach schinken, t. j. veile habin, das sie wir ouch begerende. Polonizm: schuldren-szóldry zamiast szynka na Górnym Szlązku.

Nr. 175.

Crossen.

Heilsberg, 11 Listopada 1384 r.

Johannes Krossen zakupił 28 włók (dobra nazwane Bludyn) od prusaków a to: a Butelen, Dangelen, Santhunen, Trintelen, Hannicone, Beawthen, Georgio filio Gundiconis, Hannicone Sabyne, Theoderico fratribus, Nermano et Jokel filio suo, Spayroten et Hannikone fratre suo et Willunen de Katzen

Biskup Henryk potwierdza tę sprzedaż i udziela te dobra Krossenowi na prawo chełmińskie (z którym sprzedający je mieli) z większem i mniejszem sądownictwem, z wszelkim użytkowaniem etc. Tylko nie wolno młyna stawiać. Za to zwykle podatki 6 chełmińskich fenygów, od „pluga“ i „radła.“ Co do służby wojskowej: „De quibus bonis dictus Johannes etc. cum tribus personis videlicet viro bene armato cum duobus famulis, quorum unus levibus armis sit armatus secundum consuetudinem terrae et tribus equis pro eisdem tribus personis competentibus ad expeditiones et terrarum defensiones contra quoscunque invasores, quando cunque et quotiescunque requisiti fuerint servire. Sam Johannes jednak uwolniony od służby osobistej lub przez zastępcę, ponieważ jest debilis corpore, co mu się za zasługi jako łaskę czyni.

Nr. 177.

1384 r.

Nerveko i jego syn Laurentius sprzedają 5 włók pod Monsterbergiem bratu biskupa, który je przyłączył do wsi Knopen.

Nr. 188.

Heilsberg, 11 Listopada 1385 r.

Biskup Henryk zważając na kilkoletnie usługi prusaka Glabune in sectis et secandis indaginibus et excubiis in solitudine factis et faciendis, zapisuje mu 8 włók boru między granicami illorum de Teystimme Marquardi et Luteri et nemus fratris nostri domini Johannes Sorbowm militis, na prawo chełmińskie. Póki żyje nic nie płaci czynszu. Po jego śmierci placą spadkobiercy 1 fertonem od włoki, od robót są wolni. Gdyby zaś sprzedał wtedy placiliby się $\frac{1}{2}$ grzywny, lecz także wolność od robót. Rybolóstwo w Jeziorze Pissen.

Nr. 190.

Glanden.

Frauenburg, 21 Stycznia 1386 r.

Kapituła przepisuje dla adwokata swego Ernesta prawo pruskie, które miał na 14 włókach (Glanden) kupionych przez ojca swego od Glante et Jona fratribus nec non Surtix et Studie patruelibus na prawo chełmińskie. Podatki zwykłe od pluga i radła, obowiązek przy budowaniu warowni, i służba cum viro armato et equo.

Nr. 191.

Frauenburg, 21 Stycznia 1386 r.

Coyte soltys w Glandemannsdorf dostaje nowy przywilej (dziś Salbken) ponieważ stary, na prawo chełmińskie pewnemu Glante na $15\frac{1}{2}$ włók nadany zaginął in devastatione territorii Allenstein a Litvinis facta.

Nr. 220.

Schwaben.

Heilsberg, 30 Listopada 1386 r.

Biskup Henryk potwierdza zamianę 6 włók, na 5 włók między bratem swym Johannes nieboszczykiem i Nerweko Passauten uczynioną. Pole Swoben, inter lacus Lymajo Stobow Kamynes et fluvium Alnam. Ius Culmense. Warunki zwykłe. Póki żyje jest Nerweke Passauten dla zasług swych, wolny od podatków i służby.

Nr. 204.

Heilsberg, 6 Grudnia 1386 r.

Biskup Henryk przemienia „Coyte et Trene służbę cum una balista od 6 włók w wsi Gnypstein na czynsz $\frac{1}{2}$ grzywny od włóki (cnf. II. Nr. 58 i III. Nr. 179) wolni są od roboty; custodiales solvent ut alii incole dicte ville.

Nr. 205.

Heilsberg, 6 Grudnia 1386 r.

Biskup Henryk daje Koytite 6 włók wolnych we wsi Teystymme na prawo chełmińskie w zamian za $3\frac{1}{2}$ włóki graniczące z folwarkiem Swansfeld, który przez to miał być powiększony.

Nr. 211.

Drevenz.

Frauenburg, 11 Maja 1387 r.

Kapituła oświadcza, iż Hanniko von Drewantz od 3 włók, Nikolaus Schudiken od 3 włók, i bracia Dietrich i Madeten od $1\frac{1}{2}$ włóki rocznie 1 grzywnę i 2 kuraki „pro omni jure censu et servitio“ płacić mają.

Nr. 221.

1388 r.

Caspar von Baisen zapisuje swemu słudze wiernemu „Medeten“ 5 włók w Roklawken (Rochlak pod Biskupicami) na prawo chełmińskie; rybolóstwo w jeziorach Birlawken i Dadey, zwykle warunki; 1 służba: zu dienen mit eynem pferde, wor man yn bedarp gleich andern reitern als im lande gewonheit is.

Nr. 223.

Pole Gans, camera Gutstadt.

Heilsberg, 31 Stycznia 1888 r.

Biskup Henryk zapisuje swemu wiernemu Nirglande i jego dzieciom 7 włók na polu Gans wolne od wszelkiej służby, z obowiązkiem powiększania i pilnowania pasiek biskupich w dąbrowie. Prawo sprzedaży lecz tylko bartnikowi. Co się tyczy

ulów na puszczy należy Nirglandemu $\frac{1}{3}$ miodu, z tych w ogrodzie zaś $\frac{1}{2}$. Biskupowi służy prawo kupienia tej $\frac{1}{3}$ części a to $2\frac{1}{2}$ grzywien beczkę. Z łaski osobliwszój 30 marek kary zagłównego.

Nr. 232.

13... r.

„Praeconsul, Consules, totusque Magistratus, una cum Comunitate Civitatis Seeburgensis odnawiają Joanni, et Thomae, Preissijs, fratribus germanis Pagi Nostrae Civitatis Bürgerdorff Scultetis — stary przywiléj, udzielany kiedyś prez miasto honesto viro Joanni Uttenste na zwyczajne warunki; co do prawa: Contulimus etiam praedicto J. U. suisque ver. haered. ac etc. jus Civile una Nobiscum in Civitate Seeburgensi, quodque Vicini nostri habent pro Jure ac Rustici foris Ciuitatenses, hoc ipse habebit cum rusticis suis. Set sciat praedictus J. U. et etiam sui Posterij, quidquid consuetum est facere aliis Scultetis in terra Dominorum, quod hoc etiam Nobis faciet... In cujus rei testimonium etc. praesentibus Honorabilibus viris: Cunco Sudarb, qui tunc temporis fuit Proconsul, Laurentius Scultetus. Johannes Pistor Marquardus, Fabianus Claws frater Plebani aliis .. Actum, Anno 13... Odnowienie datuje z roku 1687. (Datum in Aedibus Domini Simonis Rogalli Praeconsulis.

Nr. 245.

Przywiléj wsi Samlack pod Reszlem.

Roessel, 2 Lutego 1390 r.

Tę wieś, 29 włók, kupił biskup Henryk a Materno de Sapoyten i wydal osadnikom jure culm. Oni płacą od 24 włók po 17 scot. od pozostałych zaś 5, „qui vocantur Ackerpanie“ po $\frac{1}{2}$ grzywny a to do wikarii wiecznój kościoła kolegiatów w Gutstadzie. Dominium i judicium władza sobie rezerwuje. Nie postanowiła tam soltysa dziedzicznego. Tymczasem soltys ma wolność od robót, póki jest w urzędzie, i zwykle sądownictwo.

Nr. 247.

Przywiléj wsi Woyniten (odmienny od innych; Woynitt pod Melsakiem).

1390 r.

Contulimus fidelibus nostris ipsius jam dicte ville incolis eorumque veris heredibus utriusque sexus masculis et feminis

ac. leg. succ. 28 mansos ad eandem villam pertinere debentes, jure culm. perpetuo possidendos. $\frac{1}{2}$ grzywny czynszu od włoki, $2\frac{1}{2}$ włoki pro usu Camerarii rezerwanych, — Concedimus insuper ex speciali gracia eisdem potestatem et licentiam cum consilio advocati nostri qui pro tempore fuerit, eligendi inter se scultetum ad quem causas parvas referant; cui etiam minora judicia scilicet 4 solidorum et infra, quod adusque illi officio praefuerit, assignamus, advocato nostro majoribus judiciis et eorum mulctis nobis tantummodo reservatis.

Równy przywilój uzyskała wieś poblizka Borniten; w niój mają Hanko Tomas et Rictawe 2 mansos a servicio liberos. Obie wsie jako takie wspominają się już roku 1304 i 1308.

Nr. 249.

10 Lutego 1391 r.

1) Biskup Henryk zapisuje Plowonen i spadkobiercom linii męzkiej i żeńskiej 5 włók między wsią Weddern i rzeką nad jeziorem Sprohe na prawo pruskie. Służba konna, pomoc w budowli warowni, zwykle podatki. Rybołóstwo w jeziorze Weddern na swoją potrzeb, z łaski osobistój prawo sprzedaży i 30 grzywien kary zagłównego.

2) Biskup Henryk udziela Nadrowen i Hannus Polocken i ich sukcesorom plci obojój 10 włók między wsią Bansen i jeziorem Attern na prawo pruskie do wolnego posiadania; 2 służby konne, prawo sprzedaży, 30 grzywien kary zagłównego.

Nr. 252.

Heilsberg, 9 Grudnia 1391 r.

Biskup Henryk zapisuje: Sambugen i Mylucken i ich spadkobiercom linii męzkiej i żeńskiej każdemu po 5 włók: 1) Heynike Neesdre i Clauko Sanglande także 5, wszystkie położone między granicą zakonu, nad jeziorem Sprohe i dobrami Plonen (Pilon) dziś Lossainen, na prawo pruskie. Po 8 latach wolności czyni każdy 1 służbę konną, i dopomaga w budowli warowni i płaci zwykle podatki, rybołóstwo w jeziorze Sprohe, prawo sprzedaży i 30 grzywien kary zagłównego.

2) dalej Heynico i Ditloff, synom Kunike Sudow von Schoneyche i spadkobiercom plci obojój 15 włók między wsią Kabyn, borem miejskim reszelskim i jeziorem Attern na prawo pruskie, obecnie Gr. Attern lub Ottern; rybołóstwo w jeziorze

Attern. Reszta jak ad I, II. Nr. 44 (1345) Cunko Sudaw Świadkiem famulus noster dilectus Conr. Sudow.

Nr. 256.

Heilsberg, 3 Lutego 1392 r.

Biskup Henryk zapisuje Nerweken i successorom plci obojój 12 włók nad jeziorem Nerdingyn na prawo pruskie (Nerwigk pod Wartenbergiem). Po 9 latach z służby konne, zwykłe podatki, pomoc w budowli, rybolóstwo w jeziorze Nerdingyn, prawo sprzedaży i 30 grzywien kary zagłównego.

Nr. 271.

1393 r.

Hanke Wope daje na obsadzenie 15 włók „dem erbaren manne Godeke sommer“ nad jeziorem Montkensee. Świadkowie: dese Erbar lute: Hinrich Paddor, Wernike Kemerer, Kirstan pelkeyn .. Wend ouch die zcuet des dienstes kompt, wil der schulcze selber nicht dynen, so sal er syn pherd dor zcu thun, is en sy denne das alle schulteissin czin, so sal her selber methe czcin, by myner kost und hew, sunder haber sal er selber habin.

Nr. 265.

1365 r.

Dostał był discretus vir Tolneken 40 włók na założenie wsi Dameraw que modo Pupkeym nominatur, prawo chelmińskie, rybolóstwo w jeziorze Swardyn, warunki zwykłe.

1392 r. kupują incolae 8 włók nadmiaru na prawo chelmińskie bez robót. Do tego dostaje wieś 5 włók i płaci po 3 fertones, także wolne od robót.

Nr. 276.

Heilsberg, 16 Października 1393 r.

Biskup Henryk zapisuje Wylke Poninte i jego potomkom plci obojój 4 włóki położone między włokami Theodorika Welkekaym w polu Welkekaym, które Wylke Poninte był kupił za 80 grzywien od Bertolda Kirsbowm — na prawo pruskie za służbę konną, pomoc przy budowaniu warowni

i zwykle podatki od służby. Z łaski osobliwej prawo sprzedaży. 30 grzywien kary zagłównego.

Nr. 277.

1393 r.

Henryk III. potwierdza kupno wsi „Schonenfliess“ z strony dzieci swego brata Jana Sorbom od „fidei nostro dilecto Marquardo Balke.“ Ta wieś jest położona „inter granicas villarum Wilyamsdorf — Dobryn, Rampsow et bona poloni.“ Jeziora Dobryn i Dadey.

Nr. 297.

Heilsberg, 8 Stycznia 1395 r.

Nicolaus Tetinger dokupił do Lusygeyn 8 mansos 10 jugera a to od 1, Clauken, Sanglanden et Heynken ejus patruo 3 włóki 2, Nodop 1 $\frac{1}{2}$ wł. 3, Hermanno 1 wł., 4, Ploene 2 włóki 5, Tulnege pół włóki a 10 jugera od biskupa.

(Clauken potem dictus Clauken Wysinse nazwany); Tetinger dostaje prawo chelmińskie w zupełności, judicia majora i minora i płaci tylko unum lapidem cere pro omni servitio et censu, wolność ma od wszelkiej służby.

Nr. 307.

Cabynen.

Wartenburg, 23 Października 1395 r.

Biskup Henryk zapisuje Nicolaus Suten i potomkom płci obojga 6 mansos nad jeziorem Strege, na prawo pruskie, po 10 latach wolnych, i służba konna z zwykłym podatkiem i z pomocą do budowania warowni, 30 grzywien kary zagłównego, prawo sprzedaży, rybołówstwo w jeziorze Strege.

Równe zapisy otrzymali; Heynecke Kabyn, Stynauten i Thymme Kabyn.

Nr. 311.

Heilsberg, 11 Lipca 1396 r.

Biskup Henryk potwierdza kupno, przez które Tetener adwokat nabył od Hanniko Graystenik i jego brata Nikolaus

sołtystwo w Krausendorf, (Krausen zob. II, Nr. 500, p. 538) 6 włók za 60 grzywien, tak samo nabycie 4 włók od prusaka Tustyer w Teystymmen, i daje mu prawo chelmińskie.

Nr. 316.

Bischofsburg, 5 Maja 1397 r.

Biskup Henryk zapisuje „Micolus et Nicolaus dictus Adam poloni nostri alveatores et heredibus utriusque sexus, którzy alvearia nostra dicta Buten debite custodire“ umieją, 9 włók nad jeziorem Pudeling (Paudling wieś pod samemi Biskupicami) z obowiązkiem, że beczkę miodu z puszczy sprzedadzą za jedną grzywnę, z ogrodów za 1^{1/2} grzywiny biskupowi. Rybołówstwo w Pudeling.

Nr. 330.

1398 r.

Prusak Abestik (II. Nr. 348) dostał był 4 włóki między wsiami Gabeln, Lichtenaw i Hegewald v. Mingen, za 1^{1/2} grzywiny na prawo chelmińskie. Ponieważ robocizna dla czasowych właścicieli Nicolaus Paustelen i Petrus i Barthus Glande jest za uciążliwa więc kapituła przemienia ją na czynsz roczny 15 scot. od włóki.

Nr. 339.

Kapituła odnawia przywilój wsi Rosogythen, Rosgitten, pow. Olsztynski i dodaje 10 włók, które mieli Sclode i Tustir obok wsi Spiegelberg.

Nr 347.

Heilsberg, 3 Stycznia 1400 r.

Biskup Henryk zapisuje: pro bono statu et conservacione ville nostre Sowiten, ne futuris temporibus ob defectum lignorum desoletur et deficiat prout jam villas et oppida vidimus desolari, rusticis et incolis téj wsi 6 włók między borem miasta Reszla i jeziorem Attirn na to samo prawo, co mają w ogóle i 8 scot rocznie.

2. Jordanus otrzymał za długoletnie usługi i jego potomkowie obojga płci 20 włók między Dymmerfliess i granicą

zakonu ku jeziorze Almoy na prawo pruskie, po 12 latach wolnych, 2 służby konne i zwykle podatki. Rybołówstwo i polowanie nawet i na bobry. 30 grzywien kary zagłównego.

Nr. 348.

Heilsberg, 10 Marca 1400 r.

Biskup Henryk przemienia dla ubóstwa właścicieli i innych przypadków, 2 służby konne na czynsz, 3 vierdungów i dwa korce pszenicy i dwa korce żyta od włóki, dla 7 włók, które od spadkobierców Jestike (cnf. II, Nr. 316) i Kyntheyne kupili następujący mieszkańcy wsi Kleyditten: Claws, Hanus Jonike, Hannike Wontike i Hannike Woggede Mertin.

Nr. 349.

Klein Gemmern.

Frauenburg, 7 Maja 1400 r.

Kapituła sprzedaje 3 włóki $4\frac{1}{2}$ jugera niejakiemu Gerko von Gedilien za 18 grzywien na prawo chełmińskie. 2) Andreae Polen i Johanni Algarden 5 włók nad jeziorem Gymmer w pow. Olsztynskiem na prawo chełmińskie za 22 grzywiny i 2 grzywiny rocznego czynszu.

Nr. 354.

Niedostatek drzewa daje się czuć wsi Stormhobel (I. 482) miastu Bischofstein (Biszynek).

Nr. 373.

1402 r.

Tideke Sassen i Hannus Distolowen sprzedają młyn w Kibiten, na którym ciężar „servitia communia Warpoten et Scharverk vulgariter nominata.“

Nr. 393.

Seeburg, 5 Marca 1404 r.

Henryk biskup sprzedaje braciom: Bartico, Teoderich Heinrich i Bondiken ze wsi Cunikendorf 2 włóki nadmiaru za 28 grzywien i pół grzywny czynszu rocznego, uwalniając ich od robocizny z tych włók.

Nr. 391.

1404 r.

Wielki Mistrz Krzyżacki uważa — na zapytanie administratora biskupiego — *jus hereditarium* (Erbrecht, prawo dziedziczne) za to samo co prawo pruskie, i radzi także w Warmii téj zasady się trzymać, co według nas, w licznych przypadkach byłoby po prostu krzywdą uprzywilejowanego.

Nr. 392.

Heilsberg, 13 Lutego 1404 r.

Przywilej na karczmę w Waltersmühl dla Heinricha von Garschen „*sine tamen servitio quod Warpote vulgariter dicitur.*“

Nr. 401.

19 Sierpnia 1404 r.

Thomas Littow kupił 2 włóki do soltysostwa Jomendorf należące. 2) Kapituła potwierdza swemu wiernemu Rytwyn 5 włók wolnych w Woppen na prawo dziedziczne; 1 służba konna; zwykle podatki według prawa pruskiego, 30 grzywien kary zagłównego, rybolóstwo w jeziorze Erling.

Nr. 402.

Heilsberg, 9 Września 1404 r.

Biskup Henryk odnawia przywilej dla Peter Trusden i Tide-man Joden zgubiony, na 4 włóki: pół grzywny od włóki, od pluga każdego *annona que vulgariter Pflugkorn dicitur* tj. jeden korzec pszenicy i jeden korzec żyta, dalej *custodiales* i *jura rusticalia*, wyjąwszy robociznę, jak inne włóki czynszowe. Są pod sądownictwem soltysa.

Nr. 403.

29 Września 1404 r.

Biskup Henryk udziela 6 włók i 9 jugera w wsi Kyrssen, posiadane dotąd na prawo pruskie, bez czynszu tym samym właścicielom prusakom na prawo chełmińskie a to 1, braciom Georg Nicolaus i Martin synom Dyngen $1\frac{1}{2}$ mans. $2\frac{1}{4}$ jugera. 2, Andreas Kantelen 1 m. $1\frac{1}{2}$ jugera. 3, Nicolaus Wugedden 2 m. 3 jugera. 4, Alheydis wdowie po Hans Koityten $1\frac{1}{2}$ m. $2\frac{1}{4}$ jugera. Płacą od włóki pół grzywny a za morg jeden szyling, zboże od pluga, custodiales i jura rusticalia bez szarwarku.

Nr. 411.

Heilsberg, 26 Czerwca 1405 r.

Henryk biskup potwierdza sprzedaż 5 włók przez sołtysa von Katzen, Nitsche Merun i jego żonę Annę do rąk Hannus Markgreve von Merunenhove, 3 tych włók zapisał biskup Henryk Sorbom (Nr. 25. III) dla rycerza (Ritter) Merune. Rüdiger, brat Nitsche Merunen dał swe zezwolenie.

Nr. 412.

Heilsberg, 2 Lipca 1450 r.

Henryk biskup zapisuje 6 włók w wsi Polkoym, które dotychczas mieli prusacy na prawo pruskie bez czynszu, — na czynsz pół grzywny i prawo chełmińskie, a to 3 dla Loreko, a 3 dla Niclos Glabonynen: z resztą mają to spełniać co gospodarze téj wsi od swych włók czynszowych.

Nr. 434.

Plauzig.

Frauenburg, 19 Sierpnia 1407 r.

Kapituła powierza 30 włók na założenie wsi Pluczki z sołectwem, na prawo chełmińskie Stephanowi Dawgel; on ma 3 włóki wolne, sądownictwo zwykłe, prawo chełmińskie; każda z pozostałych włók płaci 14 scot. i 2 kurczęta bez szarwarku.

2) — 40 włók Jakubowi synowi Myken na założenie wsi Sirwinthen w boru Gillaw; 4 włóki wolne, zresztą jak Dawgelowi.

Nr. 438.

Frauenburg, 22 Stycznia 1408 r.

Kapituła (Borysow dziekan) oświadcza, iż według przywileju bona quondam fidelis — Nickel Koning prutheni in villa Comayn prope Melzak do niej wróciły, i że ta dobra sprzedała prusakowi Bando za 60 grzywien. Z tych 60 grzywien ma Bande wypłacić 20 na posag Gertrudy, starszej córki nieboszczyka, 20 grzywien zapłacić do kapituły, a pozostałe 20 grzywien pozostają przy Bande na wychowanie młodszej córki Nikla Koning, imieniem Alheid, aż pójdzie za mąż; gdyby zaś umarła, to Bande je ma wpłacić do kapituły, obrachowawszy swe wydatki wychowania etc.

Nr. 443.

Seeburg, 22 Marca 1409 r.

Biskup Henryk odnawia przywilój pewnej wsi (Modlehnen) w komorze Seeburg, na prawo chełmińskie; za udzielone 28¹/₂ włóki należą się 4 służby konne z podatkami zwykłymi. „Preterea dicte ville incolas eorum que causas quascunque, eciam predicta bona concernentes, advocatus ecclesie nostre judicabit et coram eo et non coram iudicio bannito vasallorum ecclesie nostre, quod vulgariter Lantding dicitur, in omnibus et singulis suis causis jure parere et de justitia respondere debebunt.

Nr. 444.

Wartenburg, 22 Maja 1409 r.

Biskup Henryk odnawia zgubiony przywilój prusaka Myke Wissike z Kaypletin (komora Wartenberg) na 4 włóki nad rzeką Sortex na prawo pruskie: Służba konna, budowla warowni i zwykłe podatki. Prawo sprzedaży, rybołówstwo w jeziorze Wummeling, 30 grzywien zagłównego.

Nr. 451.

Heilsberg, 7 Listopada 1409 r.

Biskup Henryk daje nowy przywilej na 12 włók (we wsi Maraunen) przy wsi Katzen. 2 włóki Nitsche Merunen sprzedał (Cfr. Nr. 411. III). Rüdiger i Merun synowie rycerza Merun mają więc 10 włók. Wszystkie 12 włók mają prawo chelmińskie; z tych 8 sądownictwo, większe i mniejsze tylko nad poddanymi, rybołówstwo w Łynie, za służbę konną, pomoc w budowlach warownych i zwykle podatki; — pozostałe 4 wł. były czynszowe bez szarwarku i placą po pół grzywny.

Nr. 454.

Niclos Drewis kupił Beberhof in territorio Frauenburg; ma prawo lubeckie.

Nr. 456.

Speculum Saxonum „leges detestabiles“ tu i na innych miejscach się zakazuje.

Nr. 457.

Frauenburg, 7 Maja 1410 r.

Kapituła zapisuje wieś Trautzig (Drausken), wydaną na prawo pruskie, byłemu adwokatowi Ernest na prawo chelmińskie (14 mansos).

Nr. 458.

1410 r.

Hanneke Möckyn „unseres herren bischofs geswornen messir;“ Nr. 306, r. 1395 jest Johannes Mokynen założycielem miasta Biskupice (Bischofsburg). Nazwisko to jest czysto: pruskie.

Nr. 466.

1411 r.

Rustici certarum villarum in territorio ac districtu nostro Melzak oświadczyli, że przez splawienie drzewa Passarią do

Frauenburga (pro usu necessario Capituli tam pistorie quam braxatorii de solitudinibus nostris ac nemoribus prope Allenstein) tak są obciążeni, iż niejedni do jawnego ubóstwa doprowadzeni zostali. Dla tego zapisał im honorabilis vir dominus Johannes Guntherus 9^{1/2} grzywien rocznego dochodu. Na ten zapis dano im żądany dokument prawnie.

Nr. 471.

1412 r.

Na posiadłości fratrum Petir, Hannus i Dangil, Newilensson, w Newegarssyn kupił sądownictwo Andris Grotkow za zezwoleniem braci: Hannus soltysa w Altegarssyn, Jekils i Bertholdis soltysa w Heiligental. To sądownictwo posiada i sprzedaje Heyne des scholzen son des Heynriches Sabirmann von Aldegarssen. Ostatni, innemi słowy, wziął pożyczkę na wyższą stopę procentową, niżeli prawa ówczesne dozwalały, a to pod formą sprzedaży pewnych dochodów. — Thomas von Sappotheden adwokat.

Nr. 477.

Frauenburg, 3 Listopada 1412 r.

Kapituła daje Dibiken i Kuinken 40 włók na założenie wsi Wotrinen na prawo chełmińskie (bez pr.); 5 włók wolnych należy do soltysostwa; zwykle warunki, pół czynszu z karczmy; 4 lata wolne, a potem płaci się od każdej inniej włóki trzy vierdungi.

Nr. 486.

Frenczil Koseler von Warmenythe sprzedaje sądownictwo, które ma na posiadłości Wydeke, Clauke Wopil i Wilke w wsi Nuwegarssyn, kanonikowi Andrzejowi Grotków. Rzecz działa się przed landdingiem w Mehlzak. (Patrz Nr. 471).

Nr. 494.

Testamentum Cantoris Joh. de Essend: Świadkowie: Domino Henryko Raczgnywe (?) — Breviarium meum quod est in tribus peciis seu partibus.

Nr. 488.

Kapituła odnawia przywilój zgubiony w ostatnich wojnach na posiadłość Pr. Bertungen Nr. 14. (III. Nr. 70) dla Mathisa Coyte.

Nr. 513.

Frauenburg, 9 Czerwca 1416 r.

Kapituła odnawia przywilój na 4 włóki w Bertingen nad jeziorem Gymmer (II. Nr. 221), które przedtém Tolne miał, na prawo chełmińskie za służbę konną, „in territorio nostro duntaxat, budowanie warowni, podatki zwykle, rybolóstwo, 30 grzywien zagłównego.

Nr. 518.

Frauenburg, 6 Lutego 1417 r.

Kapituła zapisuje „Joniken“ 10 włók w dobrach Berwin (Barwinen), na prawo chełmińskie za służbę konną, budowę grodów, zwykle podatki, rybolóstwo w jeziorze Wulping i obowiązek „ad custodias et defensiones.“

Nr. 531.

Gutstadt, 4 Lipca 1418 r.

Laurentius Johann et Hermann de Nackystern zawierają kupno na czynsz z kollegium w Gutstadt; kanonik *Jeronimus Cindel* zachodzi. (Cfr. III. Nr. 22).

Nr. 540.

1419 r.

Odnowienie przywileju Heynicke Neesdre i Clauko Sanglande. (9. 12. 1391 r. Nr. 252, I.)

Nr. 545.

Heilsberg, 16 Listopada 1419 r.

Biskup Henryk odnawia karczmarzowi Niclos Santirme przywilój na karczmę w Lindelawken (Linglak).

Nr. 555.

Frauenburg, 31 Maja 1420 r.

Famosus vir Johannes de Hogendorf, feudalis et vasallus capituli warmiensis (olim Clauko miles pater dicti Johannis) zyskał nowy pewny przywilėj, stracony „per motus hostiles inimicorum patrie Pruscie.“

Nr. 554.

Heilsberg, 2 Maja 1420 r.

Johann biskup odnawia przywilėj prusaka: Lubart pruthenus de Willemus (Willms) prope Bischofsburg dnia 2 Maja 1350 r. (II. n. 278).

Nr. 556.

11 Lipca 1420 r.

Biskup Johann daje osobny przywilėj dla Andreas i Christoferus, synów Clauco Sanglande (Cf. Nr. 252 I.).

Nr. 562.

27 Sierpnia 1420 r.

Johann biskup odnawia przywilėj prusaka Toleclaus (II, Nr. 358) i Nerwekin (III, Nr. 256).

Nr. 563.

Gutstadt, 29 Sierpnia 1420 r.

Johann biskup potwierdza zamianę uczynioną pomiędzy Tidemann von Allen (famil. nost.) ($3\frac{1}{2}$ mansos w polu Swoben) i prusakami Heyncziken i Dyterich (5 m.) na polu Swaymen (Schwengen). Potwierdza ostatnim własność na prawo pruskie herede utriusque sexus, za służbę konną; rybolóstwo w jeziorze Kamynes.

Nr. 568.

Brunsbere, 1420 r.

Świadkowie: Johanne Wargel de Wuxtenich, Codborio Stange, pomorzanie.

Nr. 572.

Frauenburg, 6 Lutego 1421 r.

Jacob Knofel i Bartusch Pruse otrzymują odnowienie przywileju na Jonikendorf 1345 r. (II. n. 53).

Nr. 579. (Cf. Nr. III, 392).

Heilsberg, 11 Listopada 1421 r.

Biskup Johann zapisuje młyn opuszczony w Bischofsdorf pod Reszlem, Cunek Smyd na prawo chełmińskie: on jest wolny od chłopskiej roboty, mianowicie „Warpoten“; obniżenie czynszu z 7 na 5 grzywien.

Nr. 589.

1421 r.

Świadkowie Nammirus de Hoendorf, Joh. Sweynchen.

Nr. 600.

1423 r.

Odnowienie przywileju prusaków Diwil i braci Glandiem et Ketawe de dato 12. 3. 1364 r. (II. n. 358). Odnowienie przywileju Cercus (d. d. 6. 8. 1318 r. (Cf. I. 187)).

Nr. 632.

(W dodatku).

Heilsberg, 5 Czerwca 1346 r.

Johanni dicto Spartowen (lepiej Sparrowen) zapisuje się 6 mansos pod Licbarkiem, za to ma służyć cum una ballista tempore necessitatis ad castrum Heilsberg. Świadkowie: Johannes de Lubowia, Johannes Petuno interpres, Meruno famulo nostro.

Nr. 647.

1379 r.

Hanus arnoldes i Jacob malditen von dem Klingenberg sprzedają i grzywnę czynszu na 4 włókach w Klingenberg p. Alberto von Milbancze.

S. 61

Biblioteka Politechniki Krakowskiej

II-349461

POLITECHNIKA KRAKOWSKA
BIBLIOTEKA GŁÓWNA

II 37989
L. Inw.

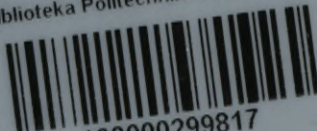
Kdn. Zam. 480/55 20.000

Biblioteka Politechniki Krakowskiej

100000305983

Biblioteka Politechniki Krakowskiej

100000299817